

BM-RAPPORT 11 (2014)

*Biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt,
Elverum, Hedmark.*

FORSVARSBYGG

DOKUMENTINFORMASJON

Publ./Rapportnr:

BM-rapport 11 (2014)

Saksnr:

2012/4475 Innkjøpstjenester – Rammeavtale for kartlegging av biologisk mangfold

Tittel:

Biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, Elverum, Hedmark

Forfatter(e):

Kim Abel

Oppdragsgiver/kontaktperson(er):

Kontaktperson: Forsvarsbygg Futura v/Lene Røkke Mathisen

Oppdragsgivers ref.nr:

Innkjøpsordre 300208041

Dato:

15.03.2014

Stikkord (norsk):

Biologisk mangfold, Terningmoen, forvaltning, rødlistearter

Key word (English):

Biological diversity, Terningmoen, management, red listed species

Sammendrag:

Det er gjennomført en kartlegging av biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt av BioFokus i 2013. Kartlegginga er en oppdatering av tidligere kartlegging fra 2001 gjennomført av Prevista. Følgende temaer er kartlagt: naturtyper, viltområder, rødlistearter og fremmede arter. Forsvarsbygg har utarbeidet en kravspesifikasjon som gir nærmere retningslinjer for kartleggingen. Kartleggingen har omfattet hele skyte- og øvingsfeltet med fokus på skog i hogstklasse fire og fem, samt annet ikke skogdekt areal med potensial for naturtyper.

Basert på feltarbeid og eksisterende dokumentasjon fra området er det dokumentert 25 ulike naturtyper hvorav en med verdi svært viktig (A-verdi), 10 med verdi viktig (B-verdi) og 14 med verdi lokalt viktig (C-verdi). Naturtypene dekker ca 30,4 % av totalarealet, men når en tar bort den største naturtypen som omfatter myrområdet så dekker de resterende 4 %. Fra forrige biologisk mangfoldkartlegging var det registrert 24 ulike naturtyper. Tre av disse er forkastet på grunn av svake kvaliteter. Det er kartlagt syv nye naturtyper og flere av de gamle er slått sammen. Hele området er forholdsvis godt kartlagt, men detaljkunnskapen om de enkelte områdene kan økes.

Det ble registrert to prioriterte viltområder med verdi svært viktig (A-verdi), som i all hovedsak er en videreføring av de gamle lokalitetene.

Det er registrert 20 rødlistearter i Terningmoen skyte- og øvingsfelt fordelt på 58 funn per 18.03.2014. De aller fleste av disse funnene er gjort innenfor naturtyperlokalitetene. Fugl er gruppen med fleste påviste rødlistearter med 10 arter.

Det er produsert analoge og digitale temakart for naturtyper, viltområder og rødlistearter. Det er gitt forvaltningsråd for naturtyperlokalitetene og viltområdene. Forvaltningsrådene bør etterleves for å ivareta det biologiske mangfoldet i disse områdene.

Alle opplysninger om naturtyper, vilt og rødlistearter er lagt inn i databaseverktøyet Natur2000. Digitale kartverk finnes i Forsvarets informasjonssystem for eiendom, bygg og anlegg (FIS/EBA) og FMGT's kart- og katalogtjenester (FIS/BASIS). Alle UTM-referanser i rapporten er gitt i kartdatum WGS84.

Forsidebilde: Tjern, myr og skog i mosaikk fra Hanstjennet øst i skyte- og øvingsfeltet. Foto: Kim Abel.

Biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, Elverum Hedmark.

FORORD

Forsvarsbygg var tidlig ute med å kartlegge biologisk mangfold innenfor sine forvaltnings-områder, og har gjennomført dette i de aller fleste av sine felt. Kartleggingene ble i all hovedsak gjennomført i perioden 2001 – 2005. De ble utført av ulike eksterne konsulenter og etter Forsvarsbyggs kravspesifikasjon for kartlegging av biologisk mangfold, som bygger på nasjonal metodikk utviklet av Direktoratet for naturforvaltning. Totalt ble det utarbeidet nærmere 80 rapporter basert på en fullskala kartlegging – som omfattet naturtyper, ferskvann, vilt, rødlistearter og en oppsummerende sammenveining med forvaltningsråd for de verdisatte lokalitetene. Kartleggingene ble gjennomført for å sikre en kunnskapsbasert forvaltning ihht stortingsmelding nr. 42 (2000 – 2001) «Biologisk mangfold. Sektoransvar og samhandling».

På vel ti år er det skjedd mye i forhold til beskrivelser og vurderinger av naturmangfoldet. Naturmangfoldloven fra 2009 fordrer sterkere fokus på kunnskapsgrunnlaget med sitt krav om begrunnelse av ethvert tiltak som påvirker natur. Fremmede arter er blitt et tema og vi har fått en ny naturtypeinndeling og rødliste for naturtyper. Samtidig oppdateres både rødlistene og svarteliste regelmessig.

På bakgrunn av denne utviklingen og de økende kravene til å hensynta naturmangfoldet ser Forsvarsbygg behov for å oppdatere eksisterende rapporter. Samtidig rettes det oppmerksomhet mot nye områder som ikke tidligere er kartlagt.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Forsvarsbygg futura miljø som innehar prosjektledelsen for kartleggingen. Alle opplysninger om naturtyper og arter er lagt ut på Naturbase og Artskart. Dette gjelder også kartleggingsdata fra Forsvarsbyggs tidligere kartlegging der dette er relevant. For oppdaterte kartlegginger gis det innledningsvis en tydelig kobling til den tidligere rapporten.

15.12.2013

Frode Sjursen

Administrerende direktør,

Forsvarsbygg

INNHold

DOKUMENTINFORMASJON	I
FORORD	III
INNHold	V
1 INNLEDNING	2
1.1 FORSVARSBYGGS ARBEID MED BEVARING AV BIOLOGISK MANGFOLD	3
1.2 FORSVARETS SKOGBRUKSPOLICY	3
2 MATERIALE OG METODER.....	5
2.1 DATAINNSAMLING	5
2.2 DOKUMENTASJON.....	5
2.3 NATURTYPER	6
2.4 RØDLISTEDE NATURTYPER.....	6
2.5 VILTOMRÅDER	7
2.6 FERSKVANNSLOKALITETER.....	7
2.7 RØDLISTEARTER	8
2.8 FREMMEDE ARTER.....	8
2.9 AKTIVITETER SOM PÅVIRKER DET BIOLOGISKE MANGFOLDET.....	9
2.10 DATABASE OG KART	10
3 NATURFORHOLD.....	11
3.1 TERNINGMOEN SKYTE- OG ØVINGSFELT.....	11
3.2 BRUK AV SKYTE- OG ØVINGSFELT.....	11
3.3 EKSISTERENDE DOKUMENTASJON OM BIOLOGISK MANGFOLD	12
3.4 BERGGRUNN OG LØSMASSE.....	13
3.5 GENERELLE NATURFORHOLD	13
3.6 MENNESKELIG PÅVIRKNING.....	15
3.7 FLORA.....	16
3.8 FAUNA	17
3.9 NATURTYPER	19
3.10 VILTOMRÅDER	71
3.11 FERSKVANNSLOKALITETER.....	77

Biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, Elverum Hedmark.

3.12	RØDLISTEARTER	77
3.13	FREMMEDE ARTER.....	78
3.14	FORVALTNINGSRÅD.....	79
3.14.1	FORVALTNINGSRÅD SKOG.....	79
3.14.2	FORVALTNINGSRÅD SANDOMRÅDER.....	79
3.14.3	FORVALTNINGSRÅD DAMMER	80
4	KILDER	81
	VEDLEGG	82

1 INNLEDNING

Bevaring av naturmiljø, biologisk mangfold og truede arter er en stor utfordring. Mange arter i Norge viser en urovekkende bestandsnedgang. Hele 4599 arter er på den siste rødlista i Norge (Kålås et al. 2010). Av disse er 2398 arter (11 %) klassifisert som truede arter, dvs. arter i kategoriene CR (kritisk truet), EN (sterkt truet) og VU (sårbar). Hele 80 naturtyper er rødlista (Lindgaard og Henriksen 2011). Den viktigste årsaken til tap av biologisk mangfold i Norge er arealendringer, dvs. at leveområdene forandres gjennom endret arealbruk som direkte nedbygging av arealer til ulike formål og intensivt skogbruk og intensivt jordbruk gjennom drenering, grøfting og igjenfylling av våtmark, myr og andre fuktige områder og ved fulldyrking og gjødsling på den ene siden og gjengroing av viktige kulturmarkstyper på den andre siden. Spredning av fremmede arter og klimaendringer er andre alvorlige påvirkningsfaktorer som i økende grad påvirker det biologiske mangfoldet negativt i tillegg til de allerede negative påvirkningsfaktorer. Mange av disse påvirkningsfaktorene gjør seg gjeldende innenfor Forsvarets arealer. Det er derfor viktig at Forsvaret kjenner til naturverdier på sine eiendommer slik at man på best mulig måte kan ivareta naturverdiene.

Regjeringen har en målsetning om at Norge og sektormyndighetene skal forvalte naturen slik at arter som finnes naturlig skal sikres i levedyktige bestander og at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes. Norge har som mål at tapet av biologisk mangfold skal stanses innen 2020. Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) ”Biologisk mangfold - Sektoransvar og samordning” gir retningslinjer for hvordan sektorene, inklusive Forsvarsbygg, skal ivareta hensynet til biologisk mangfold på de eiendommene Forsvarsbygg forvalter. Regjeringen har underskrevet en rekke internasjonale avtaler som forplikter Norge til å ivareta biologisk mangfold; hvor (1) Riokonvensjonen av 1992 – konvensjonen om biologisk mangfold; (2) Bonnkonvensjonen av 1983 for beskyttelse av trekkende arter og (3) Bernkonvensjonen av 1979 for beskyttelse av truede arter er de viktigste. Naturmangfoldloven (NMFL) ble videre vedtatt 1.7.2009. Denne loven gir i større grad et juridisk vern til truede arter og naturtyper, blant annet gjennom bestemmelser for prioriterte arter og utvalgte naturtyper. Blant annet inneholder loven et generelt krav om aktsomhet for å unngå skade på naturmangfoldet (§ 6) og krav om at beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på et godt kunnskapsgrunnlag (§ 8).

Ved først å kartlegge og deretter forvalte arealene ut fra kunnskap om artenes forekomst og artenes krav til leveområder, kan en sikre et rikt og variert biologisk mangfold. Denne rapporten tar for seg biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, og er en sammenstilling av eksisterende dokumentasjon basert på oppdatering av beskrivelser til Naturbase i 2008 og ny kartlegging i 2013.

1.1 FORSVARSBYGGS ARBEID MED BEVARING AV BIOLOGISK MANGFOLD

Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold - Sektoransvar og samordning" la grunnlaget for sektoransvaret for forvaltning av biologisk mangfold og gir retningslinjer for hvordan de ulike sektorene skal ivareta hensynet til biologisk mangfold i sine forvaltningsområder. Viktige miljødokumenter i Forsvarssektoren som gjelder for Forsvarsbygg er «Retningslinjer for Forsvarssektorens miljøvernarbeid» som ble gjort gjeldende fra 1. januar 2010. Forsvarsbygg har også en egen miljøstrategi som ble oppdatert i 2012 og går fram mot 2025. Basert på denne utarbeides det årlige miljøhandlingsplaner som skal følges opp i alle Forsvarsbyggs forretningsområder.

Miljøstrategien har et eget fokusområde på naturmangfold med visjon om at «Forsvarsbygg forvalter naturarealene slik at naturmangfoldet ivaretas og utvikles innenfor rammen av Forsvarssektorens virksomhet». Forsvarsbygg har videre en egen miljøpolicy for skyte- og øvingsfelt. Denne policyen er hovedsakelig utarbeidet på grunnlag av krav og føringer som er gitt i sentralt lovverk og andre dokumenter som stortingsmeldinger, miljøhandlingsplaner, forskrifter, iverksettelsesbrev fra Forsvarsdepartementet og interne instruksjoner. De mest sentrale lover og forskrifter for miljøforvaltning i skyte- og øvingsfelt er blant annet naturmangfoldloven, forurensningsloven, plan- og bygningsloven og vannforskriften. Miljøpolicyen for skyte- og øvingsfeltene er «Det biologiske mangfoldet i skyte- og øvingsfelt skal ivaretas og utvikles». Dette innebærer at oppdatert informasjon om biologisk mangfold skal brukes aktivt inn i alle beslutningsprosesser knyttet til forvaltning, drift og utvikling av arealbruken. For samtlige skytefelt på land skal oppdatert informasjon om biologisk mangfold være allment tilgjengelig, blant annet gjennom offentlige databaser og nettbaserte innsynsløsninger.

Kartleggings- og overvåkningsaktiviteter gjennom Forsvarsbyggs overvåkningssystem for biologisk mangfold (FOB) skal holde kunnskapsgrunnlaget løpende oppdatert. Forsvarsbygg skal ha oversikt over påvirkningsfaktorene fra egen aktivitet, fange opp utviklingstrender for utvalgte parametere (artsforekomster, naturtyper med mer), og så langt som mulig utrede eventuelle årsakssammenhenger. Metodikken for kartleggings- og overvåkningsaktivitetene gjennom FOB skal tilpasses nasjonale systemer for kartlegging og overvåkning av biologisk mangfold.

Rapportene om biologisk mangfold i skyte- og øvingsfeltene vil være en stor styrke i den daglige bruken og forvaltningen av Forsvarssektorens områder, og vil bidra til at beslutninger om bruken kan tas på et bedre faglig grunnlag.

1.2 FORSVARETS SKOGBRUKSPOLICY

Forsvarsbygg forvalter forsvarssektorens arealer på vegne av Forsvarsdepartementet. Med forsvarssektorens arealer menes eid areal samt areal omfattet av avtaler om at forvaltning og tilrettelegging for militær øvingsaktivitet kan foregå. Fra 2008 har all hogst og skogkulturaktivitet blitt planlagt og fulgt opp med egne ressurser i Forsvarsbygg, mens det foreligger en avtale med Nordisk Tre AS om hogst, skogkulturarbeider og tømmeromsetning. Forsvarsbyggs føringer for skogforvaltningen gir Forsvarets militære behov prioritet foran hensynet til økonomisk resultat. Innenfor disse rammer skal eiendommen drives etter bedriftsøkonomiske prinsipper med sikte på å gi et best mulig økonomisk resultat for Forsvarsbygg. Dette innebærer bl.a. aktiv skogkulturinnsats og tynningsaktivitet for å sikre en framtidig kvalitetsskog i god produksjon.

En miljøavtale mellom Forsvarsbygg og Nordisk Tre innebærer at all skogbruksaktivitet på eiendommen gjennomføres i henhold til PEFC standarden <http://www.pefcnorge.org/> og Nordisk Tre sine rutiner. Norsk PEFC skogstandards kravpunkt 4 om biologisk viktige områder forutsetter at minst 5 % av produktivt skogareal

skal forvaltes som biologisk viktige områder. For øvrig gjelder følgende presiseringer gjennom miljøavtalen (jfr. Norsk PEFC skogstandard Feltheft 2012):

- Skog med truede arter (VU, EN og CR) er i utgangspunktet nøkkelbiotoper, dersom kartfestingen er presis på bestandsnivå. Eventuelle tiltak i slik skog skal skje i samråd med biologisk rådgiver.
- Svært viktige (A) og viktige (B) naturtypelokaliteter er i utgangspunktet biologisk viktige områder (BVO - nøkkelbiotoper og andre kartfestede områder som spares urørt eller skjøttes spesielt for å ta hensyn til biologisk mangfold). Eventuelle tiltak her skal skje i samråd med biologisk rådgiver.
- Særskilte krav til hensyn til rovfuglreir i hekkeperiodene.

I tråd med presiseringer fra Levende skog i 2010 sikrer Forsvarsbyggs egen sjekkliste for skogkultur og hogst på Forsvarsdepartementets arealer at aktuelle kilder for miljøinformasjon, deriblant artskart, naturbase og egne kartlegginger av naturmangfold gjennomgås ved planlegging av hogst. Presiseringene påpeker at der det fremkommer informasjon om naturverdier som ikke ble vurdert i forbindelse med utvalget av nøkkelbiotopene, skal personer med skogbiologisk kompetanse godkjent av sertifikatholder vurdere disse naturverdiens relevans i forhold til miljøoversikten og miljøbehov på eiendommen. Med informasjon om naturverdier menes forekomst av truede arter (rødlistekategori VU, EN, CR eller Ex) og områder med viktige naturtyper.

2 MATERIALE OG METODER

2.1 DATAINNSAMLING

Det er utarbeidet en oppdatert kravspesifikasjon av mars 2012 som er angitt i rammeavtalen. Kravspesifikasjonen gir føringer for rapport, kartproduksjon, lagring av digitale data og utforming av forvaltningsråd. I de etterfølgende kapitler følger en kort beskrivelse av metode for datainnsamling, dokumentasjon og verdisetting.

Kartleggingen bygger på metodikk i følgende håndbøker fra Direktoratet for naturforvaltning (DN):

- "Viltkartlegging" DN-håndbok 11-2000, revidert internettversjon 2006 med oppdaterte vekttabell (Direktoratet for Naturforvaltning 2000).
- "Kartlegging av naturtyper" DN-håndbok 13. 2. utgave 2007 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007).
- "Kartlegging av ferskvannslokalteter" DN-håndbok 15 (Direktoratet for Naturforvaltning 2001).

Videre er «Vegetasjonstyper i Norge» (Fremstad 1997), "Truete vegetasjonstyper i Norge" (Fremstad og Moen 2001), "Norsk rødliste for arter 2010» (Kålås et al. 2010), «Naturtyper i Norge» (Halvorsen et al. 2008) og «Norsk rødliste for naturtyper 2011» (Lindgaard og Henriksen 2011) viktige støttereferanser ved kartlegging og verdisetting.

Dokumentasjon av biologisk mangfold har hovedsakelig foregått ved

- Kontakt med fagfolk og enkeltpersoner med naturfaglig kunnskap om området
- Feltarbeid. Under feltarbeidet er det brukt GPS for å kartfeste lokalteter og forekomster. Feltarbeid er utført av Kim Abel og Kjell Magne Olsen (begge BioFokus) i perioden 02.05-20.09.2013 fordelt på fire turer.
- Sjekk av Artskart; <http://www.artsdatabanken.no>
- Sjekk av eksisterende dokumentasjon i Naturbase; <http://geocortex.dirnat.no/silverlightviewer/?Viewer=Naturbase>
- Sjekk av MIS-databasen (miljøregistreringer i skog); http://www.skogoglandskap.no/kart/kart_mis

2.2 DOKUMENTASJON

Registreringsdelen skal være en rent faglig, verdinøytral og faktaorientert beskrivelse av naturmiljøet basert på de ulike håndbøkene fra Miljødirektoratet (se kapittel 2.1). Under feltarbeidet på Terningmoen ble det fokusert på naturtyper og viltområder etter DN-håndbøkene, samt forekomst av rødlistearter, forekomst av signalarter på verdifulle naturtyper/viltområder og arter som i seg selv er sjeldne eller regionalt uvanlige. På Terningmoen ble det gjort noen ekstra undersøkelser på orrfugl under leiktiden på våren, samt undersøkelser av sandområder med tanke på insekter og sopp.

2.3 NATURTYPER

DN-håndbok 13-2007 "Kartlegging av naturtyper" (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) beskriver metodikken ved kartlegging av viktige naturtyper for biologisk mangfold. Denne håndboken fokuserer på naturtyper som er spesielt viktige for det biologiske mangfoldet, dvs. at "hverdagsnaturen" ikke kartfestes. Totalt 56 naturtyper er beskrevet i håndboka innenfor hovednaturtypene myr, rasmark/berg/kantkratt, fjell, kulturlandskap, ferskvann/våtmark, skog og havstrand/kyst. DN-håndbok 13-2007 er for øvrig under revisjon. Dette arbeidet er planlagt avsluttet våren 2015. Harmonisering med rødlistede og utvalgte naturtyper er en viktig årsak til dette. En annen årsak er samordning med NiN (Naturtyper i Norge) som også er under revisjon. Det vil samtidig bli en del metodiske endringer, bl.a. for verdisettingen og nye, utvidete faktaark skal utarbeides for alle naturtyper. I forbindelse med denne revisjonen er det utarbeidet forslag til nye faktaark for en del naturtyper som tidligere ikke er beskrevet, samt at enkelte naturtyper er under revisjon. Ved kartleggingene i 2013 har vi brukt disse forslagene til faktaark etter behov. Lokalitetene verdisettes etter følgende skala:

A = svært viktig

B = viktig

C = lokalt viktig

Viktige kriterier for verdisetting er blant annet

- Forekomst av rødlistearter og rødlista naturtyper
- Kontinuitetspreg (stabil tilstand/stabil påvirkningsgrad over lang tid)
- Grad av tekniske inngrep (grad av urørthet)
- Sjeldne utforminger (nasjonalt og regionalt)
- Størrelse og velutviklethet. Verdien øker med størrelsen på arealet.

2.4 RØDLISTEDE NATURTYPER

Rødlista for naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011) gir en vurdering over naturtypers risiko for å forsvinne fra Norge eller miste sin funksjon. Den internasjonale naturvernorganisasjonen (IUCN) har ikke utarbeidet retningslinjer for rødlisting av naturtyper. Derfor har det vært lite tradisjon for å vurdere truetstatus av naturtyper i motsetning til truede arter.

Mens vegetasjonstyper er tradisjonelt definert ut fra en artssammensetning er naturtyper en kombinasjon av abiotiske faktorer som grunn- eller marktype og artssammensetning. Tilstandsendringer som følge av endret miljøbetingelser eller artssammensetning er ofte reversible hvis påvirkningsfaktoren som forårsaket endringen opphører. Det er i de fleste tilfeller endringer forårsaket av menneskelig aktivitet som forårsaker irreversible endringer i naturtypen. Et felles kriteriesett har blitt utviklet for å standardisere vurderingen av truetstatus av naturtyper.

Kriterier brukt i vurderingen av rødlistestatus av naturtyper (tabell 2) er; (1) Reduksjon i areal, (2) få lokaliteter og reduksjon i antall lokaliteter, (3) svært få lokaliteter og (4) tilstandsreduksjon.

Tabell 1. Rødlistekategorier norsk rødliste for naturtyper 2010.

Rødlistekategorier		Definisjon
EX	Forsvunnet	Naturtyper som ikke lenger finnes i Norge. Marktypen eksisterer ikke lenger regionalt og vil ikke kunne gjenoppstå naturlig og/eller nøkkelartene i naturtypen er regionalt utdødd og sannsynlighet for reetablering er liten.
CR	Kritisk truet	En naturtype er kritisk truet (CR) når best tilgjengelig informasjon indikerer at minst ett av kriteriene 1, 2 eller 4 for kritisk truet er oppfylt. Risikoen for at naturtype forsvinner fra Norge i løpet av de kommende 50 år er ekstremt høy.
EN	Sterkt truet	En naturtype er sterkt truet (EN) når best tilgjengelig informasjon indikerer at minst ett av kriteriene 1, 2 eller 4 for sterkt truet er oppfylt. Risikoen for at naturtypen forsvinner fra Norge i løpet av de kommende 50 år er svært høy.
VU	Sårbar	En naturtype er sårbar (VU) når best tilgjengelig informasjon indikerer at minst ett av kriteriene 1-4 for sårbar er oppfylt. Risikoen for at naturtypen forsvinner fra Norge i løpet av de kommende 50 år er høy.
NT	Nær truet	En naturtype er nær truet (NT) når best tilgjengelig informasjon indikerer at minst ett av kriteriene 1-4 for nær truet er oppfylt. Naturtypen tilfredsstiller ingen av kriteriene 1-4 for CR, EN eller VU, men er nær ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå eller i nær framtid.
DD	Datamangel	En naturtype settes til kategorien datamangel (DD) når usikkerhet om naturtypens korrekte kategoriplassering er svært stor og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC (økologisk tilfredsstillende/livskraftig).

2.5 VILTOMRÅDER

DN-håndbok 11 «Viltkartlegging» (Direktoratet for Naturforvaltning 2000) beskriver metodikk for viltkartleggingen. Viltkartleggingen er en kartlegging av viktige leveområder for viltarter; dvs. for fugl, pattedyr, krypdyr og amfibier, spesielt med fokus på rødlistearter. Viktige funksjonsområder som for eksempel hekke-/yngleområder, nærings- og rasteområder, reirlokalteter, spillplasser etc. registreres, beskrives og verdisettes.

Viltområder verdisettes som naturtypelokaliteter med områder med verdi A, B og C, selv om viltkartleggingshåndboken pr i dag ikke opererer med C-verdier. Som grunnlag for verdisetting av spesielt viktige viltområder brukes fylkesvise retningslinjer for viltkartlegging der slike finnes.

2.6 FERSKVANNSLOKALITETER

Av ferskvannslokaliteter beskrives eventuelle sjørret og lakseførende vassdrag (anadrome vassdrag) og vassdrag med rødlistearter som elvemusling (VU), edelkreps og andre rødlistearter. Førstnevnte fanges opp av DN-håndbok 15-2001 hvor lokaliteter med viktige bestander av ferskvannsfisk som laks og sjørret kartlegges (Direktoratet for Naturforvaltning 2001). De øvrige to naturtypene i denne håndboka er 1) vannlokaliteter med fiskebestander som ikke er påvirket av fiskeutsettinger og 2) større, uregulerte vannlokaliteter med liten reguleringsgrad, som har beholdt sine naturlige plante- og dyresamfunn av ferskvannsarter. Disse naturtypene er

ikke kartlagt fordi det er lite fokus på spesielt verdifulle områder for biologisk mangfold for disse naturtypene, vanskelig å kartlegge fordi man som regel ikke kjenner før-situasjonen og svært ressurskrevende i forhold til hvilke resultater man får igjen.

2.7 RØDLISTEARTER

En rødliste er en liste over plante- og dyrearter som er utsatt for betydelig reduksjon i antall eller utbredelse på grunn av menneskelig påvirkning og arter som i verste fall er truet av utryddelse nasjonalt. Rødlista er utarbeidet etter Den internasjonale naturvernorganisasjonen (IUCN) sine retningslinjer for rødlisting, hvor arter klassifiseres til kategorier basert på en vurdert risiko for utdøing. Norsk rødliste for arter er i hovedsak en prognose for arters risiko for å dø ut fra Norge. Artene på rødlista er i ulik grad truet, se rødlistekategoriene i Tabell 2. Kriteriesettene (A-E) er nærmere omtalt Norsk rødliste for arter 2010 (Kålås et al. 2010). Rødlistearter nevnes i rapporten med rødlistekategori etter navnet.

Tabell 2. Rødlistekategorier i "Norsk Rødliste for arter 2010".

Rødlistekategorier		Definisjon
EX	Utdødd	En art er <i>utdødd</i> når det er svært liten tvil om at arten er globalt utdødd.
EW	Utdødd i vill tilstand	Arter som ikke lenger finnes frittlevende, men der det fortsatt finnes individ i dyrehager, botaniske hager og lignende.
RE	Regionalt utdødd	En art er <i>regionalt utdødd</i> når det er svært liten tvil om at arten er utdødd fra aktuell region (her Norge). For at arten skal inkluderes må den ha vært etablert reproduserende i Norge etter år 1800.
CR	Kritisk truet	En art er <i>kritisk truet</i> når best tilgjengelig informasjon indikerer at ett av kriteriene A-E for kritisk truet er oppfylt. Arten har da ekstremt høy risiko for utdøing.
EN	Sterkt truet	En art er <i>sterkt truet</i> når best tilgjengelig informasjon indikerer at ett av kriteriene A-E for sterkt truet er oppfylt. Arten har da svært høy risiko for utdøing.
VU	Sårbar	En art er <i>sårbar</i> når best tilgjengelig informasjon indikerer at ett av kriteriene A-E for sårbar er oppfylt. Arten har da høy risiko for utdøing.
NT	Nær truet	En art er <i>nær truet</i> når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nære ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.
DD	Datamangel	En art settes til kategori <i>datamangel</i> når usikkerhet om artens korrekte kategoriplassering er svært stor, og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC.

2.8 FREMMEDE ARTER

Norsk svarteliste 2012 er den offisielle oversikten over økologiske risikovurderinger for et utvalg av fremmede arter som er påvist i Norge (Gederaas et al. 2012). Med økologisk risiko menes om arten kan ha negative effekter på økosystemer, stedegne arter, genotyper (gjennom introgresjon) eller kan være vektor for andre arter (parasitter, sykdommer) som kan være skadelig for stedegent biologisk mangfold. Et felles kriteriesett har blitt utviklet for å standardisere vurderingene av økologiske effekter og invasjonspotensial på tvers av artsgruppene. I den siste versjonen av risikovurderinger av fremmede arter i Norge er artene delt inn i fem kategorier (se Tabell 3), derav betegnes arter i de to høyeste kategoriene som svartelistearter. Totalt 106 arter er vurdert til kategorien svært høy risiko og 111 arter er vurdert til kategorien høy risiko.

Tabell 3. Kategorier av fremmede arter i "Norsk Svarteliste 2012".

Kategorier		Definisjon
SI	Svært høy risiko	Arter som er faktiske eller potensielle økologiske skadegjørere og har potensial til å etablere seg over store områder. Svartelistearter.
HI	Høy risiko	Arter som enten har begrenset/moderat evne til spredning, men utøver minst en middels økologisk effekt; alternativt har de bare små økologiske effekter, men et stort invasjonspotensial. Svartelistearter.
PH	Potensielt høy risiko	Arter som enten har store økologiske effekter, kombinert med et lite invasjonspotensial, eller et stort invasjonspotensial, men ingen kjente økologiske effekter. Disse artene inngår ikke i svartelisten.
LO	Lav risiko	Arter som har ingen dokumentert vesentlig negativ påvirkning på norsk natur. Disse artene inngår ikke i svartelisten.
NK	Ingen kjent risiko	Arter som har ingen kjent økologisk effekt og et lite invasjonspotensial. Disse artene inngår ikke i svartelisten.

2.9 AKTIVITETER SOM PÅVIRKER DET BIOLOGISKE MANGFOLDET

En lang rekke militære og sivile aktiviteter kan påvirke det biologiske mangfoldet negativt. For de verdiklassifiserte områdene er det vurdert hvilke aktiviteter som kan være negative for det biologiske mangfoldet på de enkelte lokalitetene. Forvaltningsråd er foreslått for å avbøte eventuell negativ påvirkning og er beskrevet under de enkelte naturtypebeskrivelsene. I tillegg er det beskrevet noen generelle forvaltningsråd i kapittel 3.14. Forvaltningsrådene er også lagt inn i naturdatabasen Natur 2000.

I kravspesifikasjonen fra Forsvarsbygg er det beskrevet en rekke militære og sivile aktiviteter som kan ha en negativ innvirkning på det biologiske mangfoldet. Forvaltningsrådene er tilpasset den militære og sivile bruken i det enkelte forsvarsområdet (skytte- og øvingsfelt, festningsverk, militær leir og annet). Forvaltningsrådene er blant annet basert på informasjon fra militære kontaktpersoner om hvilke aktiviteter som er aktuelle på det enkelte festningsverk.

Hvilke forvaltningshensyn som bør tas vil variere gjennom året. For eksempel kan det være områder hvor sårbare viltarter har tilhold i hekke- og ynglesesongen, men hvor aktivitet til en annen årstid kan være akseptabelt. Aktivitetens omfang er en annen faktor som kan være avgjørende for innvirkningen på det biologiske mangfoldet. For eksempel vil det være stor forskjell på moderat slitasje i et område med sårbart planteliv enn mer permanent påvirkning ved for eksempel mye kjøring med beltekjøretøy eller lignende. Det er derfor fornuftig at det gis forvaltningsråd som differensierer på sesong og kvantitet, slik at det ikke legges unødige restriksjoner på bruken når aktiviteter kan være mulig.

Nedenfor er det listet opp ulike aktiviteter som i dag er/kan være aktuelle i Forsvarets områder og som kan virke negativt inn på det biologiske mangfoldet ved tap av arts mangfold, samt hvilken påvirkning den aktuelle aktiviteten kan ha.

- Nedbygging av arealer (bygninger, veier, asfalterte flater mm.) – Tap av habitat, habitatfragmentering
- Drenering/grøfting/gjenfylling – Endring av fysisk/kjemiske forhold
- Drenering på grunn av kjørespor fra terrenggående kjøretøy - Endring av fysisk/kjemiske forhold
- Skyteaktivitet – Forstyrrelse og fortrenningsmekanismer for sårbare fuglearter og vilt
- Masseuttak – Terrengslitasje, endring av fysisk/kjemiske forhold
- Gjengroing /opphør av landbruksdrift – Tap av habitat, habitatfragmentering

- Høsting av ressurser (multer, egg, dun mm.) – Endret habitat, forstyrrelse av artsforekomster.
- Parkdrift/ hageanlegg/ landbruk (gressklipping, beplantning, gjødsling) – Endring av habitat, habitatfragmentering
- Friluftsliv og kulturhistorisk tilgjengelighet (guidede turer og allmenn ferdsel, kafeteria-drift og uteservering, campingplasser mm.) – Terrengslitasje
- Kulturelle arrangementer (mer eller mindre midlertidige utescener og telt til konserter og skuespill, frakting av utstyr i forbindelse med arrangementene mm.) – Terrengslitasje, tap/endring av habitat

2.10 DATABASE OG KART

Alle registreringer av naturtypelokaliteter og viltområder er lagt inn i siste versjon av databasen Natur2000. Artsobservasjoner av rødlistearter, sjeldne arter, regionalt uvanlige arter og signalarter er lagt ut i BAB (BioFokus sin GBIF-portal) og via denne ut på Artskart. Funnene registreres både i BAB og Artskart under prosjekt "Forsvarsbygg". Det er tatt belegg av spesielt interessante arter. Beleggene vil bli overlevert offentlige museum for innordning i deres samlinger, og vil komme ut på Artskart via deres egne databaser.

SOSI-filer og egenskapstabeller over registrerte lokaliteter er laget ihht til Miljødirektoratets standard. Digitale kartverk finnes i Forsvarets informasjonssystem for eiendom, bygg og anlegg (FIS/EBA) og i Forsvarets militære organisasjons informasjonssystem (FIS/BASIS). Følgende kart er vedlagt rapporten:

- Naturtypelokaliteter
- Prioriterte viltområder
- Rødlistearter

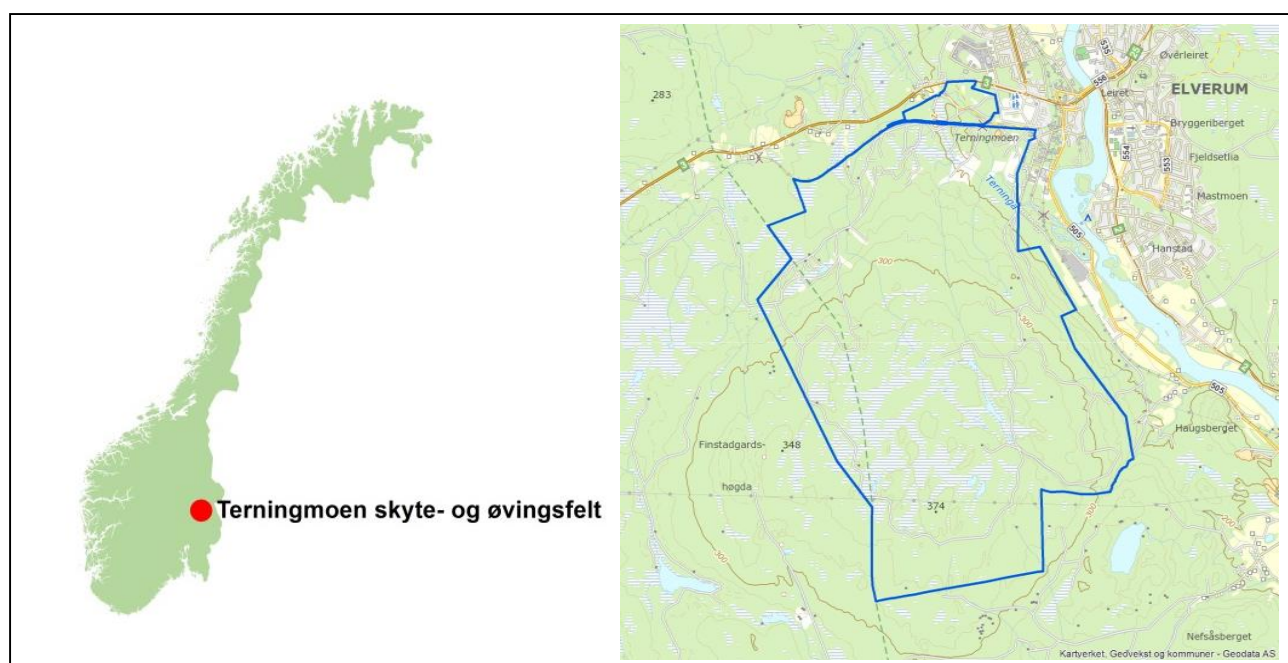
Eventuelle kart som inneholder sårbar informasjon om rødlistearter og vilt er unntatt offentligheten og følger ikke rapporten, men er levert til Forsvarsbygg futura.

I forhold til tidligere arbeid for Forsvarsbygg er det gjort en forenkling i kartproduksjonen ved at naturtypelokaliteter og viltområder er presentert på hver sine kart. Det er dermed ikke laget et sammenveid kart slik som ved forrige kartleggingsrunde.

3 NATURFORHOLD

3.1 TERNINGMOEN SKYTE- OG ØVINGSFELT

Terningmoen skyte- og øvingsfelt ligger i Elverum kommune og rett sørvest for Elverum sentrum og vest for Glomma. Feltet strekker seg fra ca. 180-374 meter over havet og dekker et areal på ca. 23,8 km². Sentralt i feltet ligger det et stort myrområde oppbrutt av store og små skogholmer og med Svarttjernshaugen i sør som høyeste punkt på 374 meter over havet. Terrenget rundt er rolig og slakt synkende, men med enkelte brattere partier i øst. Helt i nord ligger skytebanene på et forholdsvis flatt parti. Barskog dominerer skyte- og øvingsfeltet med ca. 80 % produktiv skog, myr ca. 13 % og impediment ca. 6 %.

Figur 1: Oversikt over Terningmoen skyte- og øvingsfelt (markert med blått omriss i høyre kart).

3.2 BRUK AV SKYTE- OG ØVINGSFELTET

Terningmoen skytefelt er avsatt til Forsvarets trening, øving og utdanning. Området inneholder baneanlegg for skarp ammunisjon og øvingsammunisjon, blindgjengerfelt, sikkerhetssoner i forbindelse med skarpskyting, kjøretrasèer og løyper/trasèer for idrett. Skytingen foregår hovedsakelig med håndvåpen, men også noe raketter, granater og bombekastere. Skytebanene er konsentrert til den nordre delen. Resten av feltet er mest brukt til manøver- og tørrøvingsfelt. Det er en del sambruk av baner med sivile interesser. Skyte- og øvingsområdet brukes i liten utstrekning til allment friluftsliv.

3.3 EKSISTERENDE DOKUMENTASJON OM BIOLOGISK MANGFOLD

Det er tidligere gjennomført nøkkelbiotopkartlegginger innenfor Terningmoen skyte- og øvingsfelt (Håpnes 1995). I tillegg ble det gjennomført en oppdatering av naturtypebeskrivelsene i sammenheng med vilt- og naturtypekartlegging i 2001 (Lie 2002). Kartleggingen i 2001 ble lagt inn i Naturbase og har vært uforandret etter det, med unntak av to mindre myrer vest i området som ble kartlagt i 2003 (kilde ikke oppgitt). Det er per 18.03.2014 registrert 26 naturtypelokaliteter i Miljødirektoratets Naturbase som ligger innenfor skytefeltet (<http://geocortex.dirnat.no/silverlightViewer/?Viewer=Naturbase>). Av viltområder ble det i 2001 kartlagt to stykker, men ingen av dem er per 2014 lagt inn i Naturbase.

I 2008 gjennomførte Sweco en registrering av storfuglleiker i bl.a. Terningmoen på oppdrag fra Forsvarsbygg. På Terningmoen ble syv tidligere storfuglleiker oppsøkt hvorav tre ble dokumentert aktive.

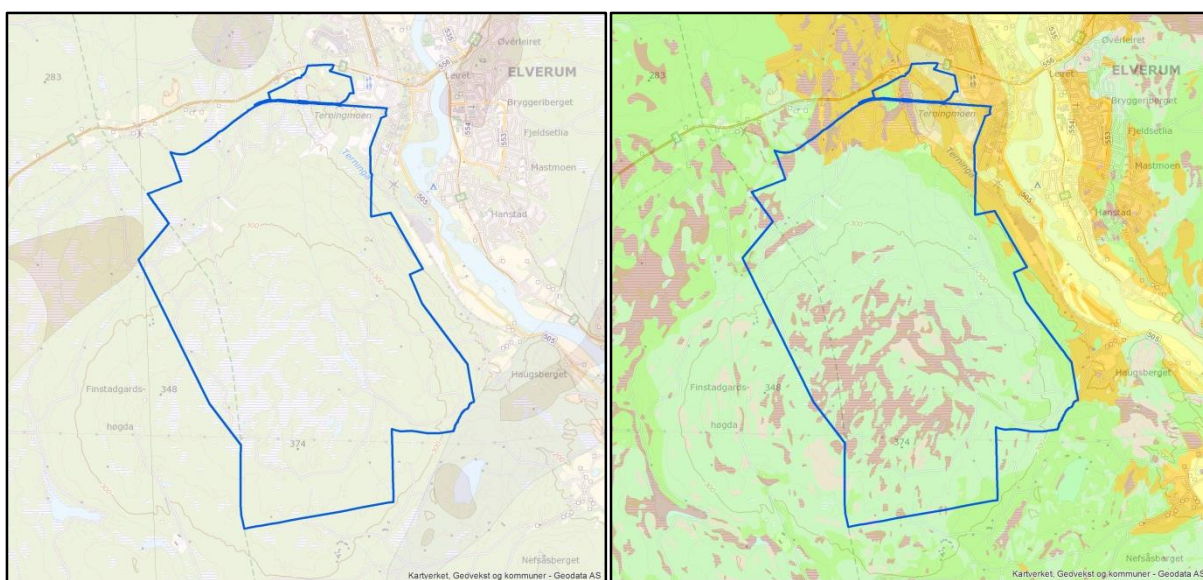
Fra Artskart er det per 18.03.2014 registrert 20 ulike rødlistearter fordelt på 58 funn i perioden 1990 til 2014. I tillegg er det mange funn av arter som ikke er rødlistet. De fleste av disse artsfunnene stammer fra kartlegginger i regi av Forsvaret. I 1991 gjennomførte Hallvard Strøm (Strøm 1995) ornitologiske registreringer under 27 feltdøgn. Supplerende undersøkelser ble gjort i 1992 og 1995. I 2001 ble det gjort ornitologiske undersøkelser ved Jon Bekken (innleid konsulent) i periodene 12.-13.5., 26.-29.6., 6.7. og 11.-12.7. I tillegg er det også en del funn gjort av privatpersoner i og med at skytefeltet er åpent for friluftsliv. For en nærmere oppstilling av rødlistearter se kapittel 2.7.

Figur 2: Småsalamander (NT) er funnet i flere dammer nord i skyte- og øvingsfeltet. Foto: Kim Abel.

3.4 BERGGRUNN OG LØSMASSER

Berggrunnen i skyte- og øvingsfeltet består i sin helhet av granittisk gneis (NGU 2014a) (Figur 3). Gneis er forholdsvis sur og næringsfattig og gjør at feltet er dominert av nøysomme vegetasjonstyper. Løsmassene i hele den høyereliggende delen av området består av et tynt morenedekke over grunnfjellet (lys grønn markering i Figur 3) oppbrutt av torv og myr og noen få områder med bart fjell. I randsoner forekommer det noen partier med tykkere morenedekke (mørkere grønn markering). Den nordlige og flatere delen rundt selve Terningmoen består av forskjellige løsavsetninger hvor det langs sørlige deler av Terninga er løsmasser fra elveavsetninger, mens løsmassene lenger inn er dannet fra breelv- og vindavsetninger (orange og gule markeringer) (NGU 2014b). De sandrike områdene er både næringsfattige og tørre pga. av sandens dårlige evne til å holde på vann, men samtidig gir områdene potensiell grobunn for flere sjeldne og spesialiserte arter knyttet til sandområder av for eksempel både markboende sopp og insekter.

Figur 3: Berggrunnskart (venstre) og løsmassekart (høyre) over Terningmoen skyte- og øvingsfelt. For nærmere beskrivelse se tekst i kapittel 3.4.

3.5 GENERELLE NATURFORHOLD

Ifølge Moen (1998) ligger Terningmoen skyte- og øvingsfelt i sørboreal vegetasjonssone, men de høyereliggende delene ligger trolig mer i mellomboreal vegetasjonssone, eventuelt i grenseland mellom sørboreal og mellomboreal vegetasjonssone. Klimaet er utpreget kontinentalt etter norske forhold. Klimaet er typisk for indre dalstrøk på Østlandet, med kalde vintre og forholdsvis lave nedbørsmengder, og området ligger godt plassert innenfor overgangsseksjon (OC) (Moen 1998). Skyte- og øvelsesfeltet strekker seg fra ca. 180 m.o.h. og opp til 374 m.o.h. Den nærmeste meteorologiske stasjonen er Elverum (6600) og fra siste normalperiode (1961-1990) viser den en årsmiddeltemperatur på 2,7 grader C og en gjennomsnittlig nedbørsmengde på 670 mm.

Tabell 4: Månedsnormale temperatur og nedbør i perioden 1961 - 1990 for stasjon 6600 Elverum. Data er gyldig per 14.03.2014 (CC BY 3.0), Meteorologisk institutt (MET).

Måned	jan	feb	mar	apr	Mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	År
Temperatur (°C)	-10	-8,7	-3,1	-2,3	9,0	14,2	15	13,5	8,3	3,6	-3,3	-8,2	2,7
Nedbør (mm)	38	30	33	36	54	71	85	75	76	69	58	45	670

Av naturtyper etter NIN-systemet er hovedtypen fastmarksskogsmark (T23) den mest utbredte med dominans av nøysomme grunntyper som blåbærskog (T23-1), lyngfuktskog (T23-16) og lyngskog (T23-11). Det tørre klimaet og skrinne bergarter medfører at furuskog er utbredt og dominerende på rygger og andre steder med tørre, lettdrenerte løsmasser. I de høyereliggende delene og i enkelte flate partier i nord er det en del innslag av åpen myrflate (V6) og noe flommyr, myrkant og myrskogsmark (V7). Svak kilde og kildeskogsmark (V3) er bare sporadisk forekommende. I nord i forbindelse med skytebanene og de mest brukte øvingsområdene er det en del konstruert fastmark (T2) i form av bygninger, veger, skytebaner o.l. Ferskvannssystemer forekommer sparsomt og som relativt små arealer spredt i området.

Figur 4: Typisk skogsbilde for store deler av feltet. Aktivt drevet skog på blåbærmark fra de nordlige deler av skyte- og øvingsfeltet. Foto: Kim Abel.

3.6 MENNESKELIG PÅVIRKNING

Terningmoen har en militær historie helt tilbake til midten av 1657 da Øst-Oppland infanteriregiment ble opprettet. Terningmoen som forsvarsanlegg ble først opprettet i ca. 1879 da den ble eksersersplass for Østerdalens bataljon. Etter denne tid ble leiren gradvis utbygget med en stor utbygging under 2. verdenskrig og i etterkrigstiden. Spredt rundt i feltet er det en god del søppel etter øvingsaktivitet. Stort sett dreier dette seg om brukte løspatroner, og løspatronremser, men også noe emballasjerester.

Selve skyte- og øvingsfeltet har mange forekomster av gamle kulturminner (Riksantikvaren 2013). Det er mest gamle kullfremstillingsanlegg, men også kulturminner som for eksempel fangstanlegg, bosetningsplasser, og jernvinneanlegg. I dag er de tydeligste tegnene på menneskelig påvirkning den store ringvegen rundt hele feltet, flere stikkveger inn mot de sentrale deler, kunstige branndammer og en del gamle koier. I tillegg drives det, og har vært drevet, et aktivt skogbruk i området. Området er derfor fattig på gammel naturskog med mye død ved og gamle trær. Feltet er også åpent for jakt under jaktperiodene.

Det er ingen eksisterende kulturmarksområder innenfor skyte- og øvingsfeltet. Området brukes noe i friluftssammenheng da feltet er åpent for allmennheten.

Figur 5: Hjellmyrkoia som ligger sørøst i feltet er gammel og falleferdig er en av flere koier i skyte- og øvingsfeltet. Foto: Kim Abel.

3.7 FLORA

Floraen innenfor skyte- og øvingsfeltet er bl. a. bestemt av berggrunn, løsmasseavsetninger, topografi, fuktighetsforhold og klimatiske forhold. Som nevnt ovenfor gir naturgrunnlaget et sparsomt utgangspunkt for en rik og variert flora over det meste av arealet, og potensialet for å finne sjeldne og rødlistede arter vurderes som lavt.

Det er imidlertid noen små innslag av rikere kildesig/sump i den nordvendte hellinga i blindgjengerfeltet (naturtypelokalitet 769) med arter som sumphaukeskjegg, kranskonvall, skogmarihand og med noe fagermoser i bunnsjiktet. Soppen gul trompetsopp ble også funnet i samme område. I de lavereliggende områdene i randsonen til feltet er det enkelte mindre felter med fuktige og frodige partier med arter som tyrihjel, hvitbladtistel, skogsnelle, mjødurt, sløke og vendelrot. Store deler av skogpartiene, spesielt i de høyereliggende delene er dominert av nøysom vegetasjon og trivielle arter. Det samme er myrene som er dominert av fattige utforminger. Verdt å nevne er et funn av finnmarkspors i et fuktig parti med furuskog. Det er en art med spredte funn på Østlandet og som har sine største forekomster nord i landet.

Figur 6: Venstre bilde viser typisk skogsvegetasjonen i de høyereliggende delene av feltet. Blåbærskog dominerer. Høyre bilde viser et felt med finnmarkspors rett i sørenden av myrområdet. Foto: Kim Abel.

Sopp- og lavfloraen er generelt dårlig utviklet i skyte- og øvingsfeltet, mye grunnet at det er liten tilgang på gammelskogselementer som død ved og gamle trær. Dette er også typisk for regionen da skogen generelt er hardt utnyttet i skogbrukssammenheng over lang tid. Det er dermed få gode kildelokaliteter for arter knyttet til gammel skog, og spredningskildene er dermed begrenset. Det er imidlertid enkelte få unntak i skyte- og øvingsfeltet, spesielt i nord i forbindelse med blindgjengerfeltet og sør for dette hvor det er mye død ved og noe eldre skog. Artsinventaret er imidlertid noe begrenset til de mer "vanlige" signal- og rødlisteartene som granrustkjuke, piggbroddsopp, rynkeskinn (NT), rosenkjuke (NT) og gubbeskjegg (NT).

Markboende sopp er dårlig undersøkt, men det er registrert en lokalitet med sandfuruskog rett vest for leirområdet, en naturtype som har svært godt potensiale for sjeldne og truede jordboende sopp. Befaringen i 2013 var for kort og ble gjort i en sesong som ikke var spesielt gunstig for sopp. Det ble imidlertid gjort ett funn av rødlistearten (mørk melsopp, *Clitopilus paxillioides*, VU), noe som bekrefter at området har et godt potensial for flere sjeldne arter knyttet til sandfuruskog. Det er også et visst potensial for å finne spredte funn av arter knyttet til sandfuruskog i de lavereliggende delene av feltet i nord, men generelt vurderes disse arealene til å være for vegetasjonsrike til å ha stor verdi for disse artene.

Figur 7: I sandfuruskog i naturtypelokalitet 783 rett vest for leiområdet ble den sårbare soppen mørk melsopp (*Clitopilus paxilloides*) funnet. Foto: Kim Abel.

3.8 FAUNA

Det er gjennomført flere undersøkelser i forhold til fugler gjennom 1990-tallet (Strøm 1995), 2001 (Lie 2002) og 2008 (Gregersen et al. 2009). Resultatet er at det foreligger en del basisinformasjon for denne gruppen. Etter 2001 er det imidlertid noe sparsomt med observasjoner og noen oppfølgende undersøkelser på samme nivå som tidligere er ikke gjort. Undersøkelsene i 2013 supplerte dette noe, men feltinnsatsen har vært mer begrenset. Sammenstilling av gammel og ny informasjon viser at skyte- og øvingsfeltet har gode verdier knyttet til fugl. Både myrområdene med vadere, lommer, ender, rovfugl, hønsfugl og spurvefugl generelt, samt gammelskog i nord med rovfugl, hakkespetter og hønsfugl. For å bedre forholdene for en del av disse fuglene er det anbefalt å øke andelen gamle trær og død ved, spesielt av løv i hele området. Tidligere har det også vært en koloni med sandsvale i sandtaket i naturtypelokalitet 802. Etter inngrep i lokaliteten for noen år siden har det ikke vært noe hekking her, men ved enkle tilretteleggingstiltak kan dette igjen bli en hekkefugl i denne lokaliteten. Samlet sett må fuglefaunaen vurderes som ganske rik til å være et såpass næringsfattig område med liten variasjon i skogtyper.

Alle våre fire store rovdyr forekommer tidvis i området. Høsten 2011 ble det for eksempel observert spor etter en stor bjørn som trolig overvintret sør i området, jerv (trolig to stykker) ble sporet under elgjakt (usikker om det var 2001 eller 2012) og gaupe har blitt observert i Vindheia området. Det er det mulig at Terningmoen ligger i ytterkanten av et leveområde for jerv da spor etter jerv har blitt observert flere ganger de siste årene i de vestre deler. (Hroar Krage Svendsen pers med., tidligere elgjaktlagsleder i skytefeltet). I tillegg foreligger det sauekadaverfunn etter ulv i skyte- og øvingsfeltet. Det ble observert sportegn etter mår, og både elg og rådyr bruker hele området gjennom hele året. Totalt sett er det trolig lite som tyder på pattedyrfaunaen skiller seg vesentlig ut fra hva som er vanlig i regionen.

Insektfaunaen i området er svært dårlig kjent, men det er noe potensial for sjeldne arter knyttet til åpent og varmt sandig substrat. Kanskje mest til sand- og grustak, men trolig også til sandfuruskog. Det ble gjort noen enkle undersøkelser i 2013, men overskyet vær gjorde leting og fangst lite effektiv.

Figur 8: Smålom hekker i flere små tjern i skyte- og øvingsfeltet. Foto: Kim Abel.

Figur 9: Elgen bruker området gjennom hele året. Her fra en utplassert saltstein ved Vindbeia. Foto: Kim Abel.

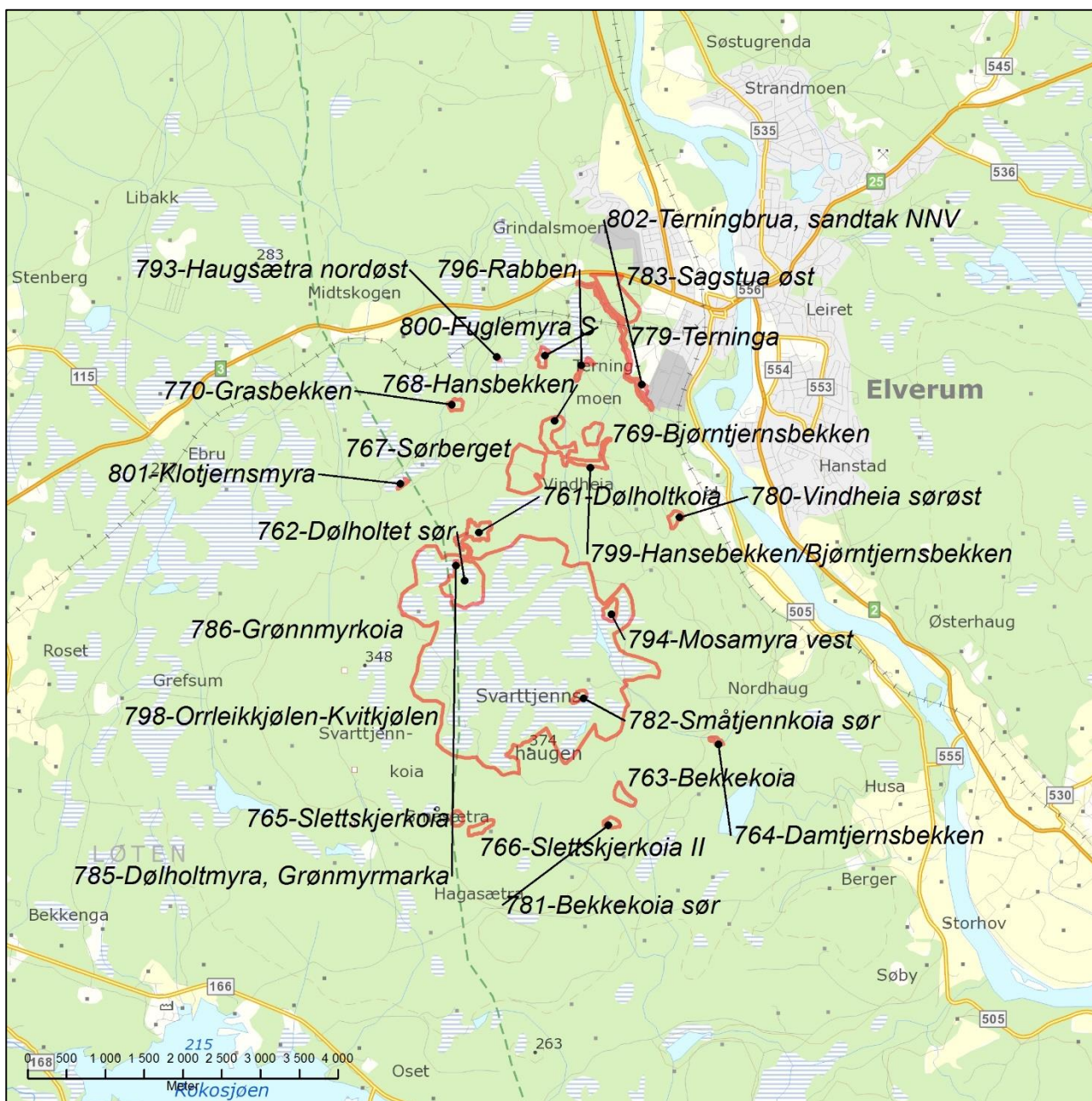
3.9 NATURTYPER

I 2013 ble det kartlagt 25 naturtyper i Terningmoen skyte- og øvingsfelt. Se Tabell 5, Figur 10 og vedlegg A. Fra forrige biologisk mangfoldkartlegging (Lie 2002) var det registrert 24 ulike naturtyper. Tre av disse er forkastet (gammelt nummer 784 (BN00075124), 791 (BN00075122) og 792 (BN00075120)) på grunn av svake kvaliteter. Gammel lokalitet 794 (BN00075127) og 795 (BN00075126) er nå slått sammen som lokalitet nummer 800 (BN00075126) og gammel lokalitet 780 (BN00075130), 781 (BN00075129), 782 (BN00075128) og 783 (BN00075131) er slått sammen til lokalitet 799 (BN00075128). Det ble registrert syv nye naturtyper (nummer 780, 781, 782, 783, 794, 798 og 802). De fleste naturtypene som er oppdatert har fått endrede avgrensninger. Naturtypene dekker 30,4 % av totalarealet, men tar en bort det store myrområdet dekker de resterende naturtypene kun 4 %.

Hele området er forholdsvis godt kartlagt, men detaljkunnskapen om de enkelte områdene kan økes. Trolig finnes det også enkelte dammer som ikke er undersøkt.

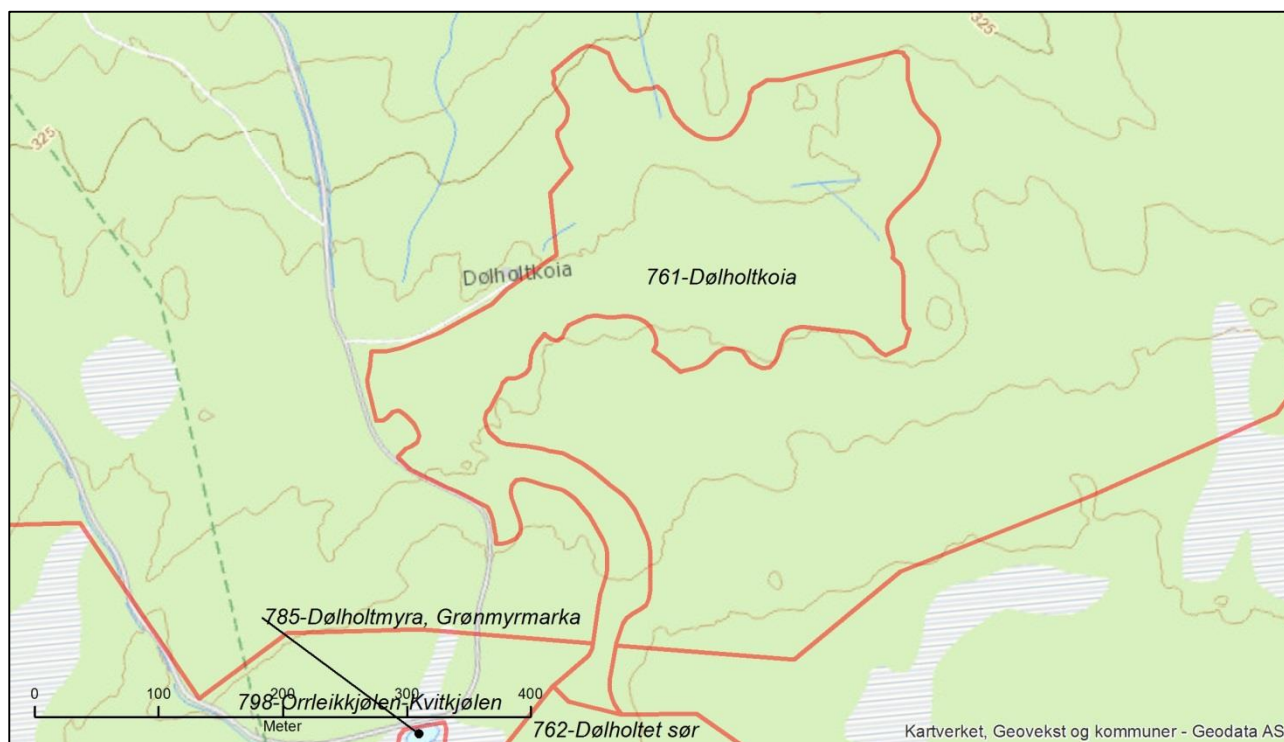
Tabell 5: Oppstilling av registrerte naturtyper i Terningmoen skyte- og øvingsfelt.

NR	NAVN	Naturtype	Naturtypeutforming	Verdi	Areal daa
761	Dølholtkoa	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	C	82,1
762	Dølholtet sør	Gammel furuskog	Gammel lavlandsfuruskog	C	231,1
763	Bekkekoa	Gammel sumpskog	Gammel gransumpskog	B	41,3
764	Damtjernsbekken	Bekkekløft og bergvegg	Bekkekløft	C	10,0
765	Slettskjerkoa	Gammel sumpskog	Gammel gransumpskog	B	24,0
766	Slettskjerkoa II	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	C	33,4
767	Sørberget	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	A	230,0
768	Hansbekken	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	B	106,1
769	Bjørntjernsbekken	Rik sump- og kildeskog	Boreal kildeskog	B	50,0
770	Grasbekken	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	B	22,2
779	Terninga	Viktig bekke drag	Viktig gytebekk	B	97,3
780	Vindheia sørøst	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	B	25,0
781	Bekkekoa sør	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	C	21,8
782	Småtjennkoa sør	Gammel granskog	Gammel lavlandsgranskog	C	18,7
783	Sagstua øst	Kalkbarskog		B	178,5
785	Dølholtmyra, Grønnmyrmarka	Dam	Eldre fisketom dam	C	1,0
786	Grønnmyrkoa	Dam	Eldre fisketom dam	C	0,7
793	Haugsetra nordøst	Dam	Eldre fisketom dam	C	0,9
794	Mosamyra vest	Gammel furuskog	Gammel lavlandsfuruskog	C	35,3
796	Rabben	Dam	Eldre fisketom dam	C	12,2
798	Orrleikkjølen-Kvitkjølen	Intakt lavlandsmyr i innlandet	Flatmyr	B	6298,1
799	Hansbekken/Bjørntjernsbekken	Dam	Eldre fisketom dam	C	54,5
800	Fuglemyra S	Dam	Eldre fisketom dam	C	25,0
801	Klotjernsmyra	Dam	Eldre fisketom dam	C	3,7
802	Terningbrua, sandtak NNV	Erstatningsbiotoper	Sand- og grustak	C	11,3

Figur 10: Oversiktskart over registrerte naturtyper i Terningmoen skyte- og øvingsfelt.

Lokalitetsnr	761. Dølholtkoia
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075146
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	7,1 daa
Høyde over havet	325-345
UTM (WGS84 sone 32)	635590 6749070

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075146) først kartlagt i 1995 (Håpnes 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Den opprinnelige lokaliteten er justert noe i avgrensning og teksten er supplert. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i Terningmoen skyte- og øvingsfelt rett øst og sør for Dølholtkoia i Elverum kommune. Her ligger lokaliteten i et flatt til svakt nordvestlig hellende terreng, men med noe varierende småskalatopografi med små, tørre koller og fuktige forsenkninger med sumpskog. Lokaliteten er avgrenset av ungsog til alle kanter. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog, men stedvis er furuinnslaget betydelig slik at partier ligger i grenseland for å kartlegges som gammel furuskog. Det er også noe innslag av gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog. Noe areal innenfor avgrensningen består av ungsog og faller ikke innenfor naturtypekravet. Ved siden av gran og furu som dominerende treslag er det også en del innslag av bjørk. Et sparsomt innslag av osp finnes på tørre koller. Vegetasjonstypen er dominert av blåbærskog, til dels fuktig, og med en del røsslyng-blokkbær og overganger til

bærlyngskog på tørre koller. I de fuktigste partiene er det noe sumpskog, men ofte er denne tidligere grøftet. Sumpskogen finnes som en stripe langs et fuktdrag sør i lokaliteten og flekkvis i det store hovedområdet i nord.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen signalarter eller rødlistede arter i lokaliteten. Området er et gunstig leveområde for storfugl, med sin friske blåbærskog og sumpskog. Det ble skremt opp fire tiur spredt rundt i den nordre delen av lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er ikke spesielt gammel, den er stort sett dårlig sjiktet og med liten aldersspredning. Det er imidlertid enkelte partier, spesielt i det sentrale området i nord hvor sjiktningen bedrer seg noe, samt at det er noe innslag av eldre trær. Død ved er fåtallig og stort sett konsentrert til det nordre partiet. Det er en del gamle grøfter i området, men flere har begynt å tette seg og dermed fått redusert funksjon. Det er også noe innslag av yngre skog som er inkludert av arronderingsmessige årsaker, spesielt i overgangen mellom de smale områdene av lokaliteten i sør og det store området i nord.

Fremmede arter: Ingen registrert.

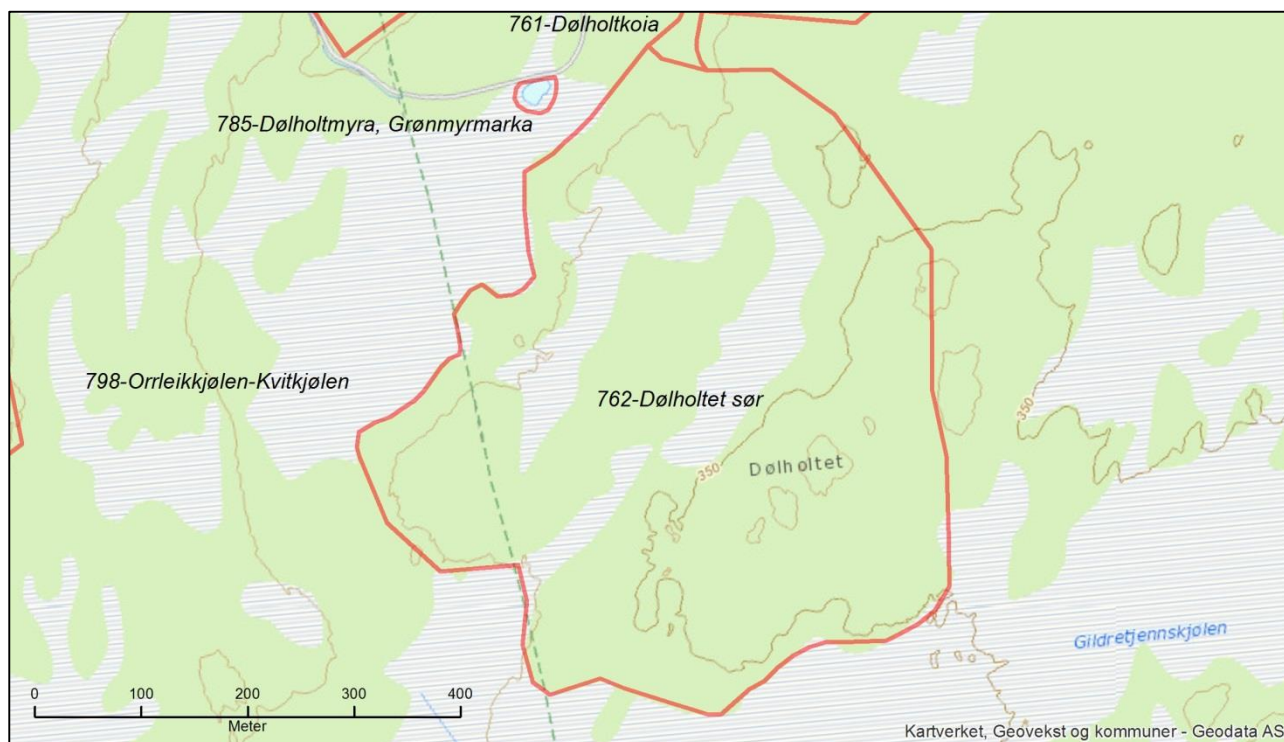
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås.

Verdivurdering: Naturtypekvalitetene er forholdsvis svake, men lokalitetene er plukket ut grunnet at den har et godt restaureringspotensiale for frisk og fuktig granskog og med en del innslag av sumpskog. Etter hvert som grøftene gror til vil sumpskogskvalitetene også øke. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på habitatkvalitet, arts mangfold og påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 11: Tørre koller til venstre i bildet med furu (venstre bilde). Noe spredt innslag av død ved (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	762. Dølholtet sør
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075145
Naturtype	Gammel furuskog
Utforming	Gammel lavlandsfuruskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	231,1 daa
Høyde over havet	345-355
UTM (WGS84 sone 32)	635510 6748370

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075145) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Den opprinnelige lokaliteten er justert noe i avgrensning og teksten er supplert. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i Terningmoen skyte- og øvingsfelt sør for Dølholtkoia i Elverum kommune. Her ligger lokaliteten i et flatt til svakt nordvestlig hellende terreng. Lave koller med eldre furuskog er brutt opp av et par smale myrer. Lokaliteten er avgrenset av myr mot vest og sør, og yngre skog mot øst. Mot nord er det stort sett ungskog, men i en smal stripe fortsetter naturtypen gammel granskog videre nordover. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale og torv og myr (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av gammel furuskog, utforming gammel lavlandsfuruskog. Helt i sør er det et sparsomt innslag av gammel granskog, utforming gammel lavandsgranskog. Store deler av lokaliteten har svake kvaliteter som naturtype, men den er inkludert fordi det er et av få områder med sammenhengende, eldre skog, samt at området utgjør en viktig kantsone mot det store myrområdet i sør. Den er allerede i 1995 foreslått inkludert som en restaureringslokalitet for gammel furuskog. Tresjiktet er

dominert av furu og med gran som et sparsomt undersjøkt. Helt i sør er det et parti dominert av gran. Bjørk utgjør et sparsomt innslag, først og fremst i den nærmeste kantsonen til myrene. Vegetasjonstypen er dominert av blåbærskog, men i kantene mot myr er det en del blokkebær-røsslyngskog. På de mest markerte åsryggene er det noe bærlyngskog.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen signalarter eller rødlistede arter i lokaliteten. Det er noe potensial for vedboende sopp på gran helt sør i området, men ellers er området fattig på viktige nøkkelementer for sopp- og lav. Flere av furuene er tydelig beitet av storfugl.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er ikke spesielt gammel, men sett i forhold til mye annen furuskog i skyte- og øvingsfeltet er dette ett av de største, sammenhengende feltene med eldre furuskog. En høy andel av trærne er rundt 150 år gamle og dimensjonene ligger stort sett rundt 20-30 cm i brysthøydediameter og med enkelte opp i 40 cm. Det er lite død ved av furu. Granskogen i sør er heller ikke spesielt gammel, men her har det dannet seg noe død ved hovedsakelig i ferske nedbrytningsstadier og noen få i midlere.

Fremmede arter: Ingen registrert.

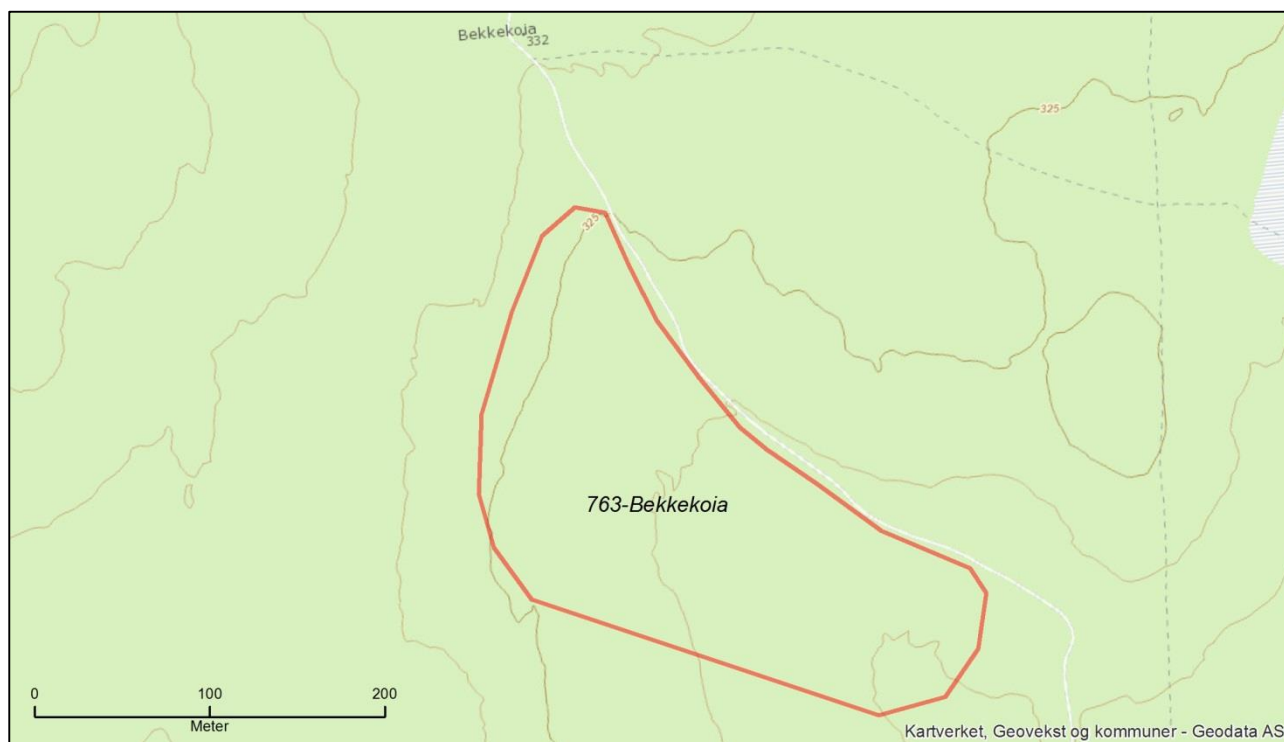
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås.

Verdivurdering: Naturtypekvalitetene er forholdsvis svake, men lokalitetene er plukket ut grunnet at dette er ett av få, store områder med eldre furuskog med et godt restaureringspotensiale. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel furuskog scorer lokaliteten lavt på habitatkvalitet, arts mangfold og påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 12: Furudominert skog med et sparsomt innslag av gran (venstre bilde). Noe død ved av gran helt sør i området (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	763. Bekkekoia
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Gammel sumpskog
Utforming	Gammel gransumpskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	41,3 daa
Høyde over havet	315-325
UTM (WGS84 sone 32)	637770 6745860

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 19.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075133) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Den opprinnelige lokaliteten var delt opp i tre ulike lokaliteter. Nå er to av disse forkastet grunnet svake verdier og den gjenstående er justert noe i avgrensning, samt beskrivelsen er oppdatert. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt sør i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, og rett sør for Bekkekoia. Her ligger det en eldre granskog på sumpmark i en slak forsenkning i terrenget som vender sørøstover. En liten bekk finnes i nordre del, men som oppløses ut i en bredere sumpsoner i nedre del. En buffersone med granskog på tørr mark er inkludert i vest og sør. Lokaliteten grenser mot yngre skog på tørr mark mot vest, sør og øst, mens en kjøretrase for militære kjøretøy danner grensen mot nord. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale og torv (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen i kjerneområdet består av gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog, mens det er inkludert en buffersone med gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog mot vest og sør. Gran er det dominerende treslaget, men det er også noe innslag av

furu og bjørk. Noen få svartor finnes nord i lokaliteten. Vegetasjonstypen er dominert av fattig sumpskog, men kantene har en del småbregneskog og noe blåbærskog.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter i lokaliteten. Av noenlunde krevende naturskogsarter ble kun granrustkjuke funnet på et par læger og gadd i sumpen. Det er et godt potensial for flere arter knyttet til død ved og gamle trær.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er stort sett i optimalfase, men stedvis har det begynt å danne seg en god del død ved, både i form av læger og gadd. Den død veden er stort sett i ferske nedbrytningsstadier, men også noe midlere. Skogen er stort sett ensjiktet i nord og i kantene, men mot sør i hovedsumpen er det noe mer variasjon i sjiktningen og med enkelte glenner med god foryngelse. Enkelte høgstubber står spredt i lokaliteten. Gamle stubber er et hyppig innslag og gamle grøfter er synlig i nord. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 25-35 cm i brysthøydiameter og enkelte opp mot 40.

Fremmede arter: Ingen registrert.

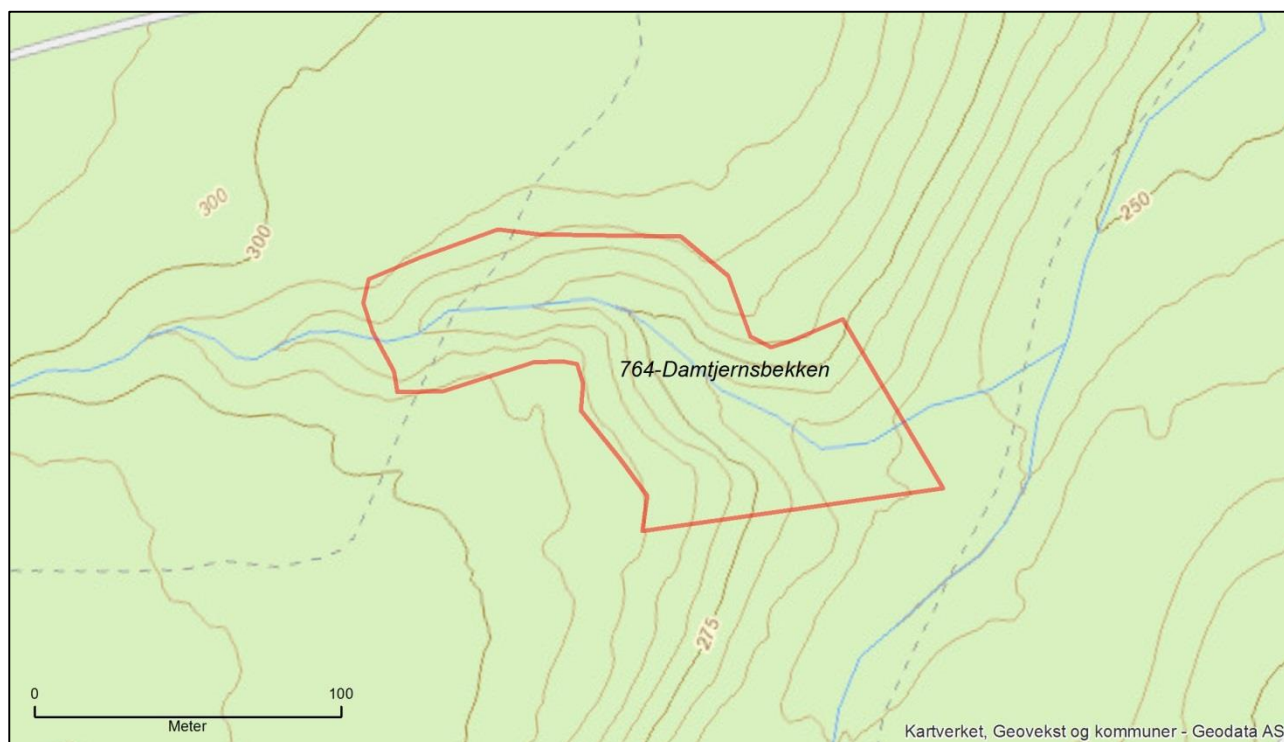
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås.

Verdivurdering: Lokaliteten er en av få med relativt godt utviklet sumpskog i skytefeltet. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel sumpskog scorer lokaliteten middels på rødlistearter, habitatkvalitet og påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien viktig (B-verdi).

Figur 13: Stedvis en god del innslag av død ved (venstre bilde). I søndre del er det enkelte glenner (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	764. Damtjernsbekken
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075139
Naturtype	Bekkekløft og bergvegg
Utforming	Bekkekløft
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	10,0 daa
Høyde over havet	260-295
UTM (WGS84 sone 32)	638930 6746670

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 12.06.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av en naturtype (BN00075139) kartlagt av Marit Helene Lie 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Kun beskrivelsen er oppdatert. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt sørøst i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, langs Damtjernsbekken like før der den møter Kvernbecken. Her ligger det en markert og østvendt bekkedal med eldre, løvrik granskog. Høydeforskjellen mellom bekkedalbunn og topp av kant er opp mot 10-15 meter og det er noe innslag av mosegrodde bergvegger i den søndre delen. Lokaliteten grenser mot sterkt hogstpåvirket og ung skog mot alle kanter. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Grunnet den markerte topografien og et forholdsvis fuktig lokalmiljø er det valgt å legge lokaliteten inn i naturtypen bekkekløft og bergvegg, utforming bekkekløft. Gran er det dominerende treslaget, men det er også noe innslag av bjørk, samt furu i kantene. Enkelte forholdsvis grove seljer opp mot 50 cm i brysthøydediameter finnes spredt og noen småvokste rogn og gråor. Vegetasjonstypen er dominert av blåbærskog i de øvre deler av bekkekløftsiden, mens småbregne dekker det meste av resterende areal. Det er enkelte små innslag av lågurtvegetasjon i den søvvendte bekkekløftsiden. Registrerte arter er blant

annet skogburkne, fugletelg, broddtelg, hengeving, sisselrot, hvitveis, blåveis, teiebær, gjøkesyre, myrfiol, skogfiol, linnea, skogstjerne, firblad, maiblom og gulaks.

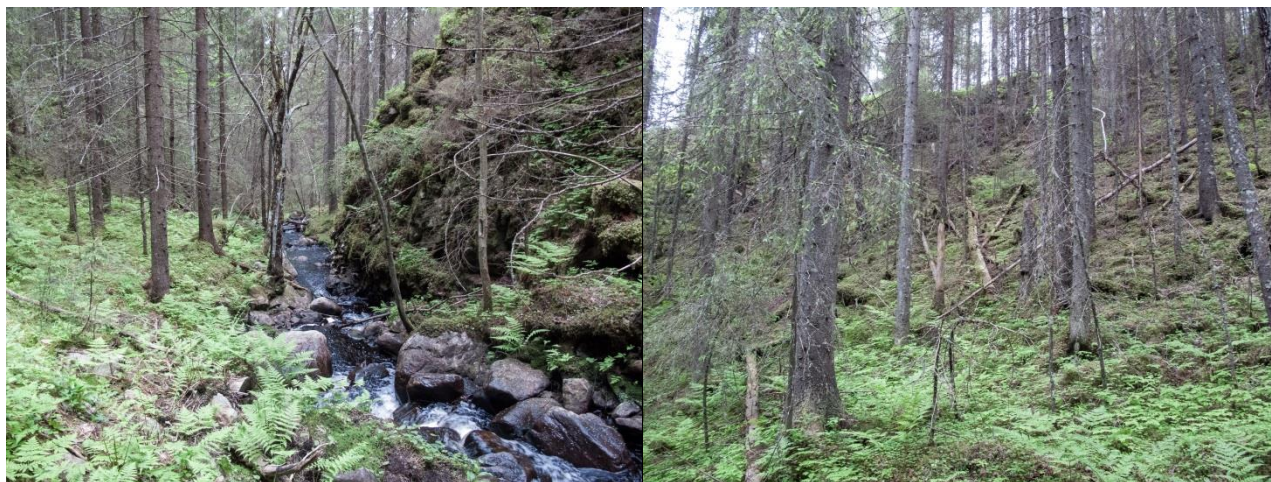
Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter i lokaliteten. Det er noe potensial for å finne vedboende sopp da det er noe innslag av død ved i forskjellige nedbrytningsstadier.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er forholdsvis ung, men det er noen innslag av nøkkelementer som gamle trær og død ved. Det er mest læger i ferske og midlere nedbrytningsstadier, men også noen få sterkt nedbrutte. Kontinuiteten i død ved er imidlertid lav. Det er mange gamle stubber i lokaliteten og skogen er stort sett ensjiktet og med liten aldersspredning. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 25-35 cm i brysthøydiameter, men også mange trær av små dimensjoner.

Fremmede arter: Ingen registrert.

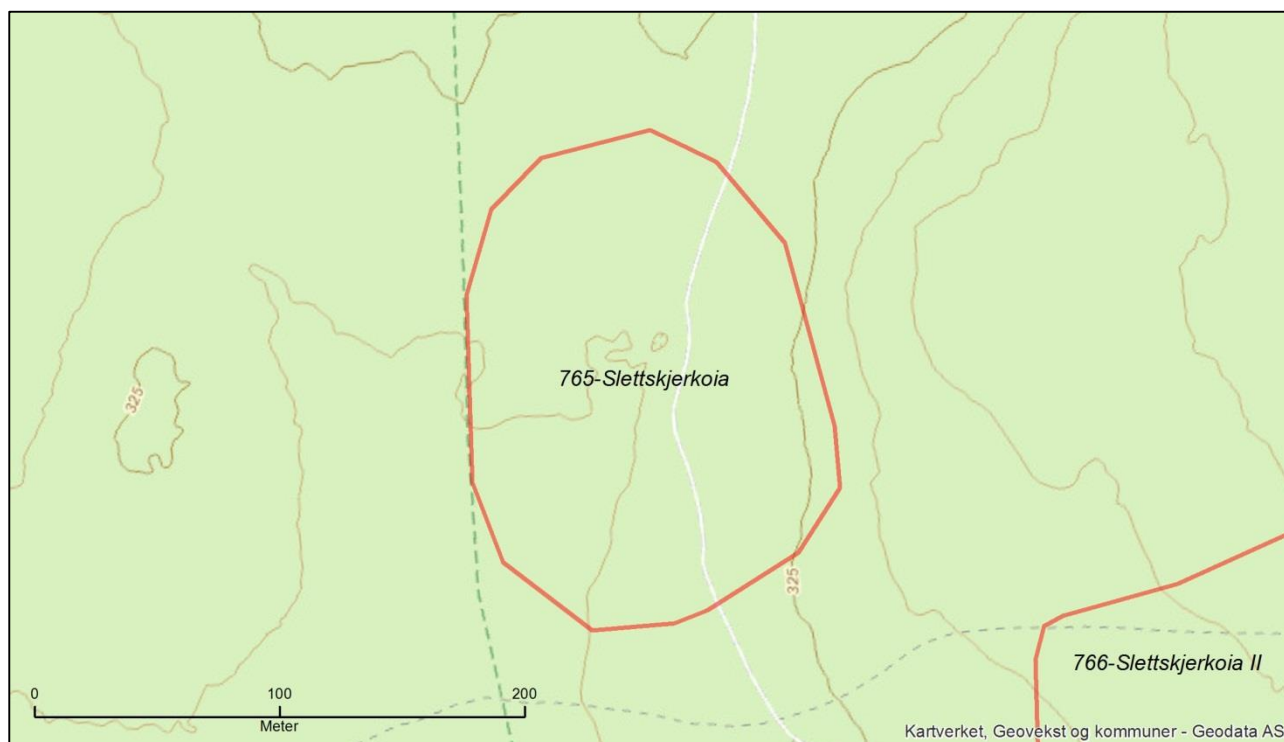
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås.

Verdivurdering: Lokaliteten utgjør den eneste bekkekløften i skyte- og øvingsfeltet. Selv om lokaliteten har en noe begrenset størrelse og ikke er spesielt gammel har den en del innslag av nøkkelementer som død ved, bergvegger og gamle løvtrær. Lokaliteten har et godt potensiale på sikt for arter knyttet til fuktig og gammel skog. Lokaliteten vurderes som lokalt viktig (C-verdi).

Figur 14: Bekken er forholdsvis liten (venstre bilde). Stedvis noe død ved (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	765. Slettskjerkoia
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075137
Naturtype	Gammel sumpskog
Utforming	Gammel gransumpskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	24,0 daa
Høyde over havet	320-325
UTM (WGS84 sone 32)	635690 6745390

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 12.06.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075137) først kartlagt i 1995 (Håpnes 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Den opprinnelige lokaliteten er utvidet mot vest for å inkludere hele sumpskogen og en buffersone. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt sørvest i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, vest for Slettskjærkoia og langs grensa for skyte- og øvingsfeltet. Her ligger det en gammel granskog på sumpmark i en slak forsenkning i terrenget som drenerer sørover. En buffersone med noe yngre granskog og løvrik barskog med svakere kvaliteter på tørr mark er inkludert til alle kanter. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale og torv (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen i kjerneområdet består av gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog, mens det er inkludert en buffersone med gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog mot sør, vest og nord, mens det mot vest er et parti med gammel boreal lauvskog, utforming gammel ospeskog inne i tett granskog. Gran er det dominerende treslaget i hele området med noe innslag av bjørk, men i øst er det også en del innslag av osp. Vegetasjonstypen i selve kjernen er dominert av

fattig sumpskog, mens kantene rundt er dominert av blåbærvegetasjon. I feltsjiktet finnes arter som stri kråkefot, skogburkne, fugletelg, hengeving, hvitveis, myrfiol, skogstjerne, maiblom og flaskestarr.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter i lokaliteten. Av noenlunde krevende naturskogsarter kan nevnes granrustkjuke som ble funnet på et par læger og gadd i sumpen. Det er et godt potensial for flere arter knyttet til død ved og gamle trær i lokaliteten da det er rikelig med død ved i flere nedbrytningsstadier.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen rundt sumpen er stort sett i optimalfase, dårlig sjiktet og med spredte forekomster av død ved. Ospa i vest er ikke spesielt gammel og med dimensjoner mye rundt 20-30 cm i brysthøydiameter. En del gran er på vei opp rundt ospa og holder på å skygge den ut. Kjerneområdet derimot er usedvanlig godt utviklet med en skog i oppløsningsfasen, mye død ved (både liggende og stående, men mest læger i lite til middels nedbrytningsstadier) og godt sjiktet. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 25-40-cm. Delvis gjennom sumpen har forsvaret etablert en kjøretrase for militære kjøretøy, noe som gjør området eksponert for vind og solinnstråling.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Unntaket er de østre delene med ospa hvor grana helst skulle vært tatt ut for å fristille ospene. Motorisert ferdsel og øvinger til fots på barmark bør unngås. Unntatt er selve kjøretraseen. Hvis mulig ville det vært en fordel om traseen kunne vært flyttet øst for lokaliteten slik at sumpen kunne få utvikle seg fritt. Traseen slik den er i dag gjør området sårbart for vindfelling og uttørring på grunn av at skogen er åpnet helt inntil den østre kant av sumpen.

Verdivurdering: Lokaliteten er en av få med relativt godt utviklet sumpskog. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel sumpskog scorer lokaliteten middels på rødlistearter, habitatkvalitet og påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien viktig (B-verdi).

Figur 15: Helt øst er det en del innslag av ospa (venstre bilde). Kjerneområdet av sumpen med mye død ved (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	766. Slettskjerkoia II
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075138
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	33,4 daa
Høyde over havet	325-340
UTM (WGS84 sone 32)	636000 6745270

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 12.06.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075138) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Den opprinnelige lokaliteten delt i to, men nå slått sammen til en og utvidet noe mot øst. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt sørvest i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, rett nordvest for Slettskjerkoia. Her ligger det en gammel, løvrik granskog i et meget slakt sørvendt terreng. Lokaliteten grenser til yngre granskog mot vest, nord og øst, mens et ferskt hogstfelt markerer grensa mot sør. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen i kjerneområdet består av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog. Stedvis er det en del innslag av osp slik at det grenser mot å være gammel boreal lauvskog, men innslaget har ikke vært betydelig nok til å falle inn under denne naturtypen. Tresjiktet er i hele lokaliteten dominert av gran og med en del innslag av osp og bjørk. Furu forekommer fåtallig. Vegetasjonstypen er dominert av blåbær, men i øst er det et lite innslag av fuktigere mark som trolig har vært grøftet og her er det også observert svartor.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter eller signalarter i lokaliteten, men i og med at området har en del innslag av død ved er det potensial for vedboende sopp spesielt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er stort sett i sen optimalfase, tett, ensjiktet, men med enkelte glenner. Det er stedvis en del død ved, først og fremst i ferske nedbrytningsstadier, men også noen i midlere nedbrytningsstadie. Mange av trærne har vært angrepet av barkebiller. Dimensjonene ligger mest rundt 20-35 cm i brysthøydiameter og større trær er svært fåtallige. Ospa har dimensjoner mest rundt 20-30-cm i diameter. Det er mange mosegrodde stubber i lokaliteten.

Fremmede arter: Ingen registrert.

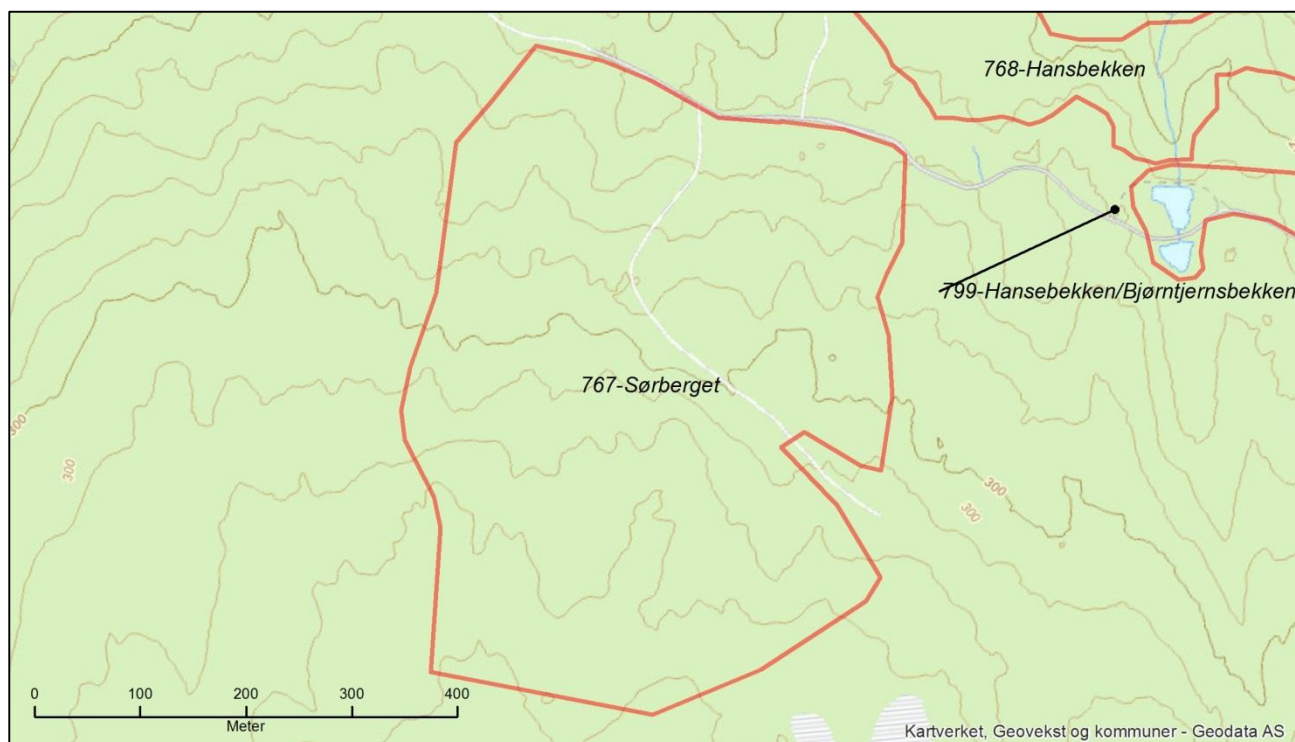
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling, men et forsiktig uttak av gran i den østre delen kan vurderes for å fristille noe osp. Slik det er nå står grantrærne tett rundt ospa. Motorisert ferdsel bør unngås.

Verdivurdering: Naturtypekvalitetene er forholdsvis svake, men lokalitetene er plukket ut grunnet at den har noe død ved, samt et godt innslag av osp, et element som er dårlig representert i skyte- og øvingsfeltet. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på habitatkvalitet, arts mangfold og påvirkning, samt middels på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 16: En del innslag av osp. Her fra østre del (venstre bilde). Stedvis en del død ved høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	767. Sørberget
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075136
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Svært viktig (A)
Areal	230,0 daa
Høyde over havet	280-320
UTM (WGS84 sone 32)	636150 6749940

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075136) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, rett nord for Kringlemyra og rett sørvest for blindgjengerfeltet. Her ligger det en gammel og død ved rik granskog i et småkupert landskap i en slak, nordvendt lise. Lokaliteten grenser til yngre granskog mot vest og øst, mens branngata mot blindgjengerfeltet markerer grensa mot nord. Mot sør er det skinn furuskog og furumyrskog som markerer grensa. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen i det meste av området består av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog, men helt i sør og litt spredt ellers i lokaliteten på tørre koller er det partier som best kan karakteriseres som gammel furuskog, utforming gammel lavlandsfuruskog. Enkelte felter i nord og i sentrale deler har gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog. Tresjiktet er i store deler av lokaliteten dominert av gran, men søndre deler, samt tørre koller i østre deler er dominert av furu. Bjørk forekommer spredt i hele lokaliteten, mens osp, selje og rogn er fåtallig men mest frekvent i nordre deler. Vegetasjonstypen er i all

hovedsak dominert av blåbærgranskog. I nord og i de sentrale deler av lokaliteten er det en del fuktigere mark med mye småbregneskog og fattig sumpskog. På enkelte tørre koller i øst og i sør er det et sparsomt innslag av bærlyngfuruskog.

Artsmangfold: Av rødlistearter er det registrert rosenkjuke (NT), rynkeskinn (NT) knyttet til død ved av gran og gubbeskjegg (NT) spredt på gran i fuktige partier. Andre funn av noenlunde krevende naturskogsarter er piggbroddsopp, kjøttkjuke, og granrustkjuke på død ved av gran, furustokkjuke på furu og filthinnelav på osp. Området er et viktig leveområde for storfugl. Det er et godt potensial for flere arter knyttet til gamle trær og død ved.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er stort sett i aldersfase med mange partier i oppløsningsfasen. Skogen har vekslende tetthet, er delvis ensjiktet, men med mange glenner/lysåpninger med god foryngelse. Det er stedvis veldig mye død ved, spesielt partier i nord og partier i de sentrale deler. Det er mest i ferske nedbrytningsstadier etter nylige vindfellinger, men også en del i midlere nedbrytningsstadier. Sterkt nedbrutte læger forekommer kun spredt. Furuskogen i sør er mer ensartet med et dominerende tresjikt av furu rundt 150 år og ca 30-40 cm i brysthøydiameter og et undersjikt av eldre gran. Enkelte av furuene er trolig opp mot 250 år gamle. Det er lite død ved i disse partiene, men enkelte ferske vindfall av furu forekommer. Det strekker seg en kjøreveg gjennom lokaliteten fra nord og rett sørover før den dreier ut av lokaliteten i øst.

Fremmede arter: Ingen registrert.

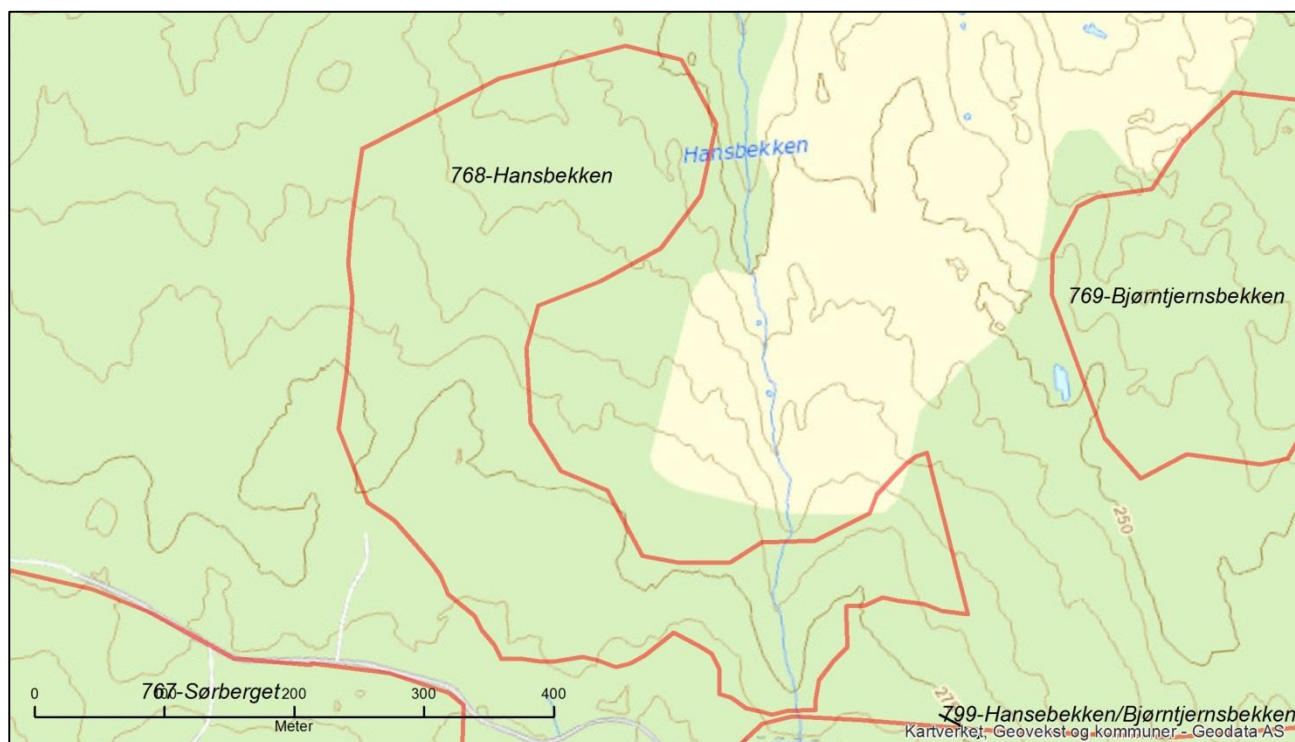
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås, spesielt under hekke og rugeperioden til storfugl (mai-juni).

Verdivurdering: Lokaliteten fremstår som den viktigste og best utviklede gammelskogslokaliteten i Terningmoen skyte- og øvingsfelt med mye død ved og en del gamle trær. Naturtypekvalitetene i sør er en del svakere enn i de sentrale deler og i nord, men er inkludert fordi det samlet sett utgjør et stort, viktig og sammenhengende område med gammelskog. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten middels på habitatkvalitet, artsamangfold og påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien svært viktig (A-verdi).

Figur 17: Mye død ved helt nord i lokaliteten (venstre bilde). Furudominert skog helt i sør (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	768. Hansbekken
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075135
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	106,1 daa
Høyde over havet	250-280
UTM (WGS84 sone 32)	636390 6750380

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075135) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Lokaliteten er utvidet kraftig mot nord. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nord for Kringlemyra og i de søndre deler av blindgjengerfeltet. Her ligger det en variert og til dels gammel granskog i et småkupert landskap i en slak, nordvendt lise. Mot sør grenser lokaliteten mot en branngate. Resten av området grenser mot yngre granskog med lavere tetthet av nøkkelelementer, eller mot hogstfelt. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består i sin helhet av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog, men enkelte partier helt i sør har mye furu og ligger i grenseland for å kartlegges som gammel furuskog. Tresjiktet er i store deler av lokaliteten dominert av gran, men tørre koller i sør har også et stort innslag av furu. Bjørk forekommer spredt i hele lokaliteten. I hele lokaliteten, men mest i den nordre halvdel er det stedvis et godt innslag av løv i form av selje, rogn og osp. Mye av løvet er på vei ut grunnet

granas ekspansjon på det som trolig har vært et mye mer åpent område før. Vegetasjonstypen er i all hovedsak dominert av blåbærgranskog, men spredt i området er det mange små søkk med småbregnegranskog.

Artsmangfold: Av rødlistearter er det registrert flere funn av rosenkjuke (NT), rynkeskinn (NT) knyttet til død ved av gran i den søndre delen. Andre funn av noenlunde krevende naturskogsarter er piggbroddsopp og granrustkjuke på gran, og glattvreng og grynvreng på osp. Det ble skremt opp flere storfugl i området og lokaliteten er trolig et viktig leveområde for storfugl. Det er et godt potensial for flere arter knyttet til gamle trær og død ved. Det ble registrert et reirtre for rovfugl i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen i den nordre halvdelen er stort sett i tidlig optimalfase, tett og ensjiktet. Dimensjonene er forholdsvis små på grana (ca 20-25 cm i brysthøydiameter), men det har dannet seg en forholdsvis mye død ved, både ferske og en del midlere nedbrutte læger. Det er enkelte glenner i området med mye død ved. Det er også en del død ved av løv, samt gadd av gran. I den søndre halvdelen er granskogen noe eldre, grovere og bedre sjiktet. I enkelte søkk er det mye død ved, også med en del grove læger og gadd. Det er noe sammenbindingsareal med skog av lavere kvaliteter mellom den nordre delen og den søndre delen.

Fremmede arter: Ingen registrert.

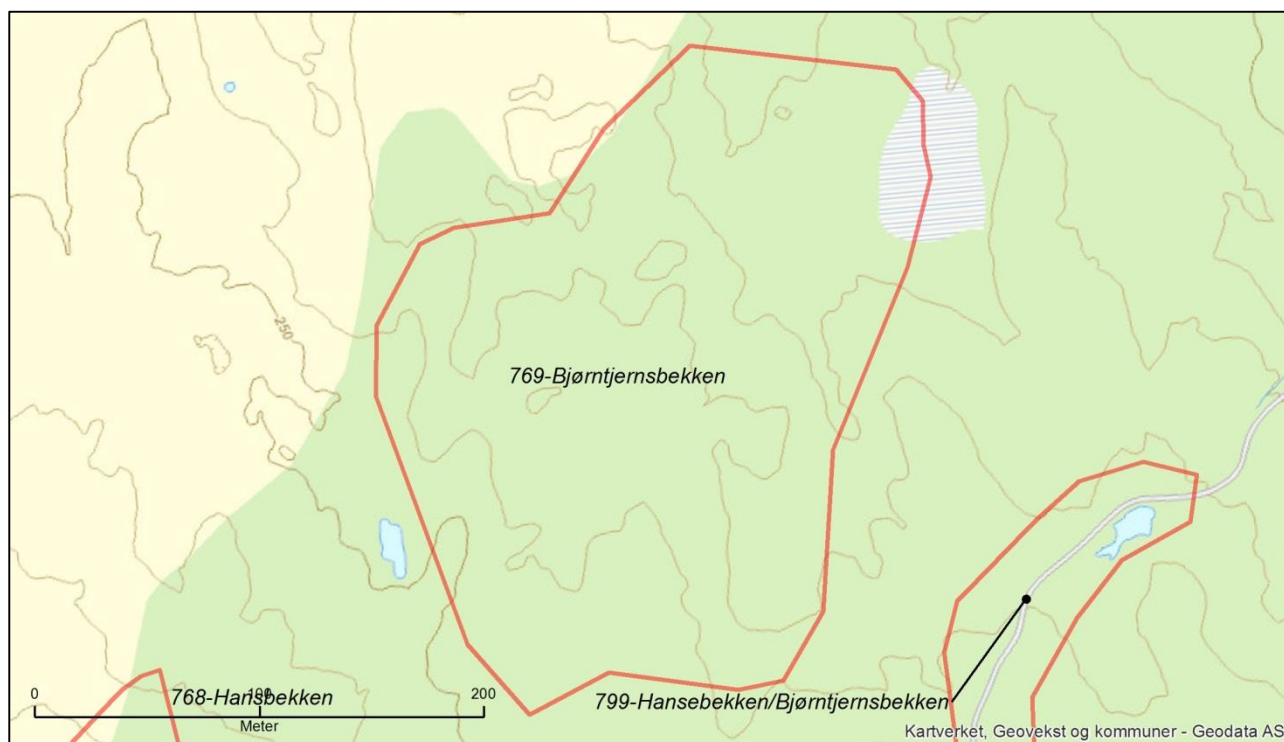
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås, spesielt under hekke og rugeperioden til storfugl og rovfugl (mai-juni).

Verdivurdering: Lokaliteten fremstår som en viktig gammelskogslokalitet i Terningmoen skyte- og øvingsfelt med mye død ved og en del gamle trær. Nærheten til andre viktige gammelskogslokaliteter er også viktig. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på påvirkning, middels på habitatkvalitet og arts mangfold, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien viktig (B-verdi).

Figur 18: Ung og tett skog i nord med mye død ved (venstre bilde). Barblandingskog i sør (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	769. Bjørmtjernsbekken
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075134
Naturtype	Rik sump- og kildeskog
Utforming	Boreal kildeskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	50,0 daa
Høyde over havet	230-250
UTM (WGS84 sone 32)	636970 6750450

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075134) først kartlagt i 1995 (Håpnæs 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, litt sør i blindgjengerfeltet og øst for Hansbekken. Her ligger det et parti med eldre granskog i et parti med mye småskalatopografi hvor det er mange forsenkninger med forholdsvis rik sump/kildevegetasjon. Terrenget heller svakt nordover. Lokaliteten grenser mot de åpne feltene av blindgjengerfeltet i nordvest og mot yngre og mer påvirket skog til de andre kantene. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består i en miks av gammel granskog med utformingen gammel lavlandsgranskog som dominerende type og med en del innslag av rik sump- og kildeskog, utforming boreal kildeskog, og gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog. Kildeskogen er valgt som hovedtype til denne lokaliteten grunnet at det er her de største verdiene er. I lokaliteten er det mange markerte rygger med fuktige søkk og bekke drag mellom. Den gamle granskogen er konsentrert til ryggene med blåbærskog og småbregneskog og til enkelte partier langs forsenkningene hvor det er noe hogstaudeskog. I forsenkningene

er det ofte ganske rikt og mye av dette arealet har kildepreg. Vegetasjonstypen rik sumpskog dominerer disse partiene. Der hvor fuktdragene flater noe ut og dekker større areal blir det enkelte partier med noe mer nøysom vegetasjon og mindre bevegelse i markvannet og med naturtypen gammel sumpskog og vegetasjonstypen fattig sumpskog. Tresjiktet er dominert av gran i hele området med innslag av furu, men det er også en del ulike løvtrær som bjørk, osp, selje og rogn på tørre partier og mer gråor, hegg og en del selje i forsenkningene. Det er også et lite innslag av svartor. Boreal kildeskog (grankildeskog) er rødlistet som sårbar (VU).

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter i lokaliteten, men det er et potensial for mer krevende arter av bl.a. vedboende og markboende sopp, samt lav. Gul trompetsopp ble funnet i fuktige partier og granrustkjuke ble funnet på granlåg. Av noe næringskrevende karplanter kan nevnes tyrihjelms, hvitbladtistel, skogsnelle, mjødurt, blåkoll, sløke, vendelrot, sumphaukeskjegg, kranskonvall, skogmarihand og hengeaks. Det er noen fagermoser i bunnsjiktet i kildepartiene. Det ble registrert et reirtre for rovfugl i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er stort sett i optimalfase, tett og ensjiktet. Det er imidlertid enkelte glenner som åpner skogen noe, samt et stedvis stort løvinnslag som bryter opp skogstrukturen. Dimensjonene er forholdsvis små på grana (ca 20-25 cm i brysthøydiameter), men det har dannet seg en del død ved, mest av tynningsvirke.

Fremmede arter: Ingen registrert.

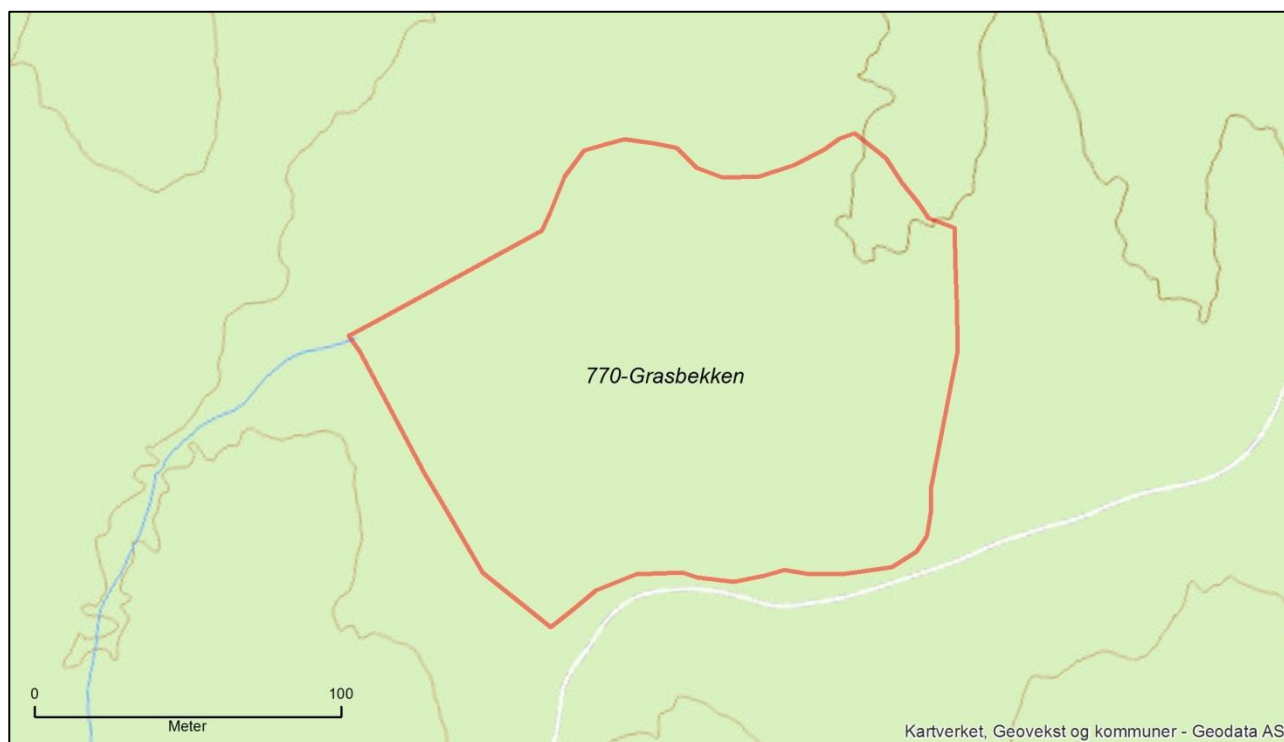
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Større øvinger til fots på barmark bør unngås.

Verdivurdering: Lokaliteten er det eneste området i skyte- og øvingsfeltet med relativt rik kildeskog og er dermed viktig for den totale variasjonen av skogtyper i området. Nærheten til andre verdifulle gammelskogslokaliteter er også viktig. I og med at det er flere naturtyper med hvert sitt kriteriesett for verdisetting er det noe vanskelig å sammenstille dette. Skogstruktur og noe mangel på gamle trær og grov død ved heller mot en lokal verdi, men på grunn av at innslaget av rik kildeskog vektlegges høyt blir den totale verdien satt til viktig (B-verdi).

Figur 19: Rikere partier langs bekk/fuktdrag (venstre bilde). Stedvis en del død ved (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	770. Grasbekken
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075132
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	22,2 daa
Høyde over havet	225-230
UTM (WGS84 sone 32)	635180 6750670

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 18.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075132) først kartlagt i 1995 (Håpnes 1995) og senere av Marit Helene Lie i 2001 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Lokaliteten er justert noe i avgrensning. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt nordvest i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nord for Bakketunkoia og langs den lille bekken Grasbekken. Her er det en noe gammel granskog på et relativt flatt terreng med en meget svak helling mot nord. Lokaliteten grenser mot yngre skog med lavere tetthet av nøkkellementer til alle kanter. En kjøretrase ligger langs grensa mot sør. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består til en stor grad av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog, men i nord er det innslag av gammel sumpskog, utforming gammel gransumpskog. Tresjiktet er nesten totalt dominert av gran, men det er et sparsomt innslag av furu, bjørk og rogn. I sumppartiene i nord er det et noe større innslag av bjørk. Vegetasjonstypen er småbregneskog i store deler av lokaliteten og fattig sumpskog i nord.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen rødlistearter i lokaliteten, men det er et visst potensial for å finne bla.a. vedboende sopp. På granlåg ble det funnet granrustkjuke.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er i aldersfase, ensjiktet og forholdsvis tett. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 30 cm i brysthøydediameter, og enkelte er opp mot 50-60 cm. Det er begynt å danne seg en del død ved og trolig vil de nærmeste årene skape en del mer da fukt og alder skaper en del råte. Det er mange gamle og mosegrodde stubber i lokaliteten. Innenfor biotopen ligger også en av Skogforsk sine overvåkingsflater. Skogforsk har overvåkingsflater utover store deler av landet hvor det med jevne mellomrom blir målt ulike skoglige parametere. Overvåkingsflatene ble i utgangspunktet etablert for å følge opp mulige effekter av sur nedbør på skog.

Fremmede arter: Ingen registrert.

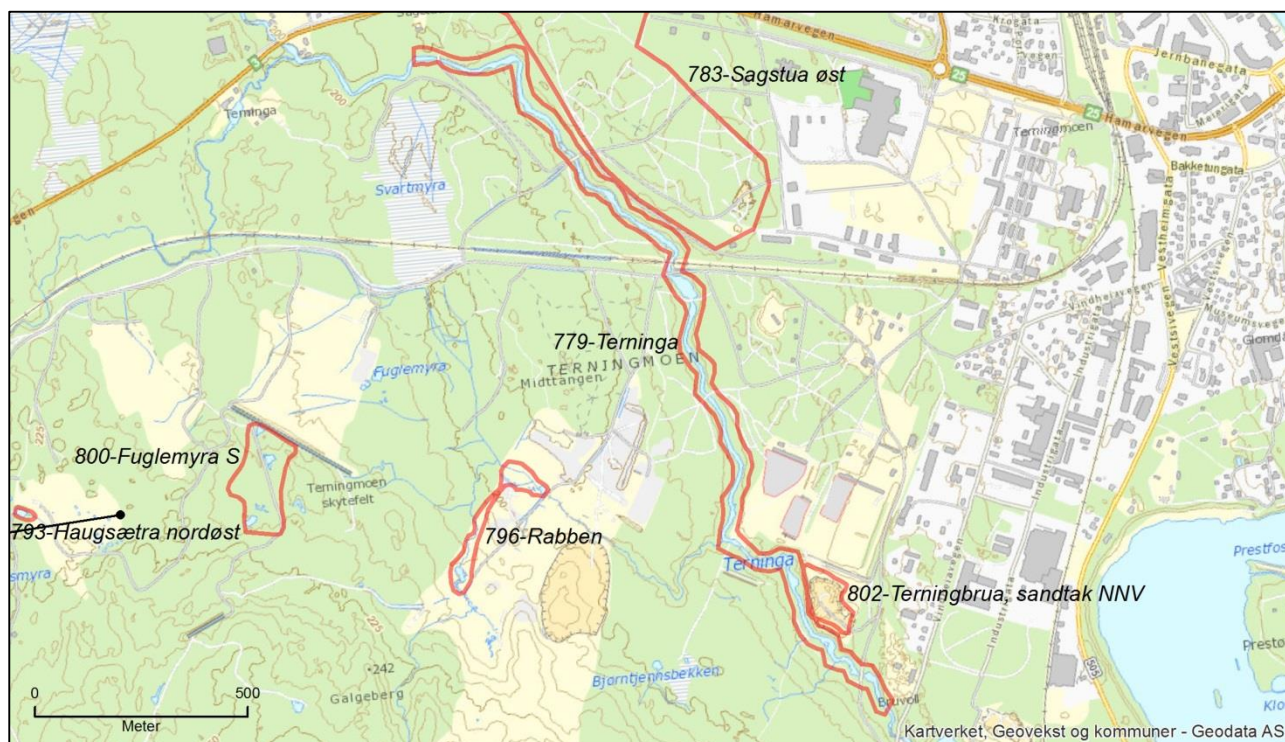
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Militær aktivitet til fots ansees som lite konfliktfylt.

Verdivurdering: I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt til middels på habitatkvalitet, lavt på artsamangfold og middels på påvirkning og størrelse. Totalt sett gir dette verdien viktig (B-verdi).

Figur 20: En liten bekk renner gjennom lokaliteten (venstre bilde). Partier med fattig sumpskog i nord (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	779. Terninga
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075115
Naturtype	Viktig bekke­drag
Utforming	Viktig gytebekk
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	97,3 daa
Høyde over havet	180-200
UTM (WGS84 sone 32)	637260 6751800

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt naturtype (BN00075115) først kartlagt av Marit Helene Lie i 2002 (Lie 2003). Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt nordøst i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune og utgjøres av de deler av elva Terninga som renner gjennom skyte- og øvingsfeltet. Det vil si fra Sagstua i nord og ned til Bruvoll i sør. Lokaliteten burde vært utvidet både oppstrøms og nedstrøms, men disse arealene er ikke undersøkt i denne omgang. Langs denne strekningen har elva et fall på ca 20 meter over en distanse på ca 2100 meter, noe som gir en forholdsvis roligflytende elv i lengre strekk. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er viktige bekke­drag med utformingen viktig gytebekk. Terninga har svakt meanderende partier og en del naturlige kansoner. Kantsonevegetasjonen varierer fra flate partier med middelsrik fukteng og gråor-heggeskog med struseving til bratte partier med tørr furuskog. Ellers er kantsona dominert av ung lauvskog av bjørk, gråor, osp, selje, vier sp og enkelte svartor.

Artsmangfold: Den strekningen av Terninga som ligger innenfor skytefeltets grenser, er en viktig gyte- og reproduksjonslokalitet for Glomma-ørret. Videre har Terninga en god bestand av småvokst stedegen ørret, ørekyte, lake og steinulke, samt en sparsom forekomst av elvenløye, bekkenløye, gjedde, abbor og mort (FBT 1997). I Glomma finnes det store storørrestammer. Det er derfor sannsynlig at "Glomma-ørreten" som gyter i Terninga innbefatter storørret. (FBT, 1997). Under feltregistreringene i 2013 ble det foretatt søk etter elvemusling, men grunnet forholdsvis høy vannstand og noe dårlig sikt var det vanskelig å gjøre en grundig sjekk. Det ble ikke funnet noen elvemuslinger, men elva har potensial for denne arten. Lenger oppstrøms er det gamle registreringer av edelkreps fra 1950.

Bruk, tilstand og påvirkning: Kantsona er hogstpåvirket og bestandene rundt består i hovedsak av ungskog. Det er likevel spart en del store enkelttrær i selve kantsona. Veger krysser elva et par steder og kjøretraseer går parallelt med elvebredden utenfor kantsonen i deler av lokaliteten.

Fremmede arter: Ingen registrert.

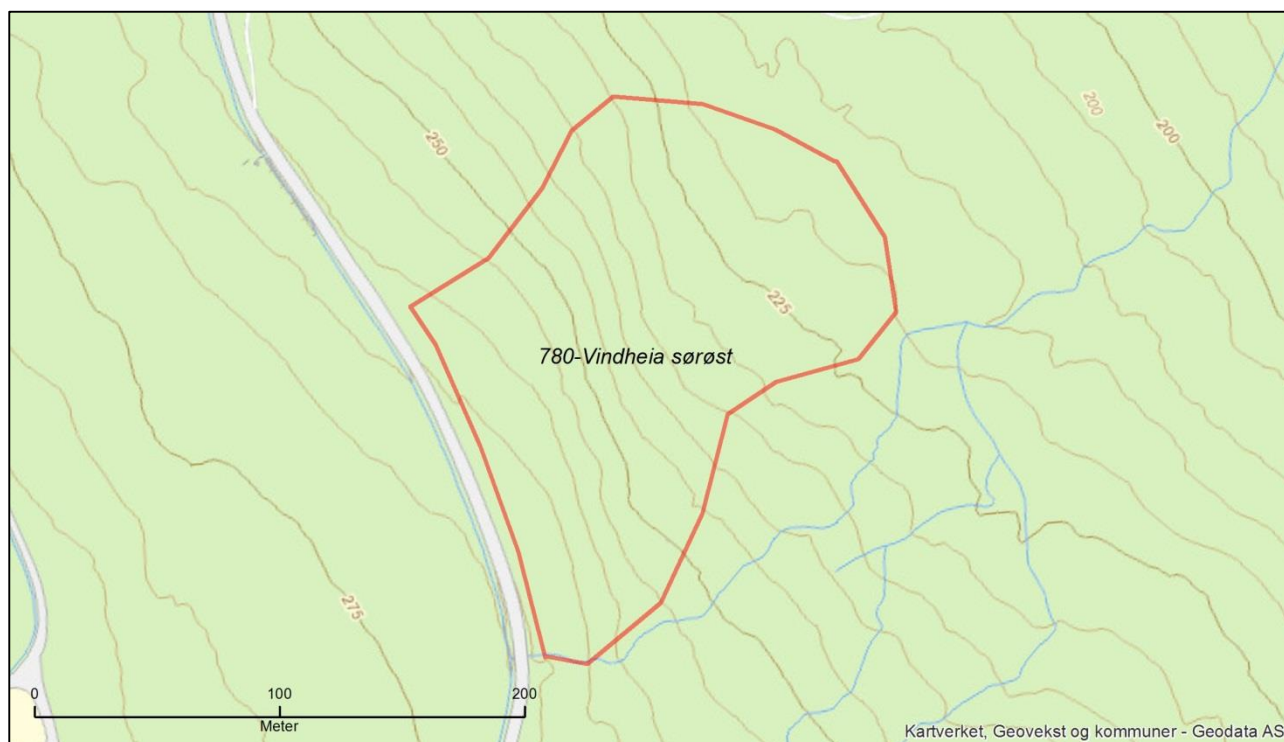
Verdivurdering: Verdisettingen av lokaliteten blir noe usikker grunnet at en ikke har full oversikt over den fulle avgrensingen, og hvor gode gyteforholdene er lenger opp, men trolig er det viktige strekket en god del lengre enn det som nå er avgrenset. Både oppstrøms og nedstrøms er det også meanderende partier. Verdisettingen vil derfor ta noe hensyn til verdiene i resten av elva og vurderes derfor som viktig (B-verdi) grunnet nærheten til Glomma og storørretene der, forekomst av meanderende partier både oppstrøms og nedstrøms og en variert artssammensetning.

Skjøtsel og hensyn: Hensyn i forhold til hogst: Det bør ikke hogges i en 30 m bred sone på begge sider av elva. Dette gjelder alle former for hogst, også uttak av løvtrær til ved eller i forbindelse med øvinger. Hensyn i forhold til ferdsel: Bruk av området bør legges til allerede etablerte stier, veier og broer. Dersom det er behov for å bruke området nær elva i forbindelse med militære øvinger, bør det etableres faste øvingsplasser der hvor skogen er tørr, åpen og lite sump- og flompåvirket.

Figur 21: Helt nord i lokaliteten (venstre bilde). Enkelte grove trær langs elvebredden (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	780. Vindheia sørøst
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	25,0 daa
Høyde over havet	225-270
UTM (WGS84 sone 32)	638130 6749480

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 12.06.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer (Lie 2003). Lokaliteten er ikke tidligere fanget opp. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger øst i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nærmere bestemt i den østvendte og bratte lisiden av Vindheia. I øvre del er lokaliteten avgrenset av grusveg og til alle andre retninger mot yngre granskog med lav tetthet av nøkkelelementer og en smal sone av dette er inkludert i lokaliteten for å skape en mer robust buffersone. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består i sin helhet av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog. Tresjiktet er nesten totalt dominert av gran, men det er et sparsomt innslag av gråor, rogn, bjørk og selje. Vegetasjonstypen er dominert av småbregneskog i store deler av lokaliteten og med noe innslag av blåbærskog. I søndre del er det et lite og smalt fuktdrag med noe rikere og til dels frodigere vegetasjon. I dette partiet er det innslag av kranskonvall, liljekonvall og firblad. Ellers er det arter som skogsnelle, skogburkne, fugletelg, hengeving, hvitveis, teiebær, gjøkesyre, skogstorkenebb, linnea, blåbær, gullris, skogstjerne og maiblom.

Artsmangfold: På gråor ble det funnet orekjuke. Det er et visst potensial for å finne noe krevende arter knyttet til død ved i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er i aldersfase, ensjiktet og tett. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 30 cm i brysthøydediameter. Det har begynt å danne seg en del død ved, spesielt av grangadd da skogen er i en forfallsfase. Liggende død ved er stort sett lite nedbrutte med enkelte få mot midlere nedbrytningsfaser.

Fremmede arter: Ingen registrert.

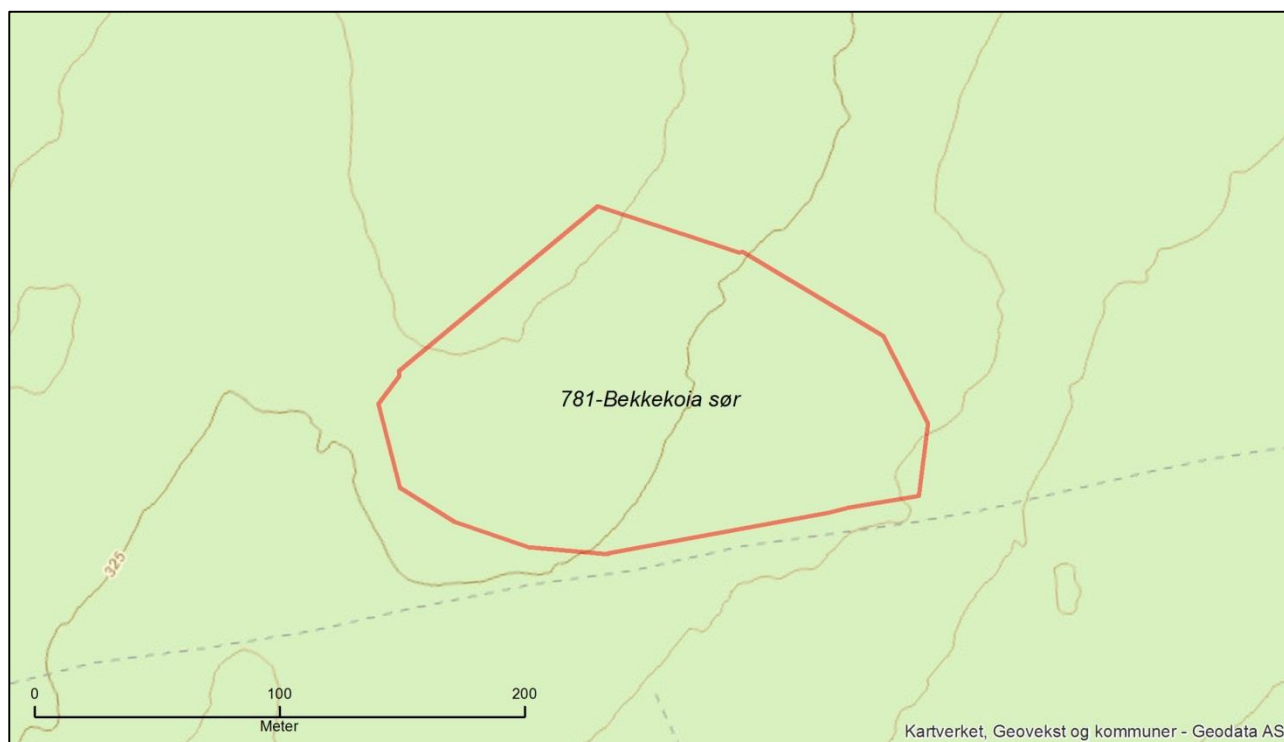
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Militær aktivitet til fots ansees som lite konfliktfyllt.

Verdivurdering: I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på påvirkning og arts mangfold, lavt til middels på habitatkvalitet, samt middels på størrelse. Totalt sett gir dette verdien viktig (B-verdi).

Figur 22: Mye stående død ved i øvre deler (venstre bilde). Noe liggende død ved av gran (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	781. Bekkekoia sør
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075139
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	21,8 daa
Høyde over havet	320-330
UTM (WGS84 sone 32)	637680 6745490

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer (Lie 2003). Lokaliteten er ikke tidligere fanget opp. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt sør i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nærmere bestemt i en slak og sørøstvendt lside nesten 1 kilometer sør for Bekkekoia. Lokaliteten består av eldre granskog som er avgrenset av en hogd gate/kjøretrase (skytefeltgrensa) i sør og mot en noe diffus grense mot yngre skog med lavere tettete av nøkkellementer til alle andre kanter. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består i sin helhet av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog. Tresjiktet er nesten totalt dominert av gran, og med bare et sparsomt innslag av bjørk og furu. Vegetasjonstypen er artsfattig og dominert av blåbærskog og med et lite innslag av bærlyngskog.

Artsmangfold: Ingen rødlistearter ble funnet i lokaliteten. Av noenlunde krevende naturskogsarter ble kun granrustkjuke funnet på en granlåg, men det er et visst potensial for å finne flere arter.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er i aldersfase, noe sjiktet og forholdsvis tett. Enkelte glenner har begynt å åpen seg og det er stedvis en del død ved. Mest i tidlige nedbrytningsfaser og med noe i midlere. Gadd forekommer spredt. Dimensjonene ligger mye rundt 25-30 cm i brysthøydiameter.

Fremmede arter: Ingen registrert.

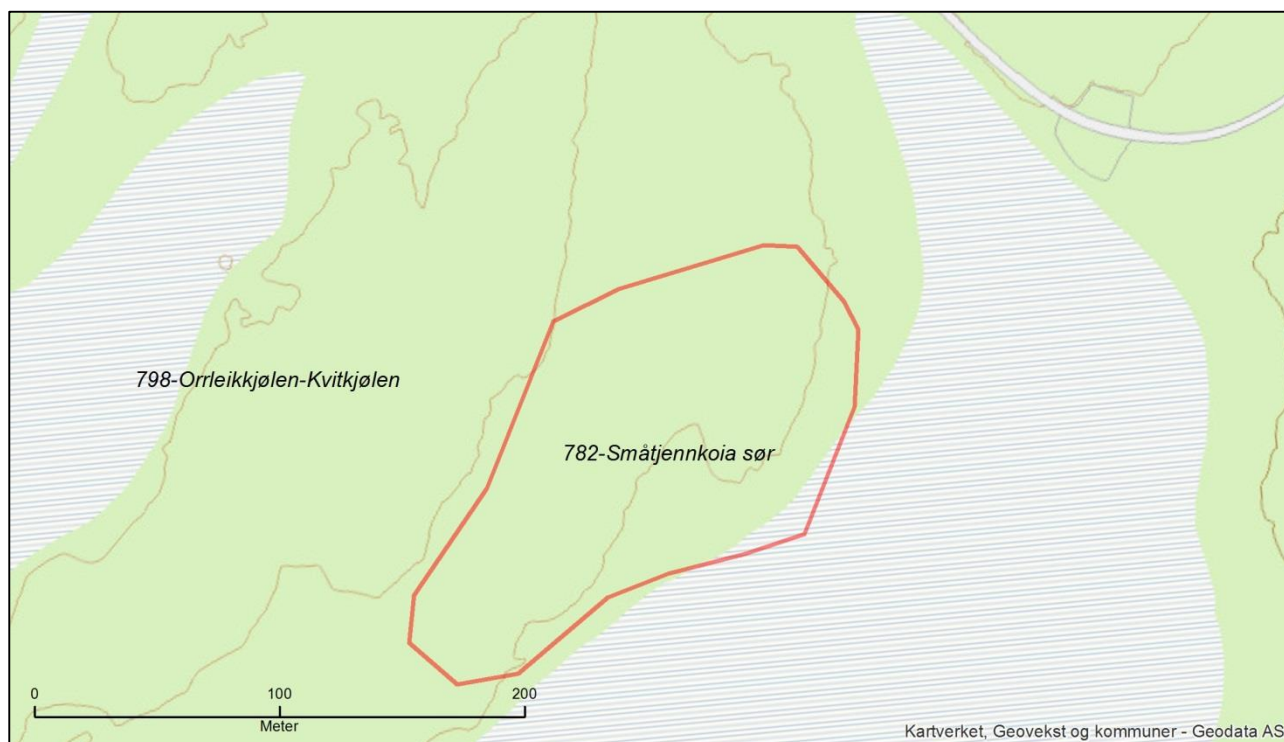
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Militær aktivitet til fots ansees som lite konfliktfyllt.

Verdivurdering: I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på arts mangfold, lavt til middels på habitatkvalitet og påvirkning, samt middels på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 23: Åpne glenner med en del død ved. Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	782. Småtjennskoia
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Gammel granskog
Utforming	Gammel lavlandsgranskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	18,7 daa
Høyde over havet	355-360
UTM (WGS84 sone 32)	637120 6747080

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 13.06.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer (Lie 2003). Lokaliteten er ikke tidligere fanget opp. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sør i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nærmere bestemt mellom Abortjenna i sør og Småtjennskoia. Lokaliteten består av eldre granskog i en slak sørøstvendt lside ned mot en myr. Lokaliteten er avgrenset av myr og en smal sone med ung skog i sørøst, og mot en diffus sone med yngre skog med lavere tetthet av nøkkelelementer mot alle andre kanter. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består i sin helhet av gammel granskog, utforming gammel lavlandsgranskog. En smal og liten stripe sentralt i lokaliteten er noe fuktigere og grenser mot gammel sumpskog. Tresjiktet er nesten totalt dominert av gran, og med bare et sparsomt innslag av furu og noen småbusker av bjørk. Vegetasjonstypen er artsfattig og dominert av blåbærskog og fattig sumpskog.

Artsmangfold: Rødlistearten gubbeskjegg (NT) vokser sparsomt i lokaliteten. Av andre noenlunde krevende naturskogsarter ble piggboddsopp funnet på en granlåg. Det er noe potensial for å finne flere krevende arter av vedboende sopp.

Bruk, tilstand og påvirkning: Granskogen er i sen optimalfase til tidlig aldersfase, noe sjiktet og med noe spredning på dimensjoner. Skogen er stedvis glissen og med enkelte glenner og bra med foryngelse. Dimensjonene på grana ligger mye rundt 25-35 cm i brysthøydediameter, men enkelte mindre flekker har småvokst gran, spesielt rundt de fuktige partiene og langs kantsonen mot sørøst. Det er noe død ved, mest lite nedbrutt, men med enkelte middels nedbrutte.

Fremmede arter: Ingen registrert.

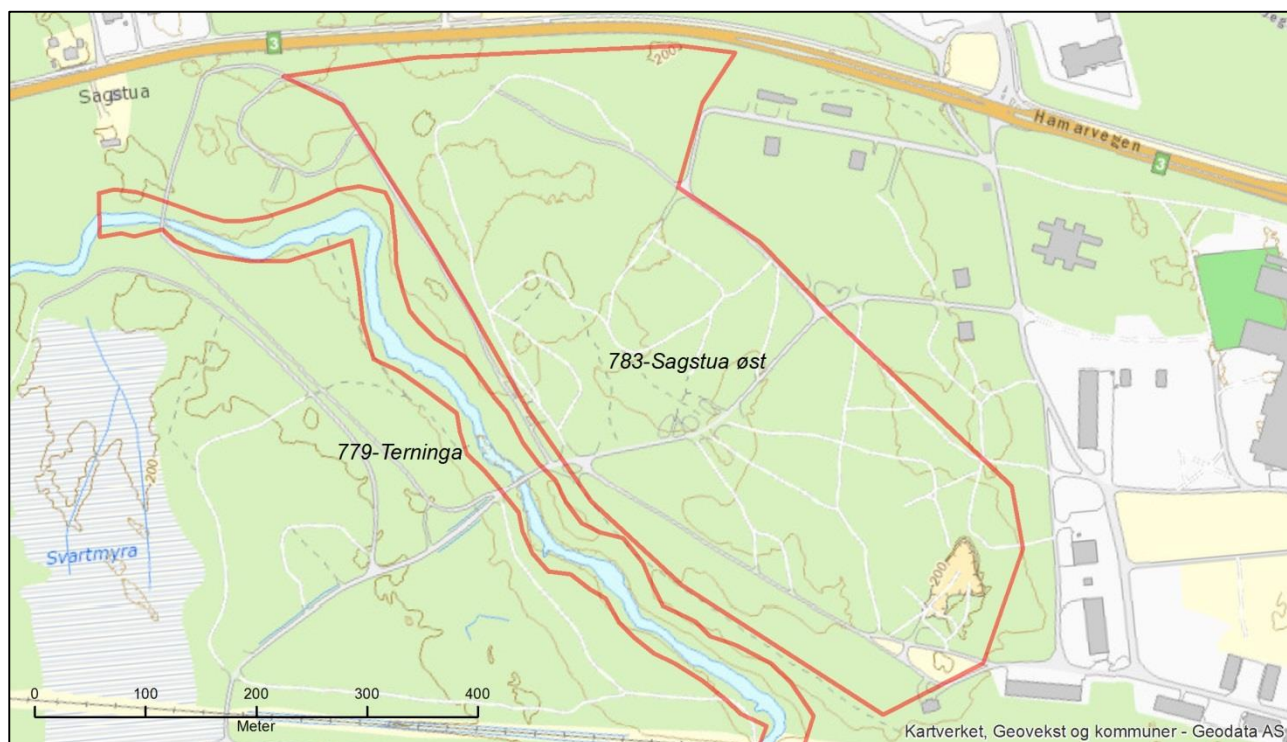
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Militær aktivitet til fots ansees som lite konfliktfyllt.

Verdivurdering: I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel granskog scorer lokaliteten lavt på arts mangfold, lavt til middels på habitatkvalitet og påvirkning, samt middels på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 24: Noe død ved av gran og fuktige parti dominert av torvmose og bjørnemose. Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	783. Sagstua øst
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Kalkbarskog
Utforming	
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	178,5 daa
Høyde over havet	195-200
UTM (WGS84 sone 32)	637120 6752250

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 19.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer (Lie 2003). Lokaliteten er ikke tidligere fanget opp. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger helt nord i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, nærmere bestemt øst for elva Terninga og nord for jernbanen. Elva og jernbanen markerer grovt grensa mot sør og vest, mens Hamarvegen markerer grensa mot nord. Mot øst er grensa noe mer usikker da dette ikke er nøyere undersøkt i denne omgang. Blant annet er skogen noe mer åpen her, samt at flere bygninger ligger her. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av flygesand (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder den nye naturtypen sandfuruskog, men det finnes foreløpig ingen retningslinjer for beskrivelse og verdisetting av denne typen. Lokaliteten sorterer dermed når dette skrives (mars 2014) under naturtypen kalkskog uten utforming. Tresjiktet er nesten totalt dominert av furu med bjørk som et fåtallig innslag i vest og som små busker spredt innimellom. Vegetasjonstypen er artsfattig og dominert av bærlyngskog og med enkelte åpne sandområder. Åpen sand med barstrø dominerer mye av feltsjiktet og med ellers en del tyttebær, islandslav, lys reinlav, røsslyng og mose.

Artsmangfold: Av rødlistearter ble mørk melslørsopp (VU) funnet i lokaliteten, en art som har sitt tyngdepunkt i rike sandfuruskoger. Andre registrerte sopparter er aprikosslørsopp, rimsopp, sleipslørsopp, riddermusserong og rød stubbemusserong. Det er et godt potensial for å finne flere krevende arter av markboende sopp knyttet til sandfuruskog.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er ensjiktet, glissen og sterkt hogstpåvirket. Det er liten variasjon i alder og lite død ved. Dimensjonene på furua ligger hovedsakelig rundt 20-25 cm i brysthøydiameter. Store deler av området er sterkt preget av slitasje fra øvingsaktivitet med mange stier/veger og mange skyttergraver. Det finnes enkelte åpne felt med bar sand.

Fremmede arter: Ingen registrert.

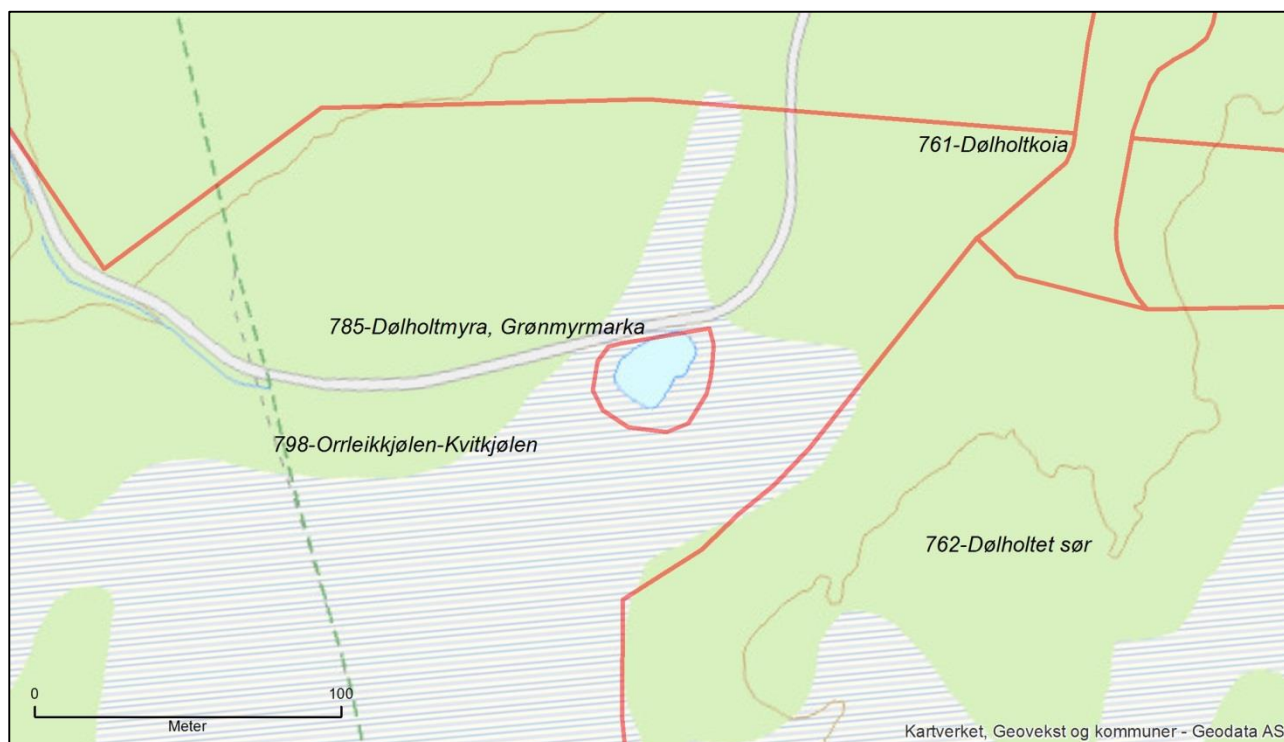
Skjøtsel og hensyn: For å ivareta og utvikle verdiene knyttet til soppfloraen anbefales det å ikke flatehogge skogen. Forsiktig plukkhogst hvor kronedekket i størst mulig grad er intakt er trolig ikke i stor konflikt med verdiene knyttet til soppfloraen. Trolig er det også en viss positiv effekt av øvingsaktiviteten i begrensede mengder og omfang da dette hindrer gjengroing av feltsjiktet. Det er imidlertid mange usikkerhetsmoment her og en nøyere kartlegging av soppfloraen anbefales samtidig som en forsøker å holde graving av skyttergraver på et begrenset nivå. En bør forsøke å begrense graving av skyttergraver til de områdene som allerede er gravd opp. Motorisert ferdsel med kjøretøy som ikke setter dype kjørespor er trolig greit i eksisterende løypenett. Militær aktivitet til fots anses som lite konfliktfylt og kan heller være positivt for å begrense gjengroing.

Verdivurdering: Selve skogen er sterkt hogstpåvirket i tillegg til at marka bærer sterkt preg av øvingsaktiviteten til militæret. Til tross for dette er det registrert en rødlisteart i lokaliteten med potensial for flere. Såpass store lokaliteter med furuskog på eksponert sand er forholdsvis sjeldne og lokaliteten gis derfor verdien viktig (B-verdi).

Figur 25: Bærlyngmark med åpne sandfelt spredt innimellom (venstre bilde). Flere av haugene er gravd opp som skyttergraver (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	785. Dølholtmyra, Grønmyrmarka
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075121
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	1,0 daa
Høyde over havet	345
UTM (WGS84 sone 32)	635370 6748660

Innledning: Lokaliteten er tidligere lagt inn i Naturbase i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt (Lie 2003), men tilsynelatende ikke undersøkt i felt, og dermed også med svært mangelfulle beskrivelser. Lokaliteten er sist besøkt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer (Lie 2003), men er ikke nærmere undersøkt.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i Terningmoen skyte- og øvingsfelt sør for Dølholtkoia i Elverum kommune. Her ligger lokaliteten i enden av en myr og i kant av en grusveg. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale og torv og myr (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av dam med utformingen eldre fisketom dam. Dammen er omgitt av en smal sone med torvmyr og helofytter. Vannspeilet er så å si helt åpent. Frynsestarr og gråstarr ser ut til å dominere langs bredden, men det finnes også noe flassestarr. Nært inntil bredden står et tett kratt av småvokst og buskformet skog, hovedsakelig bjørk, men også noe gran.

Artsmangfold: Her er et visst potensial for salamandre, samt sjeldne eller uvanlig invertebrater, men faunaen er ikke undersøkt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Dammen er en av forswarets branndammer. En grusveg grenser mot dammen i nord.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammene er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet.

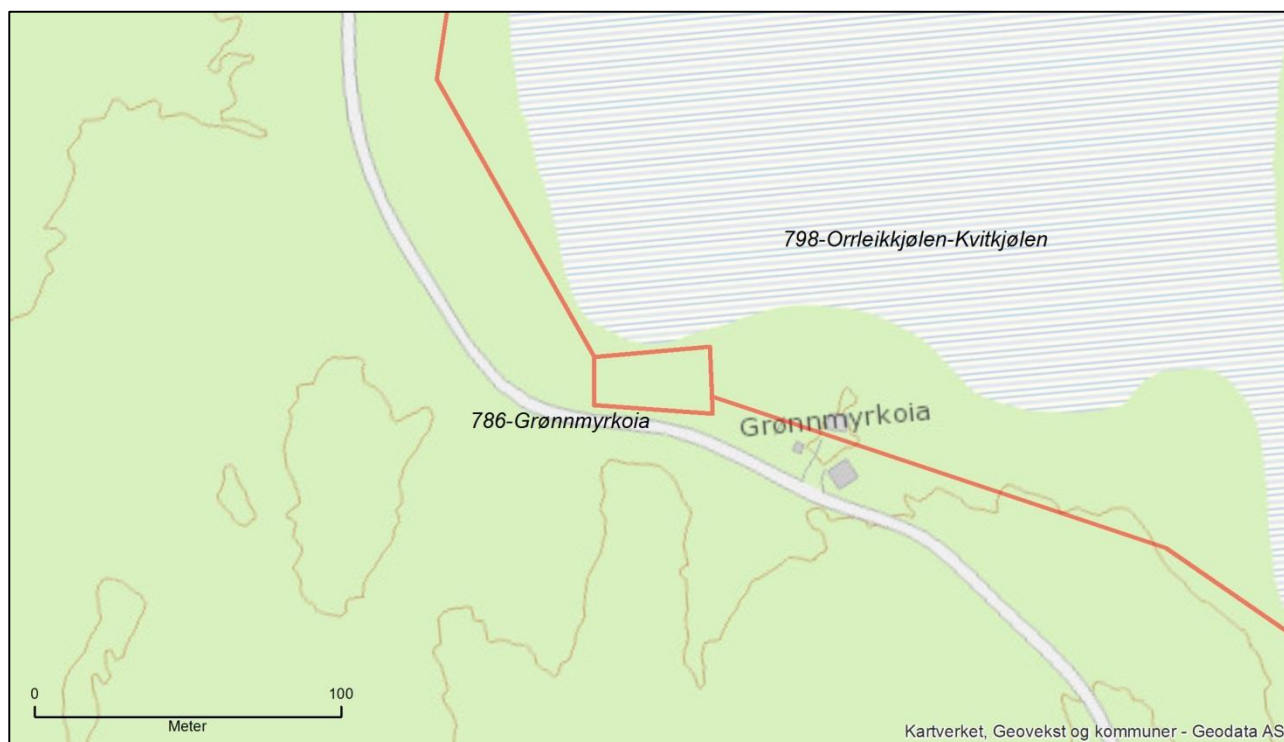
Skjøtsel og hensyn: Unngå drenering og igjenfylling. Ikke utsetting av fisk.

Verdivurdering: Dammer med et visst potensial som salamanderlokaliteter, og som er del av et større system av dammer i skytefeltområdet, verdi C (lokalt viktig).

Figur 26: Åpen og vegetasjonsfattig dam. Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	786. Grønnmyrkoia
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075123
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	0,7 daa
Høyde over havet	340
UTM (WGS84 sone 32)	634770 6747920

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. Dammen er tidligere kartfestet (Naturbase: BN00075123, registrert i 2003), men med svært mangelfull beskrivelse. Avgrensing og beskrivelse ble justert i 2013. I tidligere databaser har den også vært feilaktig henført til Elverum kommune, mens den ligger i Løten

Beliggenhet og naturgrunnlag: Dammen befinner seg i vestlige deler av Terningmoen skytefelt, i den lille delen som tilhører Løten kommune.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten utgjøres av en avlang dam, sannsynligvis mer eller mindre kunstig. Det er relativt skyggefullt ved dammen, men det har nylig blitt felt en del vegetasjon, slik at forholdene for salamander, annen fauna og vannvegetasjon nå er bedret i forhold til tidligere med mer soleksponering av selve dammen. Vegetasjonen langs og i dammen domineres av flaskestarr, fjellpiggknopp og vanlig tjønnaks. Ellers finnes storranebær, furu, røsslyng, blåbær, blokkebær, tyttebær, krekling, gråstarr, stjernestarr og torvmyrull.

Artsmangfold: Mange rumpetroll av frosk (ikke sikkert bestemt til art ennå, men overveiende sannsynlig buttsnutfrosk). Også ellers en del liv i dammen, men ingen sjeldne eller uvanlige arter.

Bruk, tilstand og påvirkning: En del trær og busker er nylig blitt hogd ved dammen.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammen er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet.

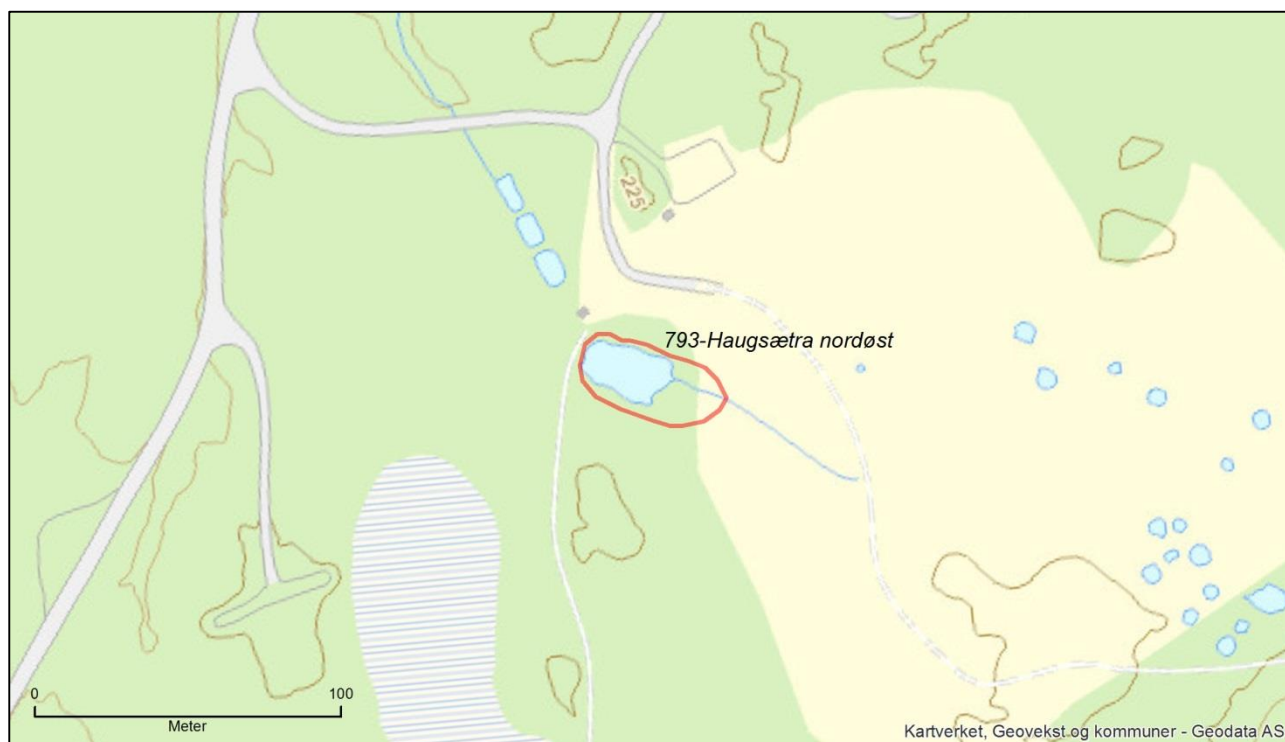
Skjøtsel og hensyn: Fri utvikling.

Verdivurdering: Liten dam med stor bestand av froskerumpetroll. Verdien er mye knyttet til at den utgjør en del av et større system av dammer (hvorav en del allikevel ikke er kartlagt som naturtyper). Denne gis verdi C (lokalt viktig).

Figur 27: Dam ved Grønnmyrkoia. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	793. Haugsætra nordøst
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075119
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	0,9 daa
Høyde over havet	225
UTM (WGS84 sone 32)	635690 6751310

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. Dammen er tidligere kartfestet, og skal være befart 4. mars 2003, muligens av Marit Helene Lie (Naturbase: BN00075119, registrert i 2003), men med svært mangelfull beskrivelse. Avgrensing og beskrivelse ble justert i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Dammen befinner seg i nordlige deler av Terningmoen skytefelt, like ved et lite pumpehus ved skytebane 27.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten utgjøres av en oval dam, sannsynligvis mer eller mindre kunstig. Videre nordover, “nedstrøms”, ligger et system av mindre dammer (fangdammer?). Dammen er nokså åpen og med stort sett helt åpent vannspeil. Langs breddene er det noe flasketarr (dominerende), strengstarr og ørevier. Ellers finnes bl.a. duskmyrull, trådsiv, gråstarr, stjernestarr, vassrørkvein og blåtopp.

Artsmangfold: Én småsalamanderlarve (NT) ble funnet. Faunaen forøvrig er ikke godt undersøkt, men det antas at det også kan finnes andre sjeldne eller uvanlige arter i dammen.

Bruk, tilstand og påvirkning: Det er uvisst hvilken rolle det nærliggende pumpehuset spiller, men formodentlig kan dette periodevis være med på å påvirke vannstanden i dammen.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammen er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet.

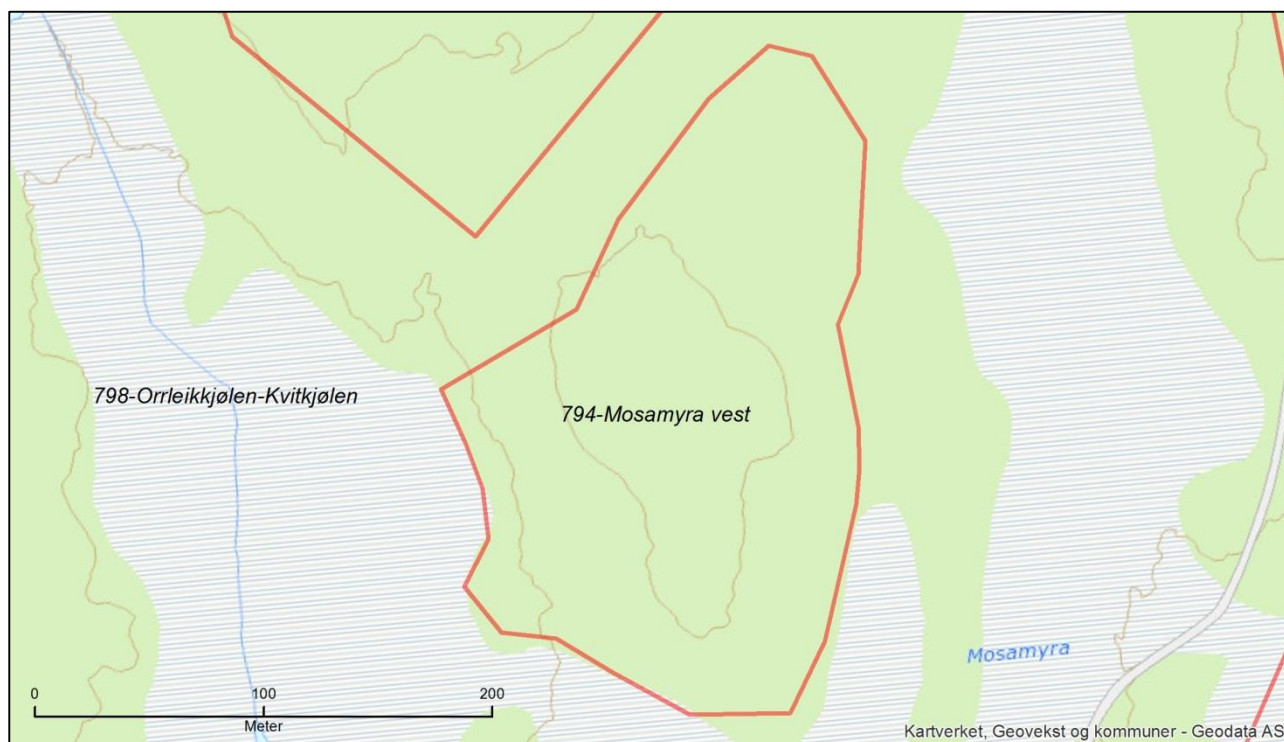
Skjøtsel og hensyn: Unngå drenering og igjenfylling. Ikke utsetting av fisk.

Verdivurdering: Dam med en del helofyttvegetasjon og forekomst av småsalamander, samt et visst potensial for andre interessante ferskvannsorganismer, verdi C (lokalt viktig).

Figur 28: Salamanderlokalitet ved Haugsætra. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	794. Mosamyra vest
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Gammel furuskog
Utforming	Gammel lavlandsfuruskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	35,3 daa
Høyde over havet	340-345
UTM (WGS84 sone 32)	637410 6748190

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 19.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Lokaliteten er ikke tidligere fanget opp. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sentralt i Terningmoen skyte- og øvingsfelt rett nord for Damtjenna. Her ligger lokaliteten langs en slak åsrygg på en skogholme ut i myr. Lokaliteten er avgrenset av myr mot sørvest, sør og delvis øst, mens noe yngre skog med lavere tetthet av nøkkelementer markerer grensa mot nord og nordvest. Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av morenemateriale (NGU 2014). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 2001).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av gammel furuskog, utforming gammel lavlandsfuruskog. Det er en del graninnslag, men ikke nok til å kartlegges som gammel lavlandsgranskog. Tresjiktet er dominert av furu, men med gran som et betydelig innslag i deler av området, ofte som et lavere undersjikt i en høyvokst furuskog, men også som mindre flater med mer ren granskog. Bjørk utgjør et sparsomt innslag og med noen få osp. Vegetasjonstypen er dominert av blåbærskog, men i kantene mot myr er det en del blokkebær-røsslyngskog.

Artsmangfold: Det ble ikke registrert noen signalarter eller rødlistede arter i lokaliteten. Det er noe potensial for vedboende sopp på død ved og lav på gamle trær, men ellers er området forholdsvis fattig på viktige nøkkelementer. Flere av furuene er tydelig beitet av storfugl og kull med røy og kyllinger ble skremt opp i området tidligere i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning: Furuskogen er ett av de eldste feltene i skyte- og øvingsfeltet. Det er flere furutrær som er over 250 år gamle og hovedtyngden ligger rundt 150-200 år. Aldersmåling ble gjort på en gammel furu og den var +250 år gammel. Furutrærne er forholdsvis grove (mye rundt 30-40 cm i brysthøydiameter) og høyvokste, men området mangler de ordentlig gamle og grove eksemplarene. Død ved forekommer stort sett bare som ferske læger, hvorav flere er nylig vindfellt. Grana fremtrer ofte som et ungt undersjikt i furuskogen med enkelte eldre trær. Død ved av gran forekommer spredt. Gadd er fåtallig.

Fremmede arter: Ingen registrert.

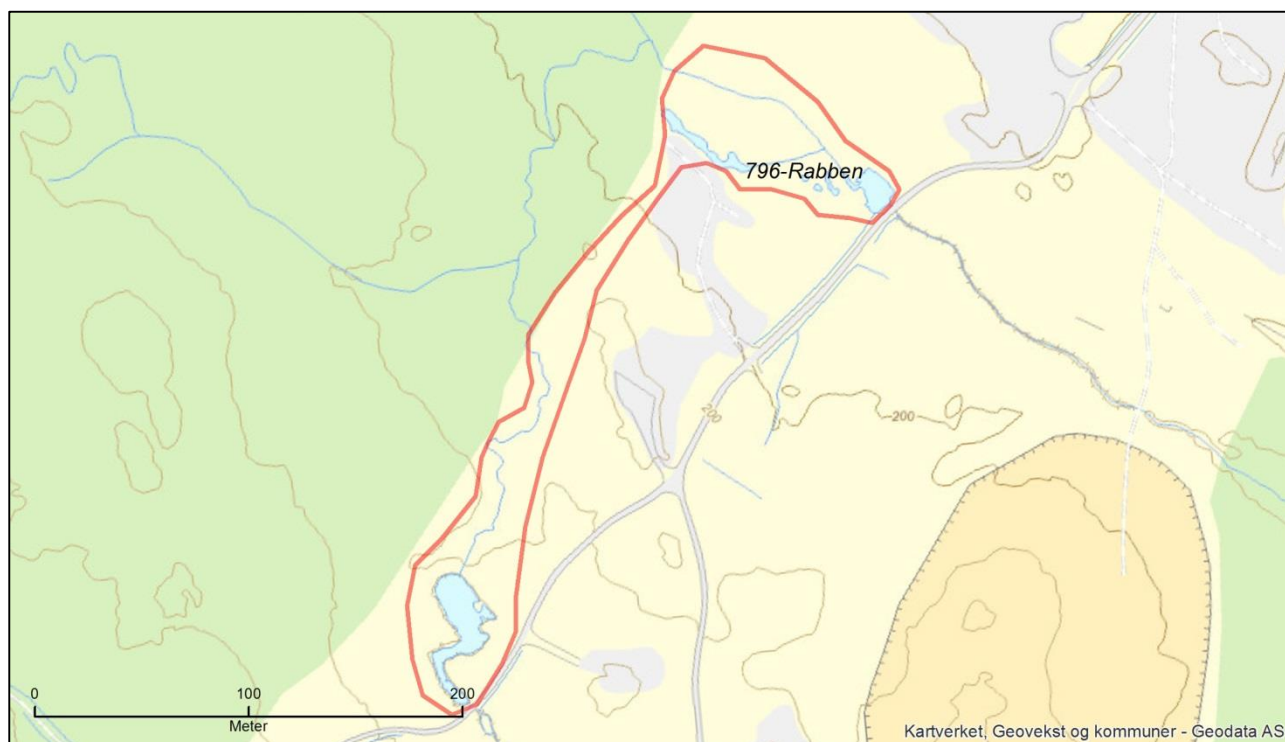
Skjøtsel og hensyn: For å utvikle verdiene knyttet til gamle trær og død ved anbefales fri utvikling. Motorisert ferdsel bør unngås. Aktiviteter til fots ansees som lite konfliktfylt.

Verdivurdering: Naturtypekvalitetene er forholdsvis svake, men lokalitetene er plukket ut grunnet at dette er ett av de eldste områdene med gammel furuskog med et godt restaureringspotensiale. I henhold til forslaget til nytt faktaark for gammel furuskog scorer lokaliteten lavt på habitatkvalitet, arts mangfold, middels på påvirkning, samt høyt på størrelse. Totalt sett gir dette verdien lokalt viktig (C-verdi).

Figur 29: Gammel og høyvokst furu med gran som et undersjikt (venstre bilde). Noe fersket vindfall (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	796. Rabben
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075125-
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	12,2 daa
Høyde over havet	195-210
UTM (WGS84 sone 32)	636840 6751390

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. Én av dammene som er inkludert i området er tidligere kartfestet (Naturbase: BN00075125, registrert i 2003), men tilsynelatende ikke undersøkt i felt, og dermed også med svært mangelfulle beskrivelser.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Området befinner seg i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, mellom Midttangen og Galgeberg. I området befinner seg et par vannansamlinger og deler av en bekkestreng som lager en forbindelse mellom disse, og ellers er arealet relativt nylig snauhogd.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av to dammer med noe ulik beskaffenhet: 1) (Rabben) Ganske stor dam, ca. 80 % åpent vannspeil og bra med helofyttvegetasjon langs breddene, dominert av flaskestarr. Nede i vannet dominerer vanlig tjønnaks. Ellers finnes her hengeving, ørevier, gråor, rundsoldogg, mjødurt, tepperot, skogstorkenebb, legeveronika, sløke, røsslyng, myrtistel, myrmaure, stjernestarr, slirestarr, duskmyrull, engkvein, hengeaks og krypsiv. 2) En omtrent kvadratisk dam med mye starrsump i sørvestenden. Vannet er brunt og grumsete. Flaskestarr, krypsiv og vanlig tjønnaks dominerer. Ellers finnes åkersnelle, rundsoldogg, myrfiol, sløke, gråstarr, stjernestarr, slåttstarr, myksivaks, duskmyrull, torvmyrull, engkvein, blåtopp, harestarr, myrhatt.

Artsmangfold: I den sørligste dammen er det bra potensial for salamandre, men slike ble ikke funnet i 2013. Det er imidlertid observert salamandre her tidligere (J.-R. Samuelsen pers. medd.). Også i den nordligste er det et visst potensial for salamandre, men her er det generelt lite liv (kan ha sammenheng med vannkvaliteten).

Bruk, tilstand og påvirkning: Området holdes åpent i forbindelse med skyteaktivitet. En vei går nært inntil sørsiden av begge dammene.

Fremmede arter: Ørekyt finnes i den nordligste dammen.

Del av helhetlig landskap: Dammene er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet. Også like vest–nordvest for dette området, på Fuglemyra, finnes det flere større og mindre vannansamlinger, hvorav flere inneholder småsalamander.

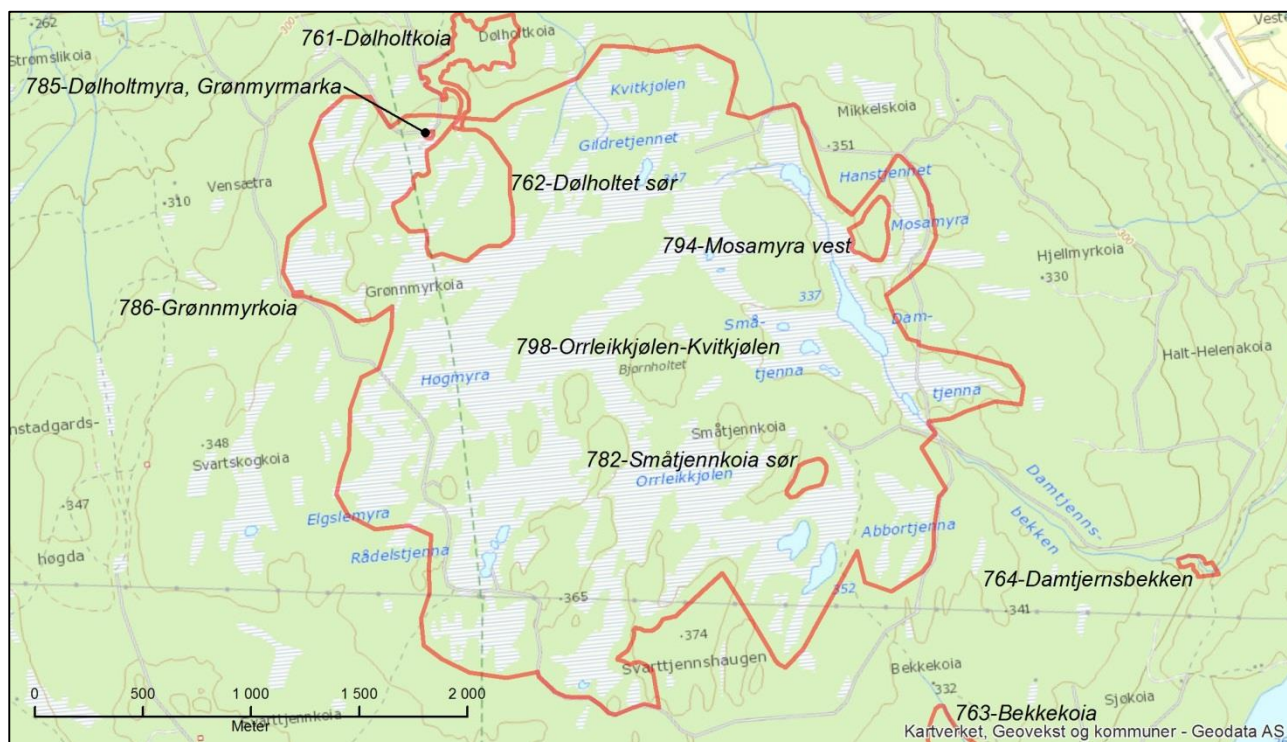
Skjøtsel og hensyn: Dagens skjøtsel ser ut til å være gunstig for salamandre, så inntil videre kan denne videreføres. En kan muligens gjøre et forsøk på å bedre vannkvaliteten i den nordligste dammen.

Verdivurdering: Damsystem med bekk mellom hvor det er påvist småsalamander, verdi C (lokalt viktig).

Figur 30: Den store, øvre dammen til venstre, den nedre, mindre til høyre. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	798. Orrleikkjølen-Kvitkjølen
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00020124
Naturtype	Intakt lavlandsmyr i innlandet
Utforming	Flatmyr
Verdisetting	Viktig (B)
Areal	6298,1 daa
Høyde over havet	330-370
UTM (WGS84 sone 32)	636210 6747520

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Kim Abel (BioFokus) sommeren 2013, senest den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper på Forsvarets eiendommer. Lokaliteten er en kraftig utvidelse av en tidligere registrert lokalitet fra Naturbase. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sentralt i Terningmoen skyte- og øvingsfelt og omfatter et større myrområde oppbrutt av en del skogholmer nord for Svarttjennshaugen og sør for Dølholtkoia. Myrpartiet ligger ca 340 meter over havet i grensen mellom sørboreal og mellomboreal vegetasjonssone (Moen 2001). Berggrunnen i området består av granittisk gneis og løsmassene består av torv og morenemateriale (NGU 2014).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er noe oppbrutt av større og mindre skogholmer, men ca 50 prosent av arealet tilhører naturtypen intakt lavlandsmyr i innlandet med utformingen flatmyr. Resten av arealet er enten furuskog, granskog og barblandingsskog av varierende alder og med enkelte områder som er skilt ut som egne naturtyper (gammel granskog og gammel furuskog). Myrområdet er dominert av ombrotrofe partier, men med innslag av noen minerotrofe, fattige partier. Vegetasjonstypen er dominert av ombrotrof fastmattemyr (J3) og med noe innslag av ombrotrof mykmatte/løsbunnsmyr (J4) og skog/krattbevokst fattigmyr (K1). Minerotrofe, men fattige partier forekommer i enkelte kanter mot skog og tjern. Det er flere innslag av små og store tjern. Kantsonene til myrene består for en stor del av glissen furuskog, men stedvis er det mer produktiv granskog.

Artsmangfold: De største verdiene i myrområdet er knyttet til fuglefaunaen. Både store, åpne myrer, myrer med tjern og myrer i mosaikk med skogsholmer gir gode levekår for eksempel mange vadere, lommer, og ender. Myrene er spillområder for orrfugl og det er en gammel, men trolig utgått spillplass for storfugl på en av skogsholmene. Av rødlistearter kan nevnes hekkende storspove (NT) og fiskemåke (NT). Smålom, gluttsnipe, skogsnipe, rødstilk, ringdue, gjøk, heipiplerke, trepiplerke, gulerle, rødstrupe, duetrost, løvsanger, gråfluesnapper, kjøttmeis, nøtteskrike, grønnsisik, bokfink, grankorsnebb, gulspurv, sivspurv, trane og orrfugl hekker i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er i stor grad sterkt påvirket av tidligere gjennomhogster. Det er få ordentlig gamle trær og generelt lite død ved, både stående og liggende. Det er stedvis en del innslag av bjørk, men da stort sett som unge trær og busker. Osp er svært fåtallig. Myrene ligger innenfor forsvarrets skyte- og øvingsfelt og er følgelig noe påvirket av aktiviteten til forsvaret. De sentrale deler av myrområdet er fri for veger, mens det strekker seg en grusveg rundt hele området i vest, sør og øst. Enkelte stikkveger inn i området finnes også. Forsvaret har enkelte kjøretraseer for ATV/beltevogn over myrområdene og enkelte kjøreskader kan sees. I 2013 ble det ikke observert noen gamle grøfter etter skogreising. Fotsoldater bruker området under øvelser. Spesielt skogsholmene har en del søppel etter øvingsaktivitet. Storparten av myrene er intakte uten drenerende grøfter og kjørespor.

Fremmede arter: Ingen registrert.

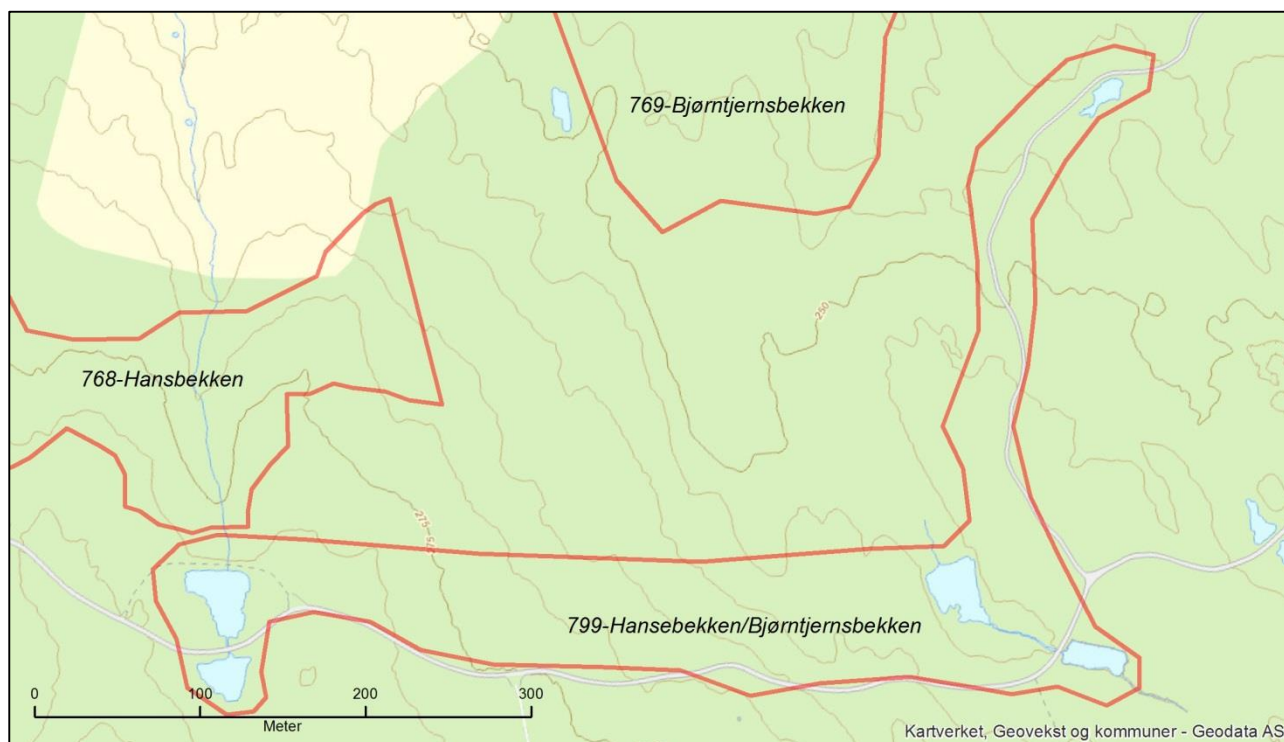
Skjøtsel og hensyn: Aktiviteter som skaper drenerende grøfter slik som kjøring med terrenggående kjøretøy bør unngås, eventuelt at en gjennomfører egnede sikringstiltak for å hindre at det blir dannet grøfter. Egne vilthensyn er spesifisert i viltområdebeskrivelsen.

Verdivurdering: Lokaliteten er stor og relativt intakt. Den vurderes til å være viktig grunnet at alle intakte lavlandsmyrer i innlandet (flatmyr) skal verdisettes som viktig (B-verdi).

Figur 31: Store, åpne myrflater i deler av området. Venstre bilde viser Orrleikkjølen. Mange små og store tjern bryter opp myrene. Her fra Rådelstjerna (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitetsnr	799. Hansbekken/Bjørntjernsbekken
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075128
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	54,5 daa
Høyde over havet	240-285
UTM (WGS84 sone 32)	637090 6750090

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. Fire av dammene som er inkludert i området er tidligere kartfestet (Naturbase: BN00075128, BN00075129, BN00075130 og BN00075131, alle registrert i 2003), men tilsynelatende ikke undersøkt i felt, og dermed også med svært mangelfulle beskrivelser.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Dammene befinner seg i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, nær en lite brukt vei som krysser både Hansbekken og Bjørntjernsbekken (Bjørntjennsbekken)

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Hovedmålet med å kartlegge lokaliteten er å ivareta fem dammer som ligger mer eller mindre nært inntil hverandre, over en strekning på totalt ca. 650 m. Alle ligger i eller i kanten av et langt og smalt område som er ryddet for skog, men med relativt store og tette skogområder på begge sider. De fem dammene har litt ulike karakteristika, og beskrives kort hver for seg: 1) (Hansdammen) En av de to vestligste dammene, beliggende på sørsiden av veien. Nokså stor og åpen dam, med vegetasjon dominert av flasketarr, krypsiv og vanlig tjønnaks. Ellers finnes her skogsnelle, gran, furu, ørevier, svartvier, gråor, bjørk, myrfiol, linnea, røsslyng, blokkebær, tyttebær, skogstjerne, småtjernaks, trådsiv, stjernestarr og vassrørkvein. 2) (Hansbekken) Den andre av de to vestligste dammene, beliggende på nordsiden av veien. Stor dam med nesten helt åpent vannspeil. Dammen er kunstig oppdemt, og med overløpsrør montert i vollen på nordsiden. Vegetasjonen domineres av flasketarr og krypsiv. Ellers finnes vanlig tjønnaks, småpiggeknepp, trådsiv, gråstarr, stjernestarr, slåttstarr, myksivaks, vassrørkvein og myrhatt. 3) (Bjørntjernsbekken I). En av de to dammene

sørøst i området, nord for veien. Nokså stor og åpen dam, men med et ganske stort starrsumpområde i sør. Dammen er kunstig oppdemt. Sennegrass og flaskestarr, delvis også elvesnelle, dominerer, og ellers finnes svartvier, bjørk, evjesoleie, mjødukt, myrfiol, hesterumpe, vanlig tjønnaks, myrmaure, trådsiv, gråstarr, slåttstarr, krypkvein, vassrørkvein, krypsiv og myrhatt. 4) (Bjørntjernsbekken II). En av de to dammene sørøst i området, sør for veien. Nokså stor og åpen dam, men med ganske høye trær langs bredden i nord og sør. Lite vegetasjon langs breddene. Krypsiv og vanlig tjønnaks dominerer. 5) (ikke tidligere kartfestet, og uten navn) Nokså liten og sterkt nedtappet dam på leirbunn helt nord i lokaliteten. Hesterumpe og krypsiv dominerer sammen med en piggeknopt, sannsynligvis småpiggeknopt. Eller ble kun trådsiv, stjernestarr, elvesnelle, flaskestarr, vassrørkvein og myrmjølke registrert. Det er ingen betydelige hindre mellom de fem dammene, og både salamanderbestanden og andre ferskvannsorganismer benytter sannsynligvis hele systemet som en enhet. En dam

Artsmangfold: Småsalamander (NT) ble funnet i dam 1, 4 og 5. Buttsnutfrosk funnet i dam 1. Ellers ble ingen sjeldne eller uvanlige arter funnet, og potensialet for slike anses ikke som særlig stort.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området er antakelig relativt lite i bruk, men det holdes åpenbart åpent ved hjelp av nokså intensiv hogst. Det ligger i kanten av et blindgjengerfelt.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammene er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet.

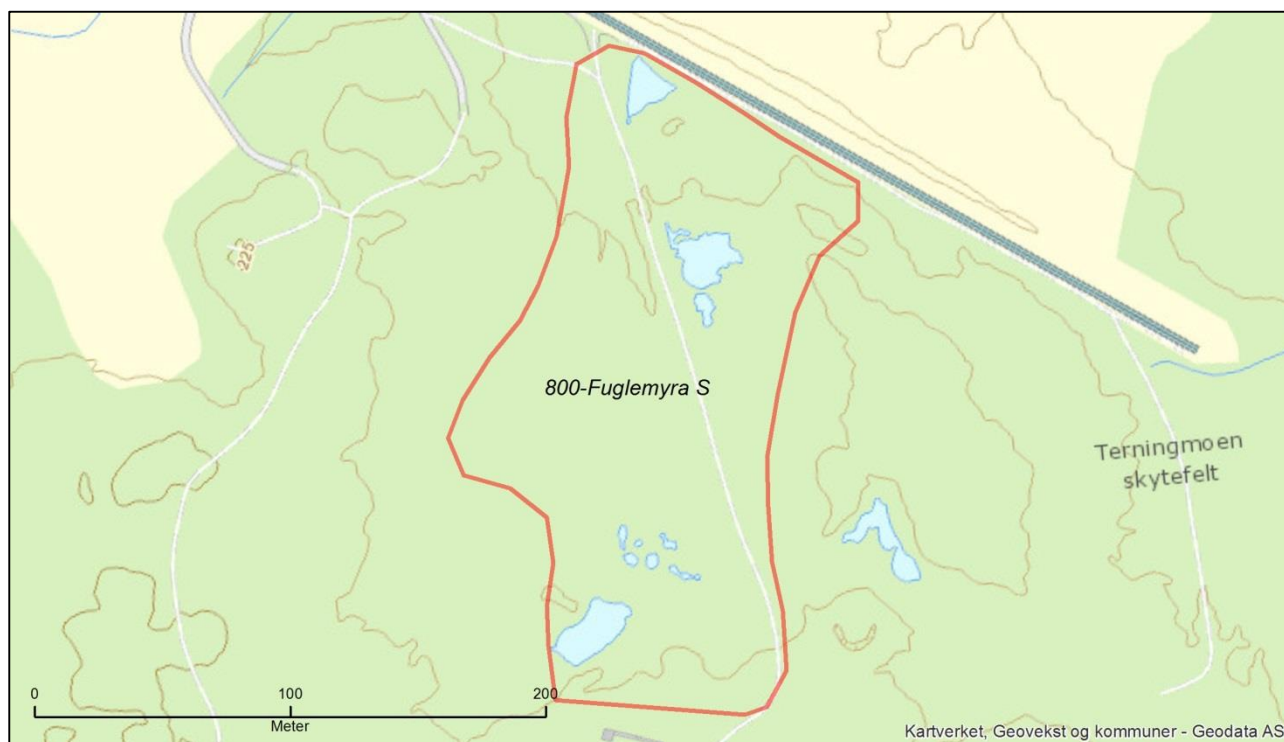
Skjøtsel og hensyn: Alt tyder på at dagens skjøtsel i området er grei for salamandrene, og sen bør derfor videreføres.

Verdivurdering: Område med fem dammer, hvorav minst halvparten inneholder småsalamander, verdi C (lokalt viktig).

Figur 32: Hansdammen til venstre, den lille, navnløse til høyre. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	800. Fuglemyra S
Lokalitetsnr Naturbasen	BN00075126
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	25,0 daa
Høyde over havet	310-320
UTM (WGS84 sone 32)	636240 6751390

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. To avgrensinger som er inkludert i området er tidligere kartfestet (Naturbase: BN00075126 og BN00075127, begge registrert i 2003), men tilsynelatende ikke undersøkt i felt, og dermed også med svært mangelfulle beskrivelser.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Området befinner seg i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, ved bane 24. I området befinner seg tre eller fire vannansamlinger (den ene består av flere små pytter som tidvis tørker helt ut, og også en av de større kan ha lite vann), og ellers er arealet snauhagd.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen består av dammer med noe ulik beskaffenhet, og to av dem beskrives i noe større detalj her: 1) (Fuglemyra 1) En relativt stor, helt åpen dam helt sør i området. Lite helofyttvegetasjon, bare lavt ørevier- og bjørkekratt langs breddene. Også svært lite vegetasjon nede i selve dammen, mesteparten består av en eller annen blærerotart. Her finnes ellers stjernestarr, vassrørkvein, torvmyrull, slåttestarr, røsslyng, myrhatt, skogsiv, skogsnelle, rundsoldogg, stortranebær, krekling, trådsiv og myksivaks. 2) En trekantet dam helt nord i området (ikke kartlagt tidligere). Rustfarget vann. Denne har mer vegetasjon langs breddene og også rikere vegetasjon ute i vannet, dominert av en piggknopp (antakelig småpiggknopp), flaskestarr og vanlig tjønnaks. Ellers finnes broddtelg, myrfiol, vrangdå, sølvbunke, selje, gråstarr, ørevier, trådsiv og torvmyrull.

Artsmangfold: Flere larver av småsalamander (NT) ble funnet i to av dammene – den sørligste og den nordligste (trekantete) dammen. Vannansamlingen like sør for den trekantete dammen var så å si uttørket på undersøkelsestidspunktet, men kan også være aktuell for salamandre. De små pyttene like nord for den sørligste dammen (Fuglemyra 2) anses som uaktuelle for salamanderyngling, men kan benyttes av voksne dyr.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området holdes åpent i forbindelse med skyteaktivitet. En vei går gjennom området.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammene er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet. Også like nord for dette området, på den nordlige delen av Fuglemyra, finnes det flere større og mindre vannansamlinger (ikke undersøkt i detalj i 2013). I en av disse dammene er det observert salamandre tidligere (J. R. Samuelsen pers. medd.), men det er vurdert som lite sannsynlig at disse er egnet som yngledammer. Ytterligere undersøkelser bør gjennomføres for å avklare dette.

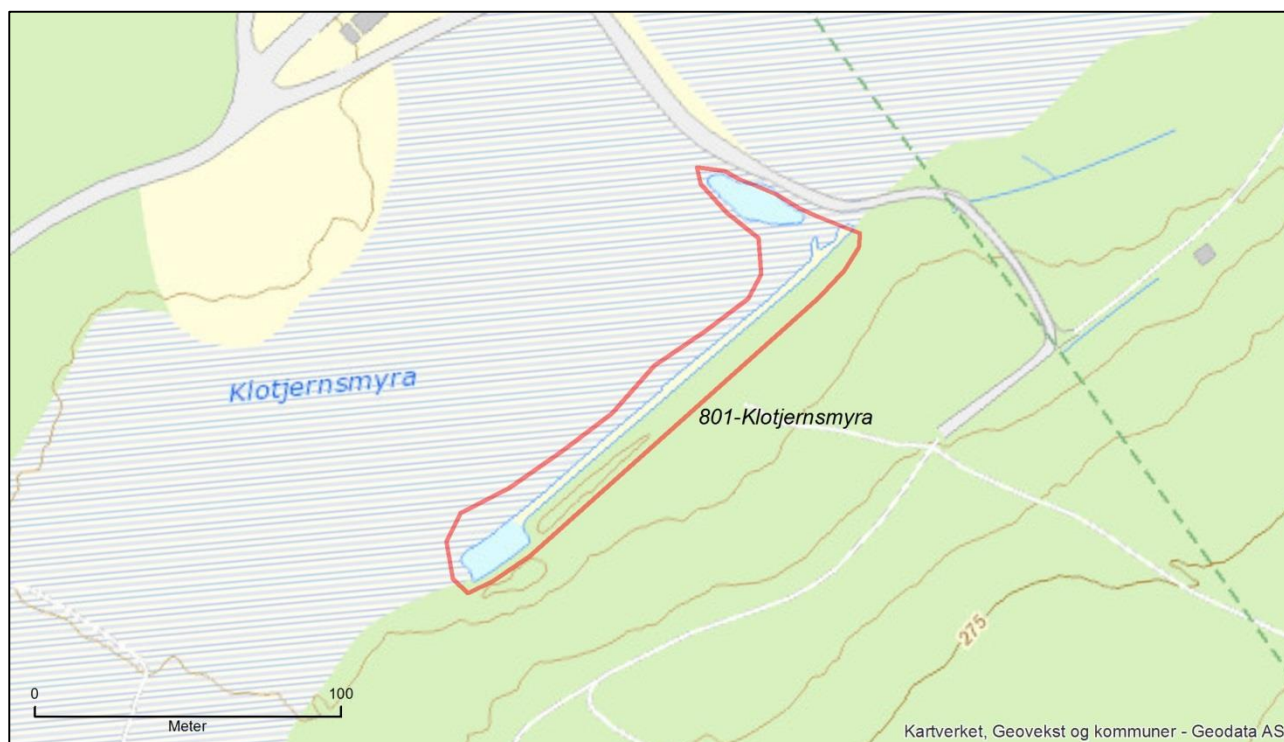
Skjøtsel og hensyn: Dagens skjøtsel ser ut til å være gunstig for salamandre, så inntil videre kan denne videreføres.

Verdivurdering: Område med flere dammer som inneholder småsalamander, verdi C (lokalt viktig).

Figur 33: den øvre, store til venstre, den trekantete til høyre. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	801. Klotjernsmyra
Lokalitetsnr Naturbasen	
Naturtype	Dam
Utforming	Eldre fisketom dam
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	3,7 daa
Høyde over havet	260
UTM (WGS84 sone 32)	634610 6749600

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtype i skytefeltområdet. Ny lokalitet i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag: De to vannforekomstene som til samme utgjør området ligger i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, nær bane 37.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: To vannansamlinger, den ene en liten dam og den andre en lang grøft med et større vannspeil i enden. Den østligste dammen, nær veien, er vegetasjonsrik, dominert av flaskestarr og småpiggeknope. Ellers finnes her vanlig tjønnaks, myksivaks, gråstarr, hvitlyng, blokkebær, trådsiv, dvergbjørk, gråor og trådstarr. Den lange kanalen er ganske gjengrodd, og også den større vannansamlingen i vestenden er svært full av torvmoser. Ellers vokser det her kun noen få tuster med flaskestarr. Denne har liten verdi isolert sett, men utgjør sammen med dammen ved veien et større system.

Artsmangfold: Ingen sjeldne eller uvanlige arter ble funnet i 2013, men vannansamlingene antas å ha potensial som salamanderlokaliteter.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området er sterkt påvirket. Hele kanalen og vannspeilet i sør er kunstig utgravet, og også dammen langs veien er sannsynligvis mer eller mindre kunstig, oppstått i forbindelse med bygging av veiene over Klotjernsmyra.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Dammene er del av et relativt stort system av dammer, mange av dem såkalte branndammer, innenfor skytefeltområdet.

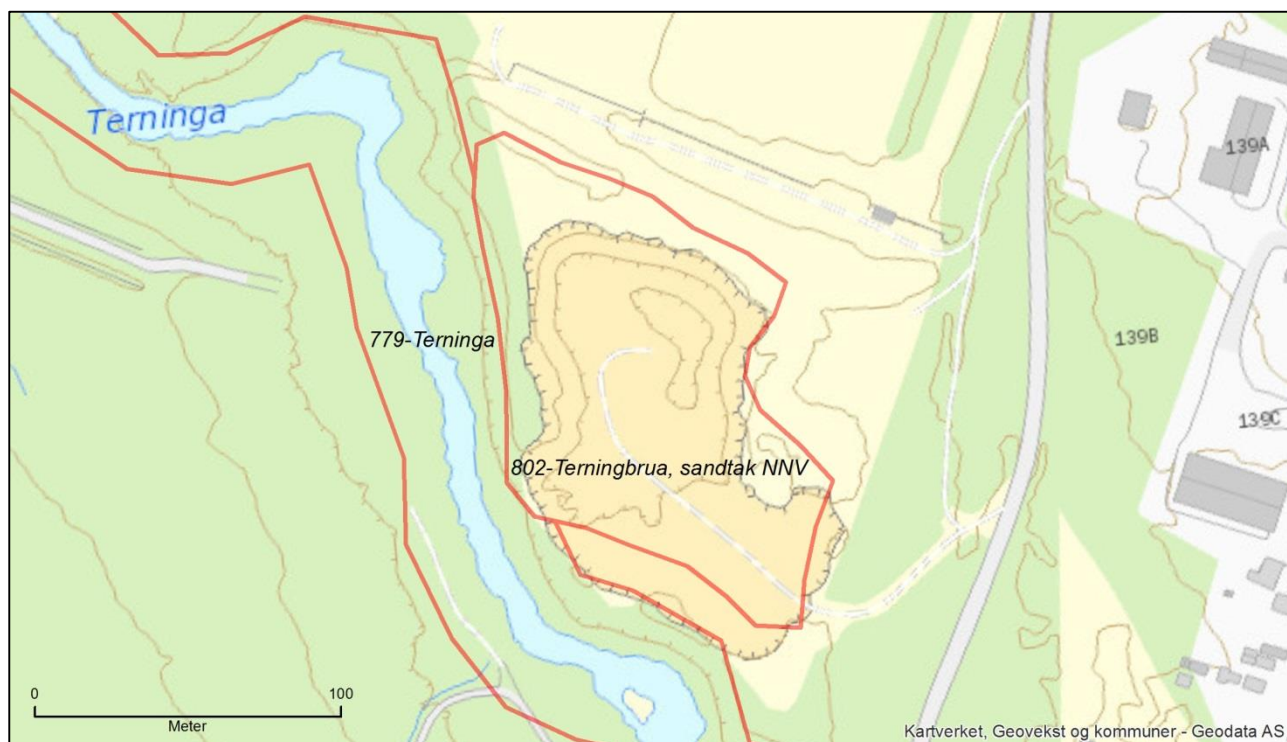
Skjøtsel og hensyn: I utgangspunktet fri utvikling, men noe oppgraving av kanalen og dammen i sør er neppe skadelig for det biologiske mangfoldet i området.

Verdivurdering: Dammer med et visst potensial som salamanderlokaliteter, og som er del av et større system av dammer i skytefeltområdet, verdi C (lokalt viktig).

Figur 34: Dammen langs veien til venstre, bullet med mye torvmose til høyre. Foto: Kjell Magne Olsen.

Lokalitetsnr	802. Terningbrua, sandtak V
Lokalitetsnr Naturbasen	-
Naturtype	Erstatningsbiotoper
Utforming	Sand- og grustak
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	11,3 daa
Høyde over havet	185
UTM (WGS84 sone 32)	637570 6751100

Innledning: Lokaliteten er undersøkt av Kjell Magne Olsen, BioFokus, 29. og 30. august 2013 i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i skytefeltområdet. Ny lokalitet i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Sandtaket ligger i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, like sør for skytebanene nordvest for Terningbrua. Det er lite aktivitet angående sanduttak, men fremdeles er det en del godt eksponerte sandflater i området.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Området utgjøres av et mer eller mindre nedlagt sandtak, med bratte rasskråninger av så å si helt ren sand, hovedsakelig eksponert mot sør og øst. Elva Terninga renner like sør og vest for området. Vegetasjonen rundt må karakteriseres som sandfuruskog/lavfuruskog, og den er artsfattig og med kun trivielle arter. Det er hovedsakelig insektfaunaen som gir grunnlag for å kartfeste området.

Artsmangfold: Området har kun blitt undersøkt i løpet korte perioder og med stort sett ugunstig vær for fangst av flygende insekter (kaldt og noe regn). Flere gule fat og en SLAM-trap (for fangst av flygende insekter) sto ute i sandtaket i deler av perioden, og begge felletypene fanget en del insekter, til tross for været. Ingen rødlistete arter, men en del ulike broddveps, deriblant den nasjonalt sjeldne skogmauren håret sauemaur (arten er imidlertid relativt vanlig i Elverum-traktene).

Bruk, tilstand og påvirkning: Formodentlig noe uttak av sand, men det ser mer ut som om området tilføres masser av ulike slag, deriblant en del søppel og skrot. Arealene (ofte skråstilte eller nesten vertikale) som er interessante for insekter får i hovedsak stå urørte. På sikt vil disse gro helt igjen, og det er gunstig med noe forstyrrelser for at de ulike artene alltid skal ha noe optimalt habitat.

Fremmede arter: På det flate området i sørøst står bl.a. kanarigeras og bokhvete.

Del av helhetlig landskap: Generelt ikke så mye sand i selve skyte- og øvingsfeltet, men i Elverum-traktene som sådan er det flere meget interessante sandområder, og sandtaket ved Terningbrua kan spille en rolle i samspill med disse.

Skjøtsel og hensyn: Ingen umiddelbar skjøtsel er nødvendig, men på sikt bør det sørges for at det alltid er sandflater i ulike stadier av eksponerthet og gjengroing.

Verdivurdering: Sandområde med potensial for flere interessante sandtilknyttete insekter. Verdien settes foreløpig til C (lokalt viktig), men grundigere insektundersøkelser må til for å fastslå verdien med sikkerhet.

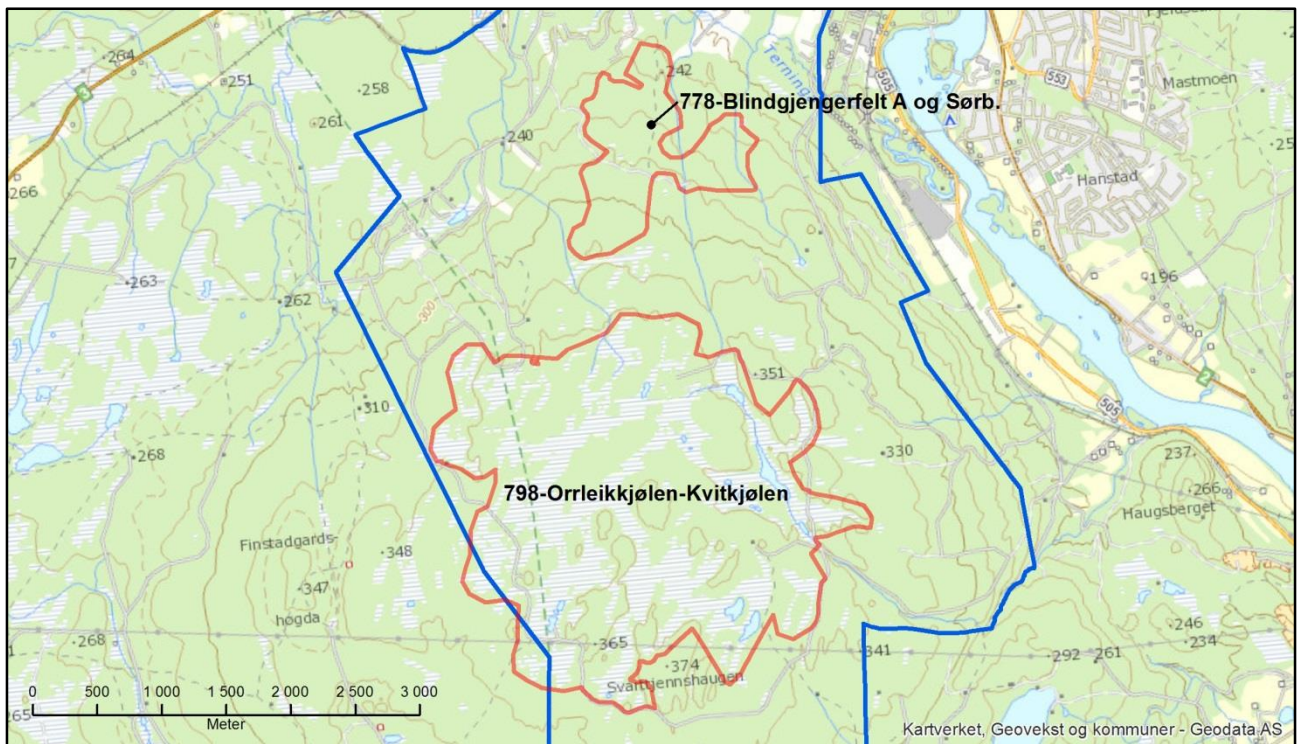

Figur 35: Sandtaket. Feller for innfangning av insekter er synlig på det høyre bildet. Foto: Kjell Magne Olsen.

3.10 VILTOMRÅDER

Fra forrige biologisk mangfoldkartlegging i Terningmoen skyte- og øvingsfelt (Lie 2002) ble det kartlagt to prioriterte viltområder. Begge områdene er videreført etter kartleggingen i 2013 med enkelte justeringer i avgrensning. Kunnskapen om viltet i skyte- og øvingsfeltet er noe varierende. Tidligere kartlegginger har gitt god oversikt over fugl, men dette arbeidet er ikke fulgt opp etter 2001 (se kapittel 3.3). For å følge opp tidligere arbeid er det anbefalt å gjøre en rettet feltinnsats flere ganger gjennom vår, sommer og høst for å få en god oversikt over dagens fuglefauna. Tiurleiker ble på den annen side fulgt opp i 2008 (Gregersen et al. 2009), men dette er også et arbeid som krever oppfølging over flere år for å få en god oversikt. Kunnskapen om amfibier er forholdsvis god. Det er imidlertid flere dammer hvor det ikke er funnet småsalamander, men som har et godt potensial for å huse denne arten. Oppfølgende undersøkelser kreves for å bedre kunnskapsstatusen. Pattedyrfaunaen er mangelfullt kartlagt og stort sett basert på tilfeldige observasjoner av privatpersoner.

De kartlagte viltområdene er antatt å dekke de viktigste viltlokalitetene i skyte- og øvingsfeltet.

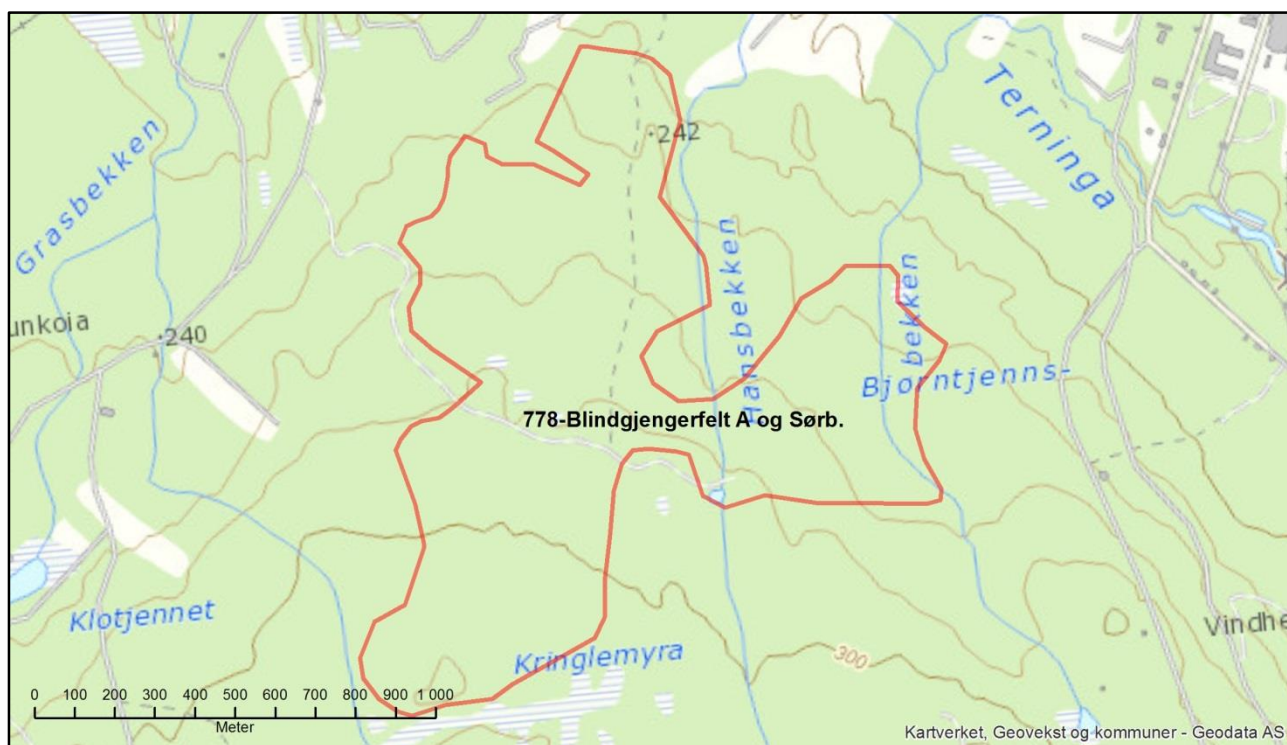

Figur 36: Oversiktskart over registrerte viltområder i Terningmoen skyte- og øvingsfelt.

Figur 37: Grønnstilken er en av bekkefuglene i skyte- og øvingseltet. Foto: Kim Abel.

Lokalitet	778. Blindgjengerfelt A og Sørberget
Naturbase ID	-
Verdisetting	Svært viktig (A)
Areal	1096,2 daa
Høyde over havet	220-320
UTM (WGS84)	636430 6750400

Innledning: Lokaliteten er sist kartlagt av Kim Abel (BioFokus) den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper og viltområder på Forsvarets eiendommer på oppdrag fra Forsvarsbygg. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt viltområde først kartlagt i 2001 av Marit Helene Lie (Lie 2003), men som ikke har vært lagt inn i Naturbase. Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Lokaliteten er justert noe i avgrensning. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”. Lokaliteten er sammenfallende med fire andre naturtyper (767, 768, 769 og 799) med gammel granskog, rik sumpskog, gammel sumpskog og dammer.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord i Terningmoen skyte- og øvingsfelt i Elverum kommune, rett nord for Kringlemyra og inkluderer store deler av blindgjengerfeltet og en del areal vest for dette. Lokaliteten er svakt nordvendt og inkluderer et stort naturskogsområde med barblandingsskog med stedvis mye død ved og en del gamle trær (naturtyper 767, 768 og 769). Det er samtidig det området i skyte- og øvingsfeltet med mest innslag av gamle løvtrær og død ved av løv, et innslag som er viktig for spesielt fugl som spetter og sekundære hullrugere. Det er også innslag av flere dammer med salamander i lokaliteten.

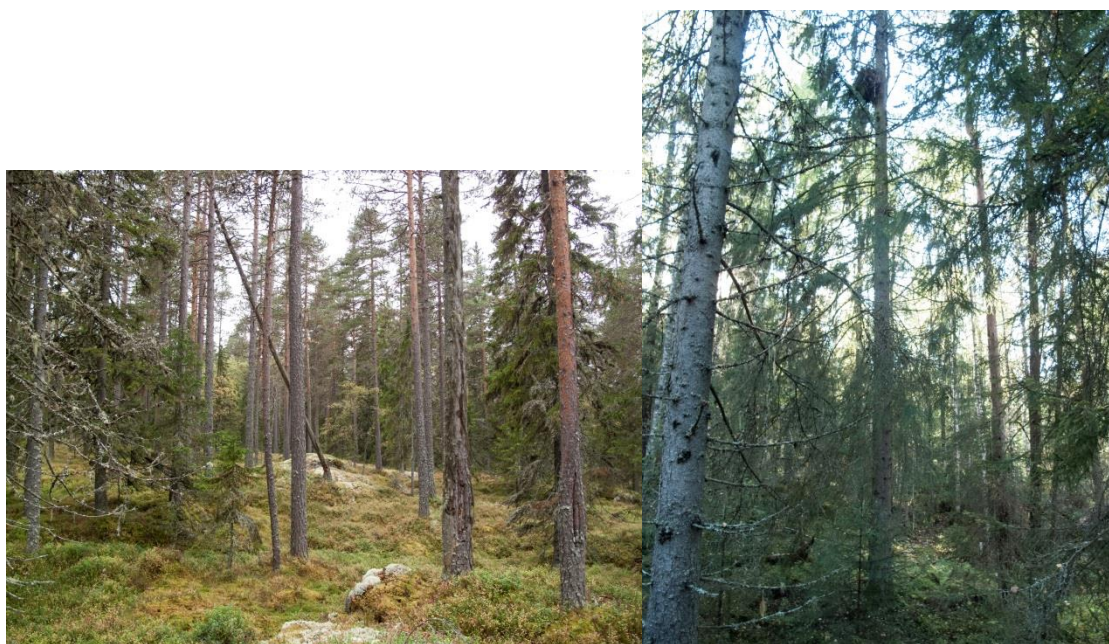
Artsmangfold: Dette er et variert område som til tross for at det delvis ligger inne i et blindgjengerfelt har fått stå relativt urørt over lenger tid. Det er et høyt løvinnslag som er gunstig for mange hakkespetter og sekundære hullrugere. Av hakkespetter er det registrert flaggspett og tretåspett, men både svartspett og grønnspett burde være sannsynlige hekkefugler i området. Av rovfugl er det registrert minst to reirtrær i lokaliteten. Under det vestre reirtreet ble det ikke observert noen spor etter aktivitet, men rester etter kråke ble funnet under det østre.

Trolig er det musvåk som bruker det østre treet. I tillegg er det eldre funn av mulig hekkende vepsevåk i lokaliteten, samt funn av spurveugle og hønsehauk. Sør i området er det en aktiv tiurleik med 6 storfugl i 2008. Omkringliggende områder med mye eldre furu er viktige dagområder for storfugl, samt at store deler av lokaliteten er viktig som oppvekstområde for storfugl. Flere storfugl ble skremt opp under befaringen i 2013. Øst i lokaliteten er det seks dammer av varierende størrelse, og med småsalamander i flere av dem. Løvrike områder er også viktig generelt for mange spurvefugler.

Bruk, tilstand og påvirkning: En branngate strekker seg gjennom lokaliteten fra øst til vest og flere kjøretraseer krysser lokaliteten. Deler av området ligger innenfor et blindgjengerfelt og er følgelig sterkt påvirket av spesielt støy.

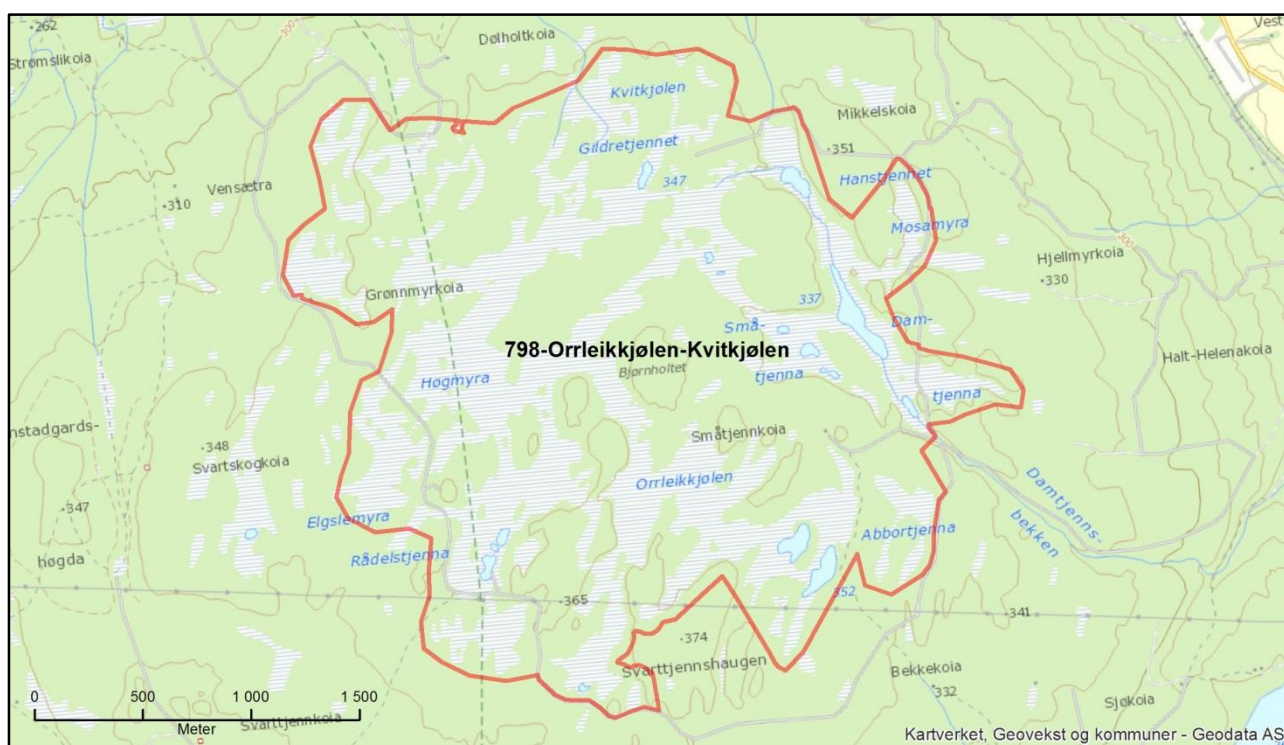
Hensyn: Naturtypene har sin egen anbefaling for skjøtsel som stort sett går ut på fri utvikling for å videreutvikle verdiene knyttet til død ved og gamle trær. I resten av området bør en også ha et fokus på å øke andelen løv, og spesielt innslaget av gamle trær generelt. Død ved er et viktig substrat for mange organismegrupper. Militær aktivitet til fots bør begrenses i størst mulig grad, spesielt under spilltid i mai og under hekke- og rugetid i mai-juni. Kjøring utenfor allerede eksisterende vegnett bør unngås.

Verdibegrunnelse: Lokaliteten vurderes som svært viktig (A-verdi) på grunn av at området har gode kvaliteter for både rovfugl, hakkespetter og spurvefugl, og med dokumentert hekking av flere av disse, samt at det er flere viktige dammer for småsalamander i lokaliteten.

Figur 38: Eldre barblandingsskog i sør med storfuglleik og dagområder for storfugl (venstre bilde). Et reir for rovfugl nord i området (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

Lokalitet	798. Orrleikkjølen-Kvitkjølen
Naturbase ID	-
Verdisetting	Svært viktig (A)
Areal	6584,1 daa
Høyde over havet	300-370
UTM (WGS84)	636210 6747520

Innledning: Lokaliteten er sist kartlagt av Kim Abel (BioFokus) sommeren 2013 og senest den 20.09.2013 i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av kartet over prioriterte naturtyper og viltområder på Forsvarets eiendommer på oppdrag fra Forsvarsbygg. Dette er en revisjon av tidligere kartlagt viltområde først kartlagt i 2001 av Marit Helene Lie (Lie 2003), men som ikke har vært lagt inn i Naturbase. Vesentlige opplysninger fra tidligere kartlegging er videreført. Lokaliteten er justert noe i avgrensning. Rødlistekategorier (i parentes) følger “Norsk rødliste for naturtyper 2011” og “Norsk rødliste for arter 2010”. Lokaliteten er sammenfallende med fire andre naturtyper (762, 785, 782 og 794) med gammel granskog, gammel furuskog og dammer.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sentralt i Terningmoen skyte- og øvingsfelt og omfatter et større myrområde oppbrutt av mange skogholmer og en del små og store tjern nord for Svarttjennshaugen og sør for Dølholtkoa. Myrene er fattige. Skogholmene er varierte og består av mye furudominert skog med stedvis en del graninnslag. I forsenkninger og på mer produktiv mark er det noe ren granskog og barblandingsskog.

Artsmangfold: Både store, åpne myrer, myrer med tjern og myrer i mosaikk med skogholmer gir gode levekår for eksempel mange vadere, lommer, og ender. Myrene er spillområder for orrfugl og det er en gammel, men trolig utgått spillplass for storfugl på en av skogholmene. Av rødlistearter kan nevnes hekkende storspove (NT) og fiskemåke (NT). Smålom, gluttsnipe, skogsnipe, rødstilk, ringdue, gjøk, heipiplerke, trepiplerke, gulerle, rødstrupe, duetrost, løvsanger, gråfluesnapper, kjøttmeis, nøtteskrike, grønnsisik, bokfink, grankorsnebb, gulspurv, sivspurv og orrfugl hekker i lokaliteten. Skogholmene er viktige for spurvefugl generelt og for eksempel storfugl, orrfugl, gjøk og nøtteskrike.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er i stor grad sterkt påvirket av tidligere gjennomhogster. Det er få ordentlig gamle trær og generelt lite død ved, både stående og liggende. Det er stedvis en del innslag av bjørk, men da stort sett som unge trær og busker. Osp er svært fåtallig. Myrene ligger innenfor forsvars skyte- og øvingsfelt og er følgelig noe påvirket av aktiviteten til forsvaret. De sentrale deler av myrområdet er fri for veger, mens det strekker seg en grusveg rundt hele området i vest, sør og øst. Enkelte stikkveger inn i området finnes også. Forsvaret har enkelte kjøretraseer over myrområdene og enkelte kjøreskader kan sees. I 2013 ble det ikke observert noen gamle grøfter etter skogreising. Fotsoldater bruker området under øvelser. Spesielt skogsholmene har en del søppel etter øvingsaktivitet. Storparten av myrene er intakte uten drenerende grøfter og kjørespor.

Hensyn: I hele området bør en ha et fokus på å øke andelen løv, og spesielt innslaget av gamle trær og død ved. Død ved er et viktig substrat for mange organismegrupper. En bør spare en intakt og bred kantsone rundt alle myrene og sumppartiene. Bredden vil være noe avhengig av hvor glissen skogen er, men bredere der skogen er glissen. Militær aktivitet til fots bør begrenses i størst mulig grad, spesielt under spilltid i mai og under hekke- og rugetid i mai-juni. Kjøring utenfor allerede eksisterende vegnett bør i størst mulig grad unngås, og i etablerte kjøretraseer bør tiltak gjøres for å hindre opparbeidelse av drenerende hjulspor.

Verdibegrunnelse: Lokaliteten vurderes som svært viktig (A-verdi) på grunn av at området har gode kvaliteter for bl.a. smålom, vadefugl, andefugl, skogshøns og spurvefugl, og med dokumentert hekking av flere av disse.

Figur 39: Rovdyrdrept storfugl (trolig rødrev)(venstre bilde). Fiskemåka hekker ved flere av tjernene (høyre bilde). Foto: Kim Abel.

3.11 FERSKVANNSLOKALITETER

Det ble registrert en viktig ferskvannslokalitet i skyte- og øvingsfeltet og det er Terninga med lokalitetsnummer 779. Den er registrert som viktig gytebekk og huser trolig noe storørret fra Glomma. Lenger opp i vassdraget er det gamle funn av edelkreps, men det er en stor sannsynlighet for at denne er utgått fra vassdraget. Det ble gjort søk etter elvemusling, men stor vannstand og dårlig sikt i vannet gjorde letingen vanskelig. Ingen elvemusling ble registrert, men Terninga har et potensial for å huse denne arten.

I tillegg er det registrert tre lokaliteter (793, 799 og 800) med småsalamander (NT) i gamle branndammer. Flere dammer er oppsøkt uten å finne småsalamander, men de fleste er egnede leveområder for småsalamander.

3.12 RØDLISTEARTER

Det er registrert 20 rødlistearter i Terningmoen skyte- og øvingsfelt fordelt på 58 funn per 18.03.2014. De aller fleste av disse funnene er gjort innenfor naturtypelokalitetene. For en fullstendig oversikt over registrerte rødlistearter i skyte- og øvingsfeltet se Tabell 6 og vedlegg C. Fugl er den gruppen med flest påviste rødlistearter med elleve. Innsatsen på artskartlegging i Terningmoen skyte- og øvingsfelt har vært god på gruppene karplanter, lav og vedboende sopp. Det er imidlertid stor kunnskapsmangel om gruppene markboende jordboende sopp og insekter, to grupper med noe potensial i området.

Tabell 6: Registrerte rødlistearter i Terningmoen skyte- og øvingsfelt fra Artskart per 10.1.2014. Kun siste funn av hver art er angitt (funn angitt som registrant «Line Stabell Selvaag» er funn kartlagt gjennom tidligere kartleggingsprosjekter i regi av Forsvarsbygg, men hvor funnene ikke er lagt inn av de enkelte registrantene).

Gruppe	Vitenskaplig navn	Norsk navn	Registrant	År	RL status
Amfibier, reptiler	Lissotriton vulgaris	småsalamander	Olsen, K.M.	2013	NT
Fugl	Larus canus	fiskemåke	Abel, K.	2013	NT
Fugl	Chroicocephalus ridibundus	hettemåke	Line Stabell Selvaag	2001	NT
Fugl	Accipiter gentilis	hønsehauk	Trond Berg	2010	NT
Fugl	Falco subbuteo	lerkefalk	Olav Askeland, Trond Berg	2013	VU
Fugl	Alauda arvensis	sanglerke	Line Stabell Selvaag	1991	VU
Fugl	Gavia arctica	storlom	Emil Krokan	2012	NT
Fugl	Numenius arquata	storspove	Trond Berg	2011	NT
Fugl	Lanius collurio	tornskate	Line Stabell Selvaag	1991	NT
Fugl	Apus apus	tårnseiler	Line Stabell Selvaag	2001	NT
Fugl	Lanius excubitor	varsler	Line Stabell Selvaag	1991	NT
Fugl	Pernis apivorus	vepsevåk	Line Stabell Selvaag	1990	VU
Lav	Alectoria sarmentosa	gubbeskjegg	Abel, K.	2013	NT
Pattedyr	Ursus arctos	brunbjørn	Rune Bjørnstad	2009	EN
Pattedyr	Gulo gulo	jerv	Frank Norstad	2011	EN
Pattedyr	Canis lupus	ulv	Olaf Tørudbakken	2010	CR
Sopp	Spongiporus undosus	bølgekjuke	Olsen, K.M.	2013	VU
Sopp	Clitopilus paxilloides	mørk melsopp	Abel, K.	2013	VU
Sopp	Fomitopsis rosea	rosenkjuke	Abel, K.	2013	NT
Sopp	Phlebia centrifuga	rynkeskinn	Line Stabell Selvaag	2003	NT

Figur 40: Bølgejuke (VU), ble funnet på en granlåg langs Terninga. En art som er knyttet til gammel granskog på god bonitet og som ikke er så vanlig i Elverum. Foto: Kim Abel.

3.13 FREMMEDE ARTER

Bortsett fra funn av kanadagås i 1995 og 2001 foreligger det ingen registreringer av arter definert som fremmede i Artskart. Gjennom registreringene i 2013 ble det eller ikke registrert noen, men det ble ikke gjort noen målrettede forsøk på å finne fremmede arter. De mest brukte arealene rundt skytebanene og bygningene i nord er de arealene med størst potensial for fremmede art som kan tenkes å utgjøre en risiko. Ifølge Jan Rune Samuelsen er det lupiner rundt Pensjonisthytta og litt ut i lysløypa.

3.14 FORVALTNINGSRÅD

Det ble ikke registrert noen kulturlandskapslokaliteter innenfor Terningmoen skyte- og øvingsfelt.

3.14.1 FORVALTNINGSRÅD SKOG

15 av 25 naturtyper i skyte- og øvingsfeltet ligger i skog. For de aller fleste av disse er det gitt anbefalinger om fri utvikling for å utvikle verdiene knyttet til død ved og gamle trær. To av disse har imidlertid noen forekomster av osp som står i svært tett granskog (lokalitet 765 og 766). Her er det anbefalt at det tynnes noe rundt ospene for å gi de bedre levekår, og forhåpentligvis kan dette stimulere til nydannelse av osp også.

Det er generelt en veldig lav andel med ordentlig gamle bar- og løvtrær i skyte- og øvingsfeltet. Mange arter er avhengig av god tilgang på gamle, døende trær og døde trær, både av bartrær og løvtrær. Videre skogbruk bør derfor satse på å sette igjen flere livsløpstrær og da spesielt av osp og bjørk. Dette vil spesielt hakkespetter og sekundære hullrugere dra nytte av, i tillegg til for eksempel insekter, sopp og lav. Eventuell vedhogst i området bør ta hensyn til dette.

For å gi gode kår for viltet i det store viltområdet i forbindelse med myrene er det anbefalt å ha brede og urørte kantsoner rundt myrene, samt å øke mengden med gamle trær og død ved inne på skogsholmene. Fra tidligere kartleggingsrapport i 2001 (Lie 2002) er det anbefalt "ikke hogst" i dette området. I viltområdet rundt blindgjengerfeltet (lokalitet 778) er det registrert flere naturtyper med anbefalinger om fri utvikling. Arealet innenfor viltområdet som ikke er registrert som en naturtype bør ikke flatehogges, og en bør øke andelen død ved og gamle trær.

Skyte- og øvingsfeltet har (med en viss nedgang senere år) en forholdsvis god bestand av storfugl. For å beholde og videreutvikle denne bestanden bør sumpområder og myrskog få stå i fred for hogst. Frisk blåbærskog bør ikke flatehogges, men heller satse på lukket hogst. Disse arealene er bl.a. viktige oppvekstområder for kyllinger til skogshøns.

Det er også gitt noen generelle råd for militær aktivitet og det henvises til de enkelte naturtypene og viltområdene for spesifikke råd.

3.14.2 FORVALTNINGSRÅD SANDOMRÅDER

Det er enkelte tiltak som kan gjøres i skyte- og øvingsfeltet for å bedre kårene for truede, sjeldne eller mindre vanlige arter. I de nordre delene av feltet er det for eksempel mye løsmasser med sand og her er det potensial for spesielt insekter. Mange insektene er avhengig av åpen sand i deler av sin livssyklus og lokalitet 802 utmerker seg spesielt ved å være et åpent sandtak med mye eksponert sand. I 2013 var været ikke gunstig nok for å dokumentere artsmangfoldet, men lokaliteten har et godt potensiale for sandtilknyttede insekter. Det er viktig at dette sandtaket ikke gror helt igjen slik at en bør sørge for at det alltid er sandflater i ulike stadier av eksponerthet og gjengroing. Sandsvaler hekket også i dette sandtaket for flere år siden og for å bedre kårene for denne arten bør en sørge for egnede hauger/skråninger med sand som svalene kan grave ut hekkeshullene sine i.

Det å sørge for at det finnes eksponert sand kan også gjøres flere steder i skyte- og øvingsfeltet. For eksempel i kantene rundt skytebaner, bygningsmasser og veger. Ved alltid å ha en viss andel av disse arealene åpne vil en sørge for ekstra leveområder for mange arter som er truet eller sjeldne.

3.14.3 FORVALTNINGSRÅD DAMMER

På sikt kan gjengroing være et problem for dammer. Ved behov for rehabilitering av dammer anbefales det å ikke grave ut hele dammen på en gang, men heller spre innsatsen over minst to år. Da vil flora og fauna som er knyttet til bunnen få en mulighet til å spre seg fra den delen av dammen som ikke graves ut og over til den utgravde delen. Dette bør også gjøres i den tiden av året da amfibiene er ute av dammen, det vil si fra sen høst/tidlig vinter til sen vinter. En bør forsøke å skape slake og grunne damkanter slik at en får vegetasjonsrike kanter og dybden midt i bør være minimum rundt 0,5-1 meter noe avhengig av størrelsen på dammen.

4 KILDER

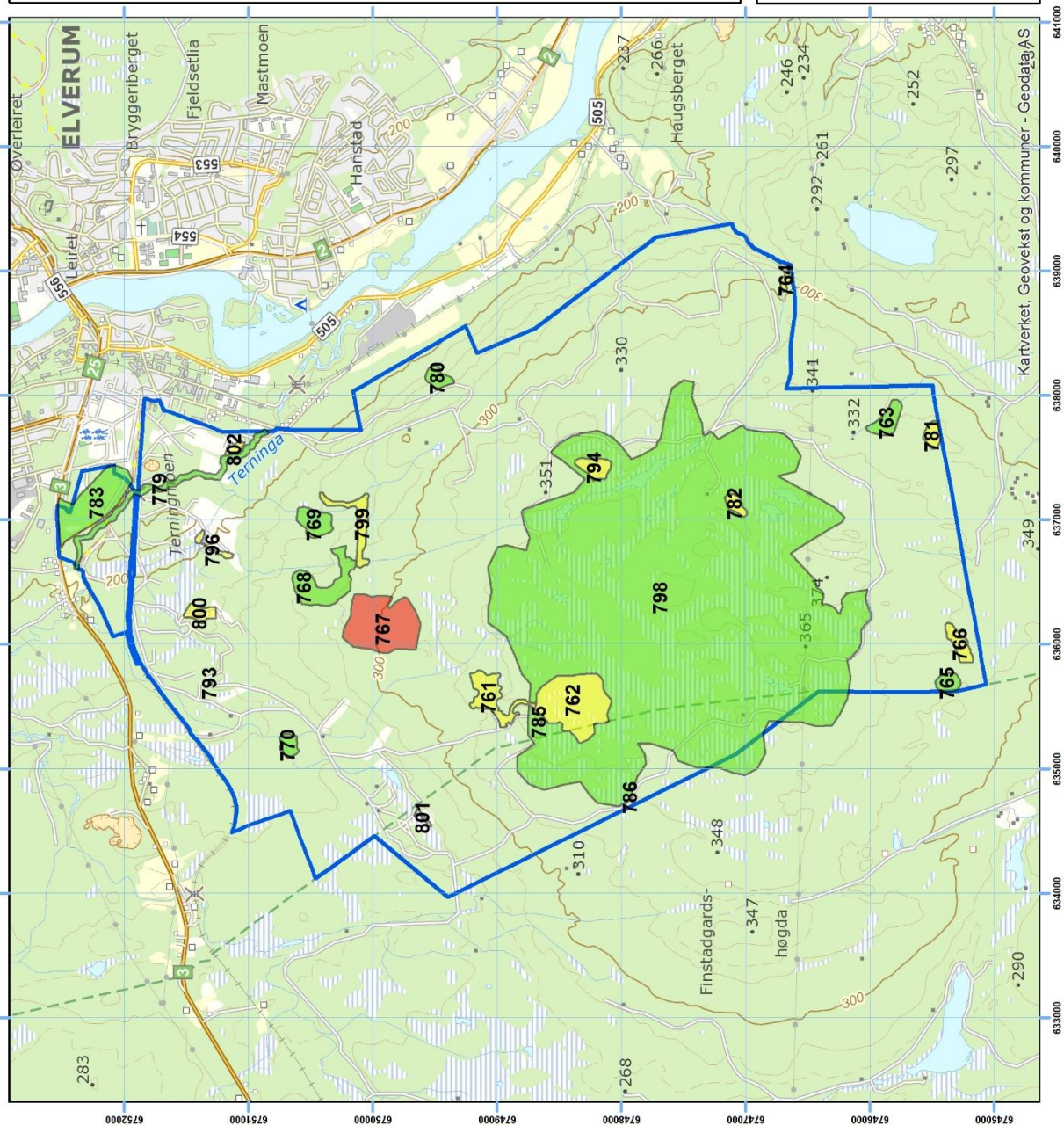
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2000. Viltkartlegging. - DN-håndbok 11. <http://www.xn--miljdirektoratet-oxb.no/old/dirnat/attachment/391/DN-h%C3%A5ndbok%2011-2000.pdf>
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2001. Kartlegging av ferskvannslokaliteter. DN-Håndbok 15. <http://www.xn--miljdirektoratet-oxb.no/old/dirnat/attachment/389/Binder3.pdf>
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting biologisk mangfold, rev. utg. DN-håndbok 13. <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA, Trondheim.
- Fremstad, E. og Moen, A. 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. Rapport botanisk serie 2001-4, s.231.
- Gederaas, L., Moen, T. L., Skjelseth, S., et al. 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.
- Gregersen, H., Drageset, O.-M. og Olstad, T. 2009. Kontroll av storfuglleiker som verktøy i overvåkning av biologisk mangfold i skyte- og øvingsfelt.
- Halvorsen, R., Andersen, T., Blom, H. H., et al. 2008. Naturtyper i Norge - et nytt redskap for å beskrive variasjonen i naturen. 1, s.1-17. <http://www.artsdatabanken.no/ThemeArticle.aspx?m=52&amid=3903>
- Håpnes, A. 1995. Arbeidsnotat. Nøkkelbiotopregistreringer 14., 15. og 21.10. WWF.
- Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S., et al. 2010. Norsk rødliste for arter 2010.
- Lie, M. H. 2002. Biologisk mangfold i Terningmoen skyte- og øvingsfelt, samt vurdering av naturtilstand etter ti år med militær aktivitet.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. s.1-112.
- Moen, A. 1998. Vegetasjonsatlas for Norge. Statens kartverk, Norge.
- NGU. 2014a. Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <http://www.ngu.no/no/hm/Kart-og-data/>
- NGU. 2014b. Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <http://www.ngu.no/no/hm/Kart-og-data/>
- Riksantikvaren. 2013. Kulturminnesøk. <http://www.kulturminnesok.no/>
- Strøm, H. 1995. Ornitologiske registreringer i Terningmoen skytefelt 1991. Distriktskommando Østlandet, Forsvarets Bygningstjeneste.

VEDLEGG

[A] Kart over naturtypelokaliteter

[B] Kart over viltområder

[C] Kart over rødlistearter

TERNINGMOEN skyte- og øvingsfelt

Undersøkelsesområde

Biologisk mangfold

Prioriterte naturtyper

Svært viktig (A)

Viktig (B)

Lokalt viktig (C)

Lokalitetsnummer	Naturtype
761	Delholtet
762	Delholtet sør
763	Bekkekoa
764	Damjernsboen
765	Slettetjernkoa
766	Slettetjernkoa II
767	Sørberget
768	Hansbekken
769	Bjermjernsboen
770	Grasbekken
771	Tervinga
772	Vindelia sør
773	Bekkekoa sør
774	Snagjernkoa sør
775	Sagtua øst
776	Delholtet, Grønnmyrmarka
777	Grønnmyrmarka
778	Haugsetra nordøst
779	Mosamyra vest
780	Rabben
781	Orrekljellen-Kirkjålen
782	Hansbekken/Bjermjernsboen
783	Fuglemyra S
784	Klodjernmyra
785	Tervingua, sandtak NNW

Forsvarsbygg **BIO FOKUS**

Alle områder digitalisert med
N5 bakgrunnsdata.

Datum: Eura88 (WGS84)

Kartprojeksjon: UTM Sone 32

Målestokk

1:45 000

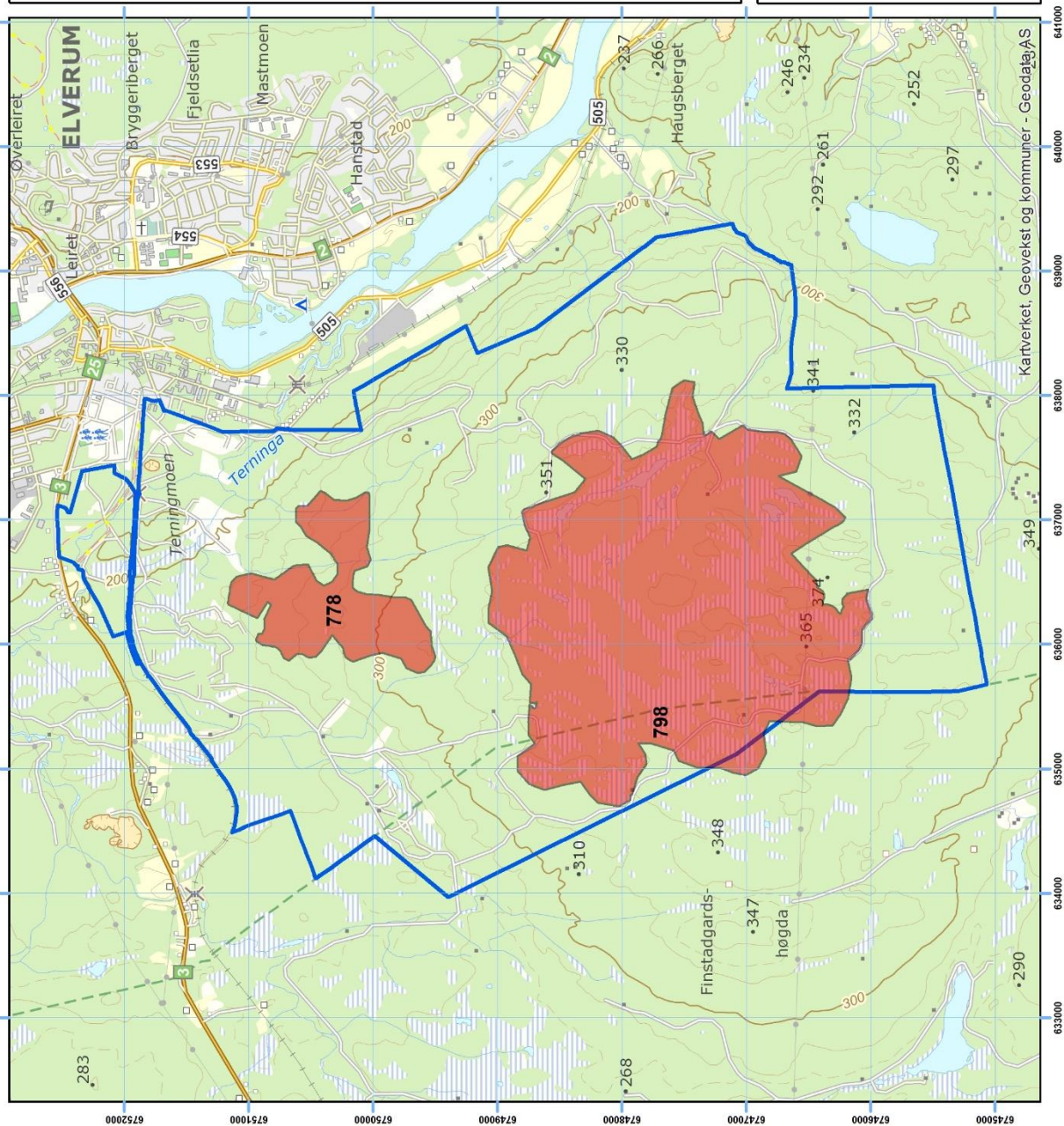
Dato: 13.03.2014

Kartverket, Geovekst og kommuner - Geodata AS

Brumunddal Elverum

N

83

TERNINGMOEN
skytte- og øvingsfelt

Undersøkelsesområde

Biologisk mangfold

Prioriterte viltområder

Lokalitetsnummer

Navn

778	Blindgjengerfelt A og Sørberget
798	Orrleikkjølen- Kvitkjølen

Forsvarsbygg **BIO FOKUS**

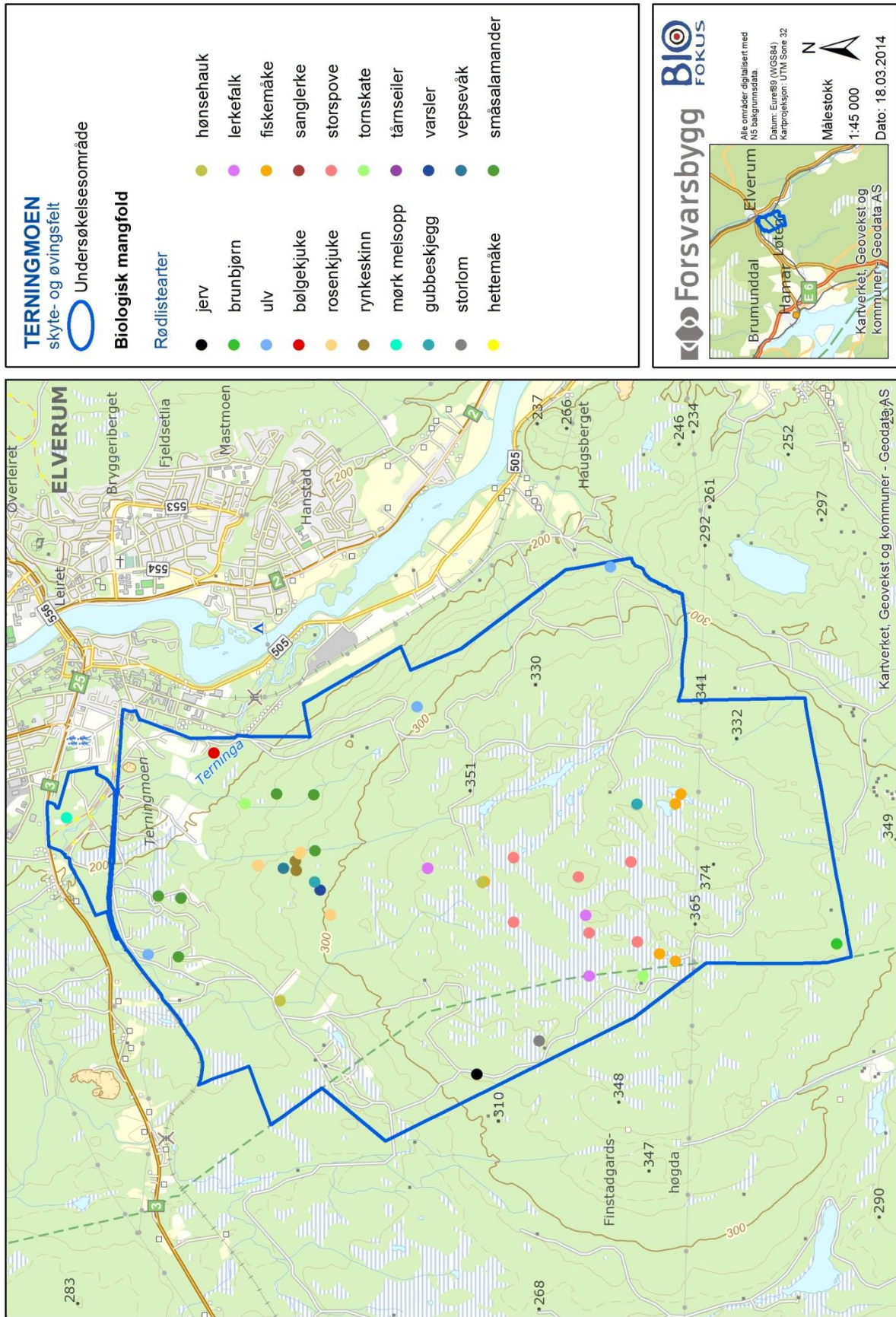

Alle områder digitalisert med
N5 bakgrunnsdata.
Datum: EuroElla (WGS84)
Kartprojeksjon: UTM Sone 32

Målestokk
1:45 000

Dato: 13.03.2014

Kartverket, Geovekst og kommuner - Geodata/AS

Forsvarsbygg Futura/ BioFokus

